

ÖSTERSUNDS
KOMMUN
STAAREN TJÆLTE

MILJÖREDOVISNING 2025 ÖSTERSUNDS KOMMUN

ÖSTER
SUND

INNEHÅLL

FÖRORD	3
DET HÄR ÄR ÖSTERSUNDS KOMMUN	4
Vår verksamhet	4
VÅRT MILJÖARBETE	6
Miljöpolicy	7
RESULTAT OCH ANALYS	8
Sammanfattande resultat – prioriterade miljöaspekter och indikatorer	8
Hållbart samhällsbyggande – Planering	9
Hållbart samhällsbyggande – Byggnation	14
Klimat	15
Energi	36
Luftkvalitet	44
Giftfri miljö	48
Natur och friluftsliv	53
Mer miljöarbete	58
ORDLISTA	72
BILAGOR	74
Bilaga 1. Miljöaspektsregister 2025	74
Bilaga 2. Klimat- och energistrategi 2024–2027	76

FÖRORD

Arbetet för en hållbar framtid är en av vår tids största och viktigaste uppgifter. I Östersunds kommun tar vi det ansvaret tillsammans med tydliga mål, konkret handling och en stark tro på att omställningen ska vara rättvis, inkluderande och bygga ett gott liv för alla, inom planetens gränser.

Under året 2025 ser vi flera viktiga framsteg. Målet om en fossilbränslefri kommunorganisation har varit ett stort fokus. Enligt senaste uppföljningen har vi nu uppnått 97 procentig minskning i jämförelse med basåret 2010 – ett fantastiskt resultat!

När det gäller luftkvaliteten nådde kommunen ett trendbrott år 2025. Miljökvalitetsnormen för partiklar får inte överskridas mer än 35 dygn per år. Med endast 20 dygns överskridande klarade kommunen normen. Samtidigt fortsätter arbetet med åtgärdsprogram och beredningsgruppen för bättre luftkvalitets slutrapport. Ett annat betydande steg är att hela stadsbusstrafiken nu är elektrifierad efter att de sista elbussarna levererades under 2025. Det är en investering i både klimatet och i människors hälsa.

Inom ramen för Klimatneutrala Östersund 2030 har fokus under den pågående projektperioden 2025–2027 legat på att ta fram och implementera en modell för hållbart byggande, skapa arenor för omställning riktade till både företag och kommuninvånare samt stärka arbetet med hållbar besöksnäring och evenemang. I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Spillotekets Utbildningscenter arrangerades en ”avfallscharter” till Gräfsåsens avfallsanläggning. Det är ett nytt grepp för folkbildning med syfte att öka kunskap och medvetenhet om konsumtion och avfall. Det är så vi stärker demokratin i omställningen, genom delaktighet, kunskap och gemensamt ansvar.

Måltidernas roll i omställningen är också central. Genom Måltidsservice mäter kommunen matsvinn, livsmedelsinköp och klimatpåverkan för att säkerställa ett helhetsperspektiv. Arbetet med att öka elevers delaktighet har intensifierats i nära samarbete mellan barn- och utbildningsförvaltningen och Måltidsservice. Ett relationsskapande arbete med lokala producenter har också inletts för att stärka de lokala inköpen och minska transporter.

Vi ser också hur engagemang och innovationskraft inom kommunkoncernen driver utvecklingen framåt. Utmärkelsen Årets miljöinspiratör, delades mellan Johanna Leymann och Lisa Esseen för deras arbete med cirkularitet genom Inredningsavdelningen och Materialbanken.

Omställningen är inte ett projekt vid sidan av utan den är en del av vårt gemensamma samhällsbygge. Den kräver långsiktighet, samverkan och en tydlig värdegrund där jämlikhet och rättvisa går hand i hand med ekologiskt ansvar.

Varmt tack till alla kompetenta medarbetare i Östersunds kommun som varje dag bidrar till att vi når våra mål. Tillsammans bygger vi ett hållbart Östersund, för oss som lever här idag och för kommande generationer.

Rosi Hoffer
Politiskt ansvarig för
miljö- och klimatarbetet.

Foto: Håkan Wike

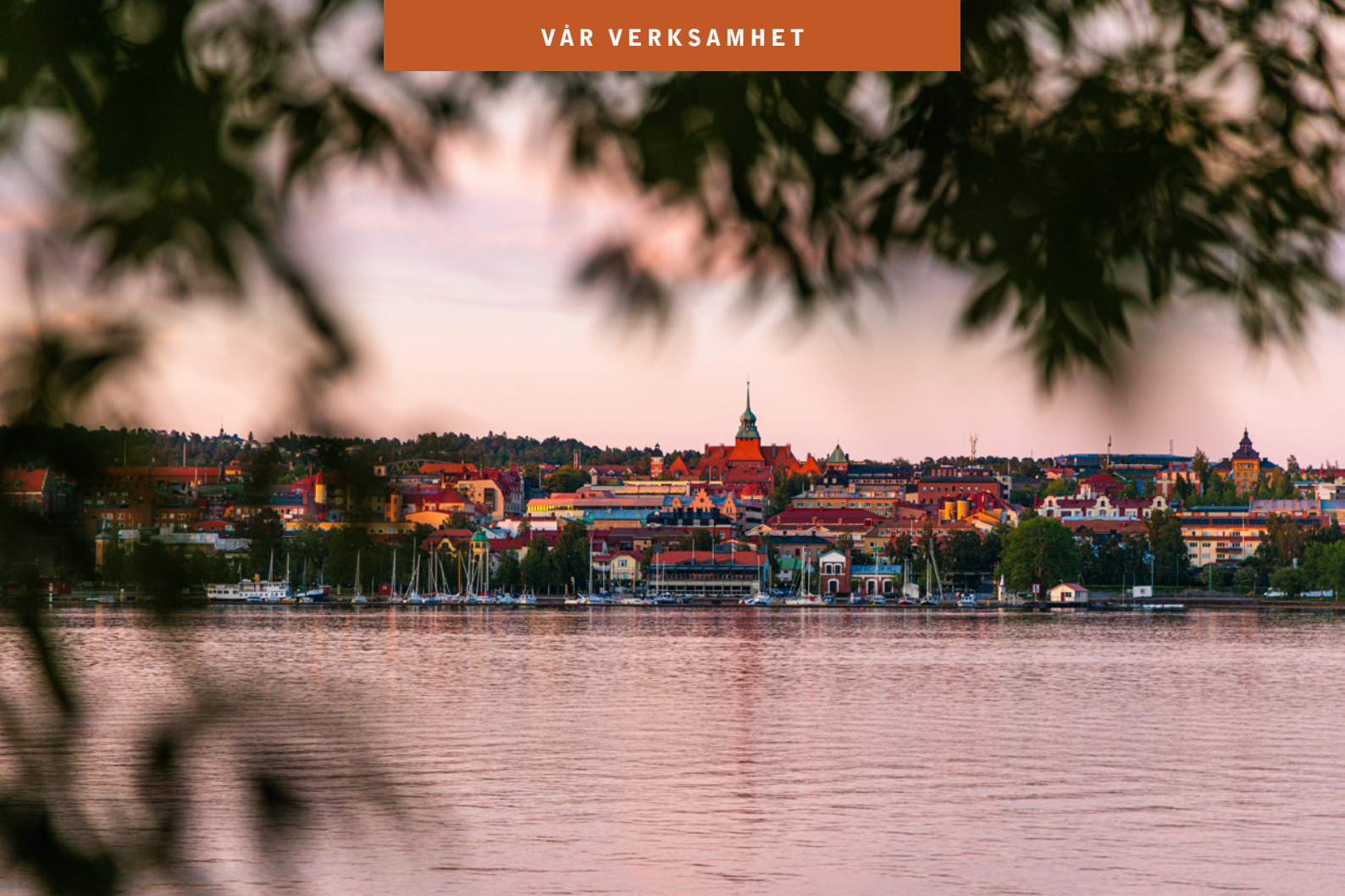

Foto: Håkan Wike

DET HÄR ÄR ÖSTERSUNDS KOMMUN

Östersunds kommun har cirka 65 000 invånare och ligger vid Storsjön, mitt i Jämtland. Kommunen är cirka 2 500 kvadratkilometer stor.

Tätorten Östersund-Frösön är kommunens centrum, här bor största delen av kommunens befolkning. I Östersunds centrum finns många butiker, restauranger, caféer och samlingslokaler av olika slag. Stadskärnan är väl bevarad och har förklarats som riksintresse ur kultur- miljösynpunkt. I kommunen finns ett stort antal små och medelstora företag som tillverkningsindustri, kunskaps-, tjänste- och turistföretag. Kommunen är den största arbetsgivaren, andra stora arbetsgivare är Region Jämtland Härjedalen och Mittuniversitetet.

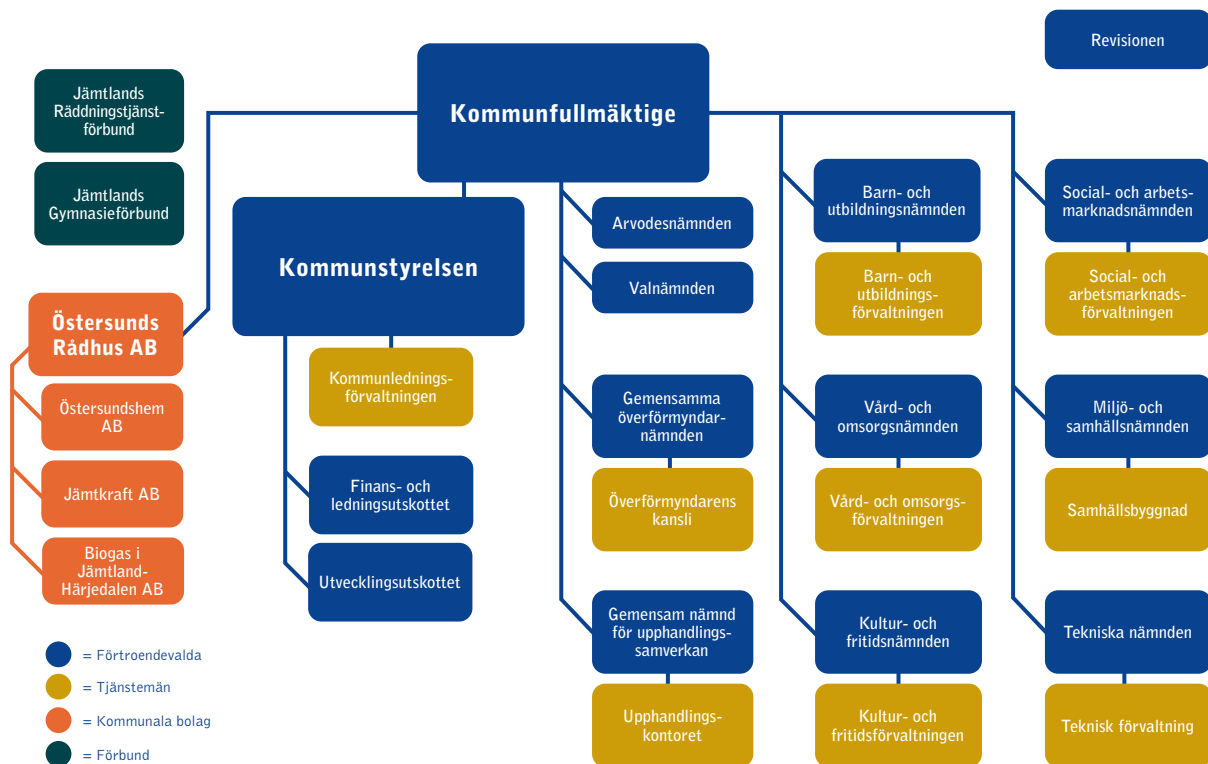
Vår verksamhet

Kommunen tillhandahåller service för kommuninvånare, företag och besökare. Till exempel: teknisk service som distribution av dricksvatten, rening av avloppsvatten och avfallshantering. Kommunen svarar också för social omsorg och utbildning. Samhällsplanering och myndig-

hetsutövning är kommunens ansvar. Verksamheten, som inte är vinstdrivande, finansieras med allmänna medel och avgifter. Resurserna fördelas mellan de olika verksamheterna på politiska grunder.

Ett demokratiskt, socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart Östersund är den gemensamma, grundläggande visionen för Östersunds utveckling och utgångspunkten för det långsiktiga politiska arbetet. Östersunds kommun och de kommunala förvaltningarna måste i sin verksamhet följa en rad lagar och förordningar bland annat kommunallagen, förvaltningslagen, miljöbalken med förordningar, lagen om offentlig upphandling, livsmedelslagstiftningen och lokala föreskrifter.

Kommunens verksamhet styrs under kommunfullmäktige och kommunstyrelsen av nämnder som bland annat ansvarar för mål och prioriteringar inom sina respektive områden. För att kunna utföra sina uppgifter har nämnderna förvaltningar med anställd personal. Totalt har kommunen en omsättning på cirka 6,5 miljarder kronor och antalet anställda är cirka 5 500.

Östersunds kommuns organisation. Kommunfullmäktige är Östersunds kommuns högsta politiskt beslutande organ. De fastställer mål och riktlinjer för kommunens verksamheter. Kommunstyrelsen har i sin tur det övergripande ansvaret för att besluten genomförs och följs upp. Den dagliga driften utförs av kommunens sju förvaltningar där våra cirka 5 500 anställda arbetar. Förvaltningarna leds i sin tur av en politiskt tillsatt nämnd/styrelse som har samma proportionella mandatfördelning som kommunfullmäktige.

Kommunledningsförvaltningen utvecklar, stödjer och samordnar kommunens förvaltningar och bolag samt ansvarar för övergripande fysisk planering. Detta innebär bland annat ansvar för att verksamheten är effektiv, att internkontroll genomförs och att de mål och strategier som fullmäktige lagt fast får genomslag i hela organisationen. Andra arbetsuppgifter är ärendehantering för kommunstyrelsen och fullmäktige samt frågor som gäller utveckling, personalpolitik, juridik, näringsliv, mark och exploatering, kommunikation och IT, kommunservice samt upphandling. Förvaltningen har också ansvaret för kommunens arbete med säkerhetsarbete, krisberedskap och civilt försvar.

Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, grundskola och sarskola.

Vård- och omsorgsförvaltningen ansvarar för hemtjänst, hemsjukvård, särskilda boendeformer, sysselsättningsenheten Daglig verksamhet och habiliteringsteamet. Man fattar även beslut om bistånd till stöd för äldre och funktionshindrade. Verksamheten bedrivs både av kommunens enheter och av externa utförare.

Samhällsbyggnad ansvarar för plan- och byggnadsfrågor, miljö- och hälsoskydd inklusive livsmedelstillsyn, strategiskt arbete kring miljö- och klimatfrågor, energi- och klimatrådgivning samt kart- och mätteknisk verksamhet. På Samhällsbyggnad finns också den kommunala lantmäterimyndigheten och dessutom ansvarar nämnden för tillsyn enligt tobakslagen och tillstånd för alkoholserving.

Social- och arbetsmarknadsförvaltningen ansvarar för områden som gäller individ- och familjeomsorg, samt arbetsmarknad och vuxenutbildning.

Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för kulturskola, fritidsgårdar, bibliotek samt kultur- och fritidsnämndens kansli. Förvaltningen sköter också driften av idrottsanläggningar.

Teknisk förvaltning ansvarar för den tekniska verksamheten och utvecklingen inom områden som vatten, avlopp, fastigheter, renhållning, gatu- och trafikanläggningar, parkeringsfrågor samt parker. Teknisk förvaltning arbetar också med städ-, vaktmästeri- och måltidstjänster samt underhåll av kommunens fastigheter och anläggningar.

VÅRT MILJÖARBETE

Östersunds kommun har länge arbetat med miljöfrågan. Redan 1999 beslutade kommunen att arbeta systematiskt enligt ett miljöledningssystem. Sedan 2007 är kommunorganisationen certifierad enligt standarden ISO 14001. Varje år granskas miljöarbetet av en oberoende revisor.

Kommunorganisationens miljöarbete grundar sig på den miljöutredning som gjordes 2010, där kartlades hur de egna verksamheterna påverkar miljön. Det ledde till att kommunen identifierade ett antal förhållanden och aspekter som orsakar miljöpåverkan, så kallade miljöaspekter (**Bilaga 1**). För att mäta hur det går med arbetet inom respektive miljöaspekt är det kopplat olika nyckeltal till dem. Miljöaspekterna är rangordnade beroende på betydelse.

Det övergripande miljöarbetet utgår ifrån kommunfullmäktiges vision och långsiktiga mål om ett hållbart Östersund och kommunens miljöpolicy. Politiken beskriver i sina övergripande mål om hur den vill att organisationen ska arbeta. Målet för hållbarhet, tillsammans med målen för ledning och styrning respektive kompetensförsörjning, ska genomsyra övriga mål.

Varje år analyseras aktuella miljöaspekter och till grund för analysen ligger kommunens senaste nulägesanalys samt den årliga uppföljningen av nyckeltalen inom respektive miljöaspekt. Utifrån dessa resultat görs en bedömning vilka miljöaspekter som ska vara betydande för nästkommande år. Kommunen beslutar också om vilka miljöaspekter som ska vara särskilt prioriterade att arbeta med i organisationen. De analyserade miljöaspekterna utgör sedan en del av underlaget för beslut kring kommande års uppdrag, förvaltningarnas verksamhetsplanering och deras aktiviteter.

För några av de prioriterade miljöaspekterna finns av fullmäktige fastställda målsatta nyckeltal, så kallade indikatorer (se avsnitt **Sammanfattande resultat – prioriterade miljöaspekter och indikatorer**).

De tillämpliga lagar och andra krav som kommunen berörs av som kan relateras till organisationens miljöaspekter finns tillgängliga via laguppdateringstjänster respektive via den interna Miljöhandboken. Varje år skickas via de interna uppföljningssystemen frågor till kommunens chefer baserade på de lagkrav som verksamheterna berörs av och resultatet redovisas vid ledningens genomgång. Ytterligare ett sätt att följa upp följsamheten mot lagar och andra krav är via kommunens egna internrevisioner.

Miljöredovisningen beskriver resultat kring hur kommunen arbetat praktiskt med miljö under föregående år och följer upp de fastställda indikatorerna med senast tillgänglig statistik. Miljöredovisningen fungerar även som ett underlag för det fortsatta miljöarbetet.

Mer information om tillvägagångssättet för vårt miljöarbete finns på: www.ostersund.se/miljoledningssystem

Mer information om kommunorganisationens mål och uppdrag finns på: <https://ostersund.se/kommun-och-politik/kommunens-mal-och-budget/mal-for-hallbarhet---miljomassig-social-och-ekonomisk.html>

PRIORITERADE MILJÖASPEKTER 2025

- Hållbart samhällsbyggande
- Utsläpp av växthusgaser
- Energianvändning
- Luftföroreningar i staden
- Exponering för miljö- och hälsostörande ämnen
- Skogen som resurs för rekreation och friluftsliv

Miljöpolicy

Östersund tänker, genomför och kommunicerar smarta miljölösningar på kort och lång sikt.

Miljöpolicyen innebär att:

- Användningen av energi och material ska vara effektiv i relation till nyttan.
- Fossilfria lösningar ska systematiskt genomföras.
- Kommunens verksamhet bygger på ett kretsloppstänkande och bidrar till en ökad miljömedvetenhet hos kommunens invånare.
- Nyttjande av mark och vatten är en långsiktig hushållning som ger en rik variation av naturtyper, biotoper och arter.
- Kommunen ska i all sin verksamhet sträva efter att minimera sin negativa inverkan på människors hälsa och på omgivningen.
- Kommunen ska i all sin verksamhet arbeta systematiskt för att minimera användningen och spridningen av kemikalier som påverkar människor, omgivning och miljö negativt.
- Kommunen arbetar med att ständigt förbättra och utveckla sitt miljöarbete inom alla områden, för att uppnå bättre miljöprestanda och förebygga föroreningar.
- Kommunen informerar leverantörer och entreprenörer om kommunens miljöarbete.
- Kommunen motsätter sig all prospektering, provbrytning och brytning av alunskiffer och liknande bergarter i kommunen. Kommunen motsätter sig även all brytning eller utvinning av mineral eller bergarter som innebär att miljöpåverkande rest- eller biprodukter som innehåller uranhaltigt material uppkommer.
- Kommunen ska i all verksamhet uppfylla bindande krav inom miljöområdet.
- Kommunens miljöpolicy ska öppet kommuniceras med alla anställda och i tillämpliga delar med personer som arbetar för eller på uppdrag av kommunen samt övriga intresserade.

RESULTAT OCH ANALYS

I det här avsnittet redovisas kommunens resultat av miljöarbetet kopplat mot miljöaspekter, med senast tillgängliga data. Extra fokus läggs vid de prioriterade

miljöaspekterna med tillhörande indikatorer som i huvudsak kopplar till kommunens övergripande mål om Hållbarhet.

Sammanfattande resultat – prioriterade miljöaspekter och indikatorer **RESULTAT 2025**

HÅLLBART SAMHÄLLSBYGGANDE (Ingen indikator fastställd)

Kommunen har bland annat arbetat med tematiskt tillägg till översiktsplanen om mobilitet respektive grönstruktur, utredning kring verksamhetsmark samt stabilitetsutredning för att hantera klimatrisker.

KLIMAT

De fossila koldioxidutsläppen i kommunen som geografiskt område ska minska med 100 procent till 2030.

De fossila koldioxidutsläppen i kommunorganisationen ska minska med 100 procent till 2025.

ENERGI

Energianvändningen i kommunen som geografiskt område ska minska med 40 procent till 2030 jämfört 2010.

Energianvändningen i kommunorganisationen ska minska med 30 procent till 2030 jämfört 2010.

LUFTFÖRORENINGAR

Miljö kvalitetsnormen (MKN) för partiklar, får inte överskridas mer än 35 dygn. Trendbrott under året med 20 dygns överskridanden, och därmed klarade kommunen miljö kvalitetsnormen. Kommunen har fortsatt arbeta enligt det åtgärdsprogram som tagits fram.

GIFTFRI MILJÖ (Ingen indikator fastställd)

Miljöövervakningen har haft fokus på miljö- och hälsostörande ämnen i sjöar och vattendrag och miljötillsynen har inriktats på att begränsa spridningen av miljö- och hälsostörande ämnen.

NATUR OCH FRILUFTSLIV (Ingen indikator fastställd)

Det har tagits fram flera olika kunskapsunderlag om naturvärden på kommunal mark. Arbeta med att bilda tre nya kommande reservat har påbörjats. Ett förslag till strategi för friluftsliv har utarbetats.

- 50%*

- 97%*

*Jämfört med 2010

- 29%

- 24%

Foto: Göran Strand

Hållbart samhällsbyggande – Planering

Kommunen har ett särskilt ansvar för hållbart samhällsbyggande. Det hänger dels samman med att kommunen har monopol på planering av mark och vattenanvändning enligt plan och bygglagen, dels att kommunen också är byggaktör och markförvaltare inom kommunens egen verksamhet.

En viktig del i processen för ett mer hållbart samhälle är samhällsplaneringen och inte minst den fysiska planeringen som handlar om hur miljön planeras och utvecklas. Kommunens översiktsplan, Östersund 2040, ger vägledning i frågor som berör kommunens markanvändning, detaljplanering, bygglov och till viss del byggande och förvaltning. I översiktsplanen finns olika ställningstaganden för att minska miljöpåverkan i samhällsplaneringen. För att underlätta genomförandet av ställningstagandena behövs i vissa fall vidare arbete med underlag, kunskapshöjande åtgärder eller mer detaljerade ställningstaganden och riktlinjer.

Styrdokument

Under 2025 har kommunen genomfört eller påbörjat arbete inom flera områden med koppling till ställningstaganden i Östersund 2040. Ställningstaganden berör bland annat detaljplaner och olika åtgärder inom förvaltning, byggande och anläggningar.

AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- Hållbart samhällsbyggande (prioriterad)

Planeringsstrategi

2023 antog kommunen sin första planeringsstrategi för översiktsplaneringen vilket är ett nytt lagkrav enligt Plan- och bygglagen. Planeringsstrategin ska syfta till att kommunens översiktsplan är relevant och aktuell. Den ger en inriktning för kommunens översiktsplanering fyra år framåt och gäller 2023–2028. I samband med planeringsstrategin har kommunen gjort en intern kartläggning av vilka behov som finns kopplat till översiktsplanering. En översyn av översiktsplaneringen i förhållande till mål och framtida utmaningar har också ingått. Prioriterade områden framåt är grundläggande områden för den fysiska planeringen så som mobilitet, arkitektur och hållbart byggande samt grönstruktur som inkluderar ekologiska, sociala och rekreativa värden, inklusive friluftsliv. Syftet är att kommunen ska få en strategisk inriktning för dessa frågor på en mer konkret nivå. Det ger grund för avvägningar utifrån ett helhetsperspektiv vilket är viktigt för att den fysiska planeringen ska kunna styra mot en hållbar utveckling av mark- och vattenanvändning.

Under 2025 har följande aktiviteter enligt planeringsstrategin pågått:

- Fördjupad översiktsplan för södra Östersund – bearbetning inför granskning har skett under året vilket betyder att den ska vara tillgänglig för synpunkter en andra gång. Översiktsplanen ger ett samlat grepp för utvecklingen av mark och vattenanvändning fram till 2050. Ställningstaganden i den kommunövergripande översiktsplanen som syftar till hållbar utveckling av mark och vattenanvändningen konkretiseras i fördjupningen.
- Tematiskt tillägg till översiktsplanen för mobilitet – tillägget innebär en konkretisering av översiktsplanen med framtida utvecklingsbehov kopplat till markanvändning och resande. Syftet är att nå ett mer hållbart resande. En viktig del är att förändra nuvarande färdmedelsfördelning och öka andelen resor med kollektivtrafik, gång och cykel. Under året har arbete inför samråd har skett. Samråd är det skede då förslaget blir tillgängligt för synpunkter efter att det först har beslutats politiskt.
- Fördjupad översiktsplan för Sandviken – arbete med att utreda alternativa angreppssätt inför återuppstart av arbetet har skett under året. Den fördjupade översiktsplanen ska möjliggöra ny bostadsbebyggelse och kan få en stor påverkan på mark och vattenanvändning, det kan också påverka resande. De alternativa angreppssätten innebär olika alternativ för utbyggnad.
- Grönstruktur - arbete med grönstrukturplan har startat upp. Läs mer under rubriken **Grönstrukturplan**.
- Arkitektur och hållbart byggande – arbete med arkitekturpolicy har startat upp. Läs mer under rubriken **Arkitekturpolicy**.
- Utredning Verksamhetsmark har genomförts. Utredningen syftar till att sammanställa underlag som ger kommunen en bättre beredskap att hantera förfrågningar om verksamhetsmark, det vill säga förfrågningar av etableringar av företag och verksamheter som inte kan kombineras med bostadsbebyggelse. Då verksamheter kan innebära stora ytanspråk är det viktigt att etableringar inte hamnar på olämpliga platser ur miljöhänseende.
- Hantera klimatrisker – i samband med ett varmare klimat, kan temperatur och förändringar i nederbörd, öka befintliga, eller skapa nya, risker för bland annat ras och skred eller risker vid värmeböljor. Skredutredning har gjorts under 2025 för att säkerställa att potentiella skredrisker inte drabbar befintlig bebyggelse. Arbete med underlag för att hitta ytor för dagvattenhantering på en övergripande nivå har också påbörjats.
- Uppföljning och utveckling av genomförandeplan för översiktsplanering – resurser för att inleda ett arbete med utbyggnadsplanering 2026 har givits under året. Då översiktsplanen innehåller många ställningstaganden som ska syfta till en mer hållbar utveckling är det viktigt att följa upp att de ställningstaganden som finns är utgångspunkt i kommunens verksamhet.

Mobilitetsplan

Kommunen arbetar med att ta fram en Mobilitetsplan som ska utgöra ett nytt styrdokument för trafikstrategiska frågor. Mobilitetsplanen genomförs som ett tillägg till den kommunala översiktsplanen. Planen ska innefatta kommunens långsiktiga planering för frågor som rör mobilitet och syfta till att arbeta för att uppnå kommunens mål, bland annat färdmedelsfördelningsmålet. Under 2025 har arbetet med mobilitetsplanen bland annat innefattat ett framtagande av en ny målbild för cykelnätet i kommunen och en klassificering av motortrafiknätet. Ett arbete med att peka ut den långsiktiga infrastrukturplaneringen för kollektivtrafiken tillsammans med Länstrafiken har också inletts. Ett utkast på samrådshandling för planen finns framtagen och färdigställs under början av 2026 för ett samrådsutskick.

Foto: Trampolin PR

Grönstrukturplan

2024 togs uppdagsbeslut att inleda arbete med ett tematiskt tillägg till översiktsplanen i form av en grönstrukturplan. Arbetet med grönstrukturplanen förutsätter en ökad kunskap om grönområden i kommunen. Det är ett brett arbete som bland annat omfattar bedömningar av vilka grönområden som är särskilt viktiga för rekreation och hälsa, växt- och djurliv, rening av vatten, livsmedelsförsörjning. Under 2025 har huvudfokus legat på att ta fram kunskapsunderlag däribland naturvärdesinventeringar tillsammans med riktlinje för biologisk mångfald och ekosystem. Stort fokus har legat på att kartera sociala värden i grönstrukturen med fokus på de större tätorterna. En digital medborgarundersökning gjordes under våren till stöd för kartläggningen. Karteringen av sociala värden ska färdigställas under 2026 tillsammans med en analys av fördelningen av olika sociala värden.

2025 var det år då ekosystemtjänster senast skulle ha integrerats i planering, byggande och förvaltning. Detta har gjorts till viss del men det saknas fortfarande ett systematiskt arbete för att uppnå målet fullt ut.

Arbetet med grönstrukturplanen väntas löpa vidare de närmaste åren.

Arkitekturpolicy

En arkitekturpolicy är ett styrdokument kring arkitektur och gestaltad livsmiljö och fungerar som ett verktyg för att öka kunskapen om varför arkitektur är viktigt. Arkitekturpolicyen ska uttrycka kommunens långsiktiga ambition för den gestaltade livsmiljön samt vägleda mot ett byggande som är av god kvalitet och därmed också långsiktigt hållbart.

God arkitektur och väl gestaltade livsmiljöer har betydelse för alla tre hållbarhetsdimensionerna; social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Genom arkitekturpolicyen kan kommunen verka för att främja dialog, kunskapsutveckling och samarbete i frågor som rör arkitektens betydelse för en hållbar utveckling. Arkitekturpolicyen som styrdokument har en tydlig koppling till Agenda 2030, mål 11 - Hållbara städer och samhällen. När vi utvecklar och gestaltar våra livsmiljöer är det viktigt att göra medvetna val och arkitekturen har möjlighet att vara ett kraftfullt verktyg för hållbar utveckling.

Planeringsdirektivet för arkitekturpolicyen godkändes av kommunfullmäktige 2025. Under hösten startades projektet upp. Processen är en viktig del i att ta fram en arkitekturpolicy. Kommunen är därför mån om att inkludera såväl lokala arkitekter, fastighetsägare och byggherrar som kommunala tjänstemän och politiker i framtagandet av arkitekturpolicyen.

Riktlinje för träd och vegetation

Uppvuxna träd ger ofta ett stort bidrag av ekosystemtjänster i tätbebyggda områden.

Kommunens arbete med träd övrig vegetation i dessa områden, den så kallade urbana grönskan, bör därför ske långsiktigt genom alla skeden, från planering och exploatering till förvaltning. För att fastslå kommunens ambition inom området har kommunen påbörjat arbetet med en riktlinje för träd. Preliminära ställningstaganden inom riktlinjen tar upp hur;

- Östersunds kommun värderar träd för att ta tillvara nyttorna och säkerställer att det finns plats för träd inom bebyggda miljöer
- kommunen bevarar, skyddar och sköter sina träd och hur trädbeståndet ska utvecklas,
- kommunen kommunicerar och agerar förebild kring trädens nytta.

Arbetet samordnas med riktlinje för ekosystem och biologisk mångfald samt med Grönstrukturplan.

Riktlinje för utformning längs gator och vägar

En riktlinje som bland annat ska innehålla hur gatu-sektioner för olika typer av vägar och gator ska utformas utifrån vad mobilitetsplanen anger. Även utformningsriktlinjer för olika delar av gaturummet, till exempel grönska, skyltar, sittplatser, belysning ingår och riktlinjen beräknas beslutas våren 2026.

Förordning om restaurering av natur

I juni 2024 antog Europeiska rådet den så kallade restaureringsförordningen med bindande mål om restaurering av skadade ekosystem inom EU. Förordningen berör både land och vattenområden. EU ska ha restaurerat minst 20 procent av skadade ekosystem till 2030, 60 procent till år 2040 och 90 procent till år 2050. Förordningen syftar till att stoppa den pågående förlusten av biologisk mångfald, begränsa klimatförändringar, öka livsmedels säkerhet och risker kopplade till klimatförändringar. Förslag till en nationell naturrestaureringsplan enligt förordningen ska tas fram i samarbete mellan Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och Boverket och ska beslutas av regeringen 2026. Kommunen har under 2025 varit delaktig i dialog om utkast till del av den nationella planen.

Hur detta kommer att påverka kommunernas arbete är ännu osäkert. Boverket har huvudansvar för vägledning i de delar av förordningen, som bland annat rör grönteandelar och trädskontäckning i städer, artikel 8 i förordningen. Natura 2000-naturtyper är prioriterade för restaurering till 2030 enligt förordningen.

Resultat

Kommunen har under året arbetat med att ta fram olika kunskapsunderlag och har samarbetet med andra aktörer för att stärka samhällsplaneringen. Kommunen har också arbetat med utveckling av samhällsplaneringsprocesser.

Skötselprogram tätortsnära skogar

Ett skötselprogram har under året tagits fram och som förväntas bli klart och beslutat under våren 2026.

Programmet ska underlätta för kommuninvånare att förstå vilka förväntningar de kan ha på Östersunds kommuns tätortsnära skogsinnehav, samt tydliggöra och ange riktningen för en långsiktig förvaltning av den tätortsnära skogen. Det ska även kunna underlätta för medarbetare och entreprenörer att förstå vilken skötsel som är aktuell på vilket område. Programmet ska ange målbilder, allmänna skötselregler samt en övergripande kategorisering/indelning av skogen i skötselklasser. Stor vikt läggs vid skogens betydelse för ekosystemtjänster och friluftsliv.

Stadsformsanalyser

Under året har kommunen fortsatt med implementering och kunskapsuppbyggnad kring stadsrumsanalyser i samhällsplaneringen. Analysmetoden syftar till att förstå den byggda formens betydelse för stadsliv. Den bygger på en kartläggning av hur väl stadsrum såsom gator, stråk och torg hänger samman som system och påverkar varandra.

Kommunen har skapat en digital GIS-baserad modell som ger möjlighet att analysera förändringar i staden, exempelvis utifrån förutsättningar för samhällsservice, tillgänglighet och närhet. Analysmetoden kan fånga stadsbyggandets roll i relation till segregation, ojämlika livsvillkor och social sammanhållning men också potential för utveckling av staden utifrån läge kopplat till ekonomiska värden. Under 2025 har kommunen använt analysmetodiken som stöd i utformningen av större stadsbyggnadsprojekt, i infrastrukturplaneringen och även påbörjat analyser av tillgänglighet till olika typer av grönområden. Detta kommer även att ligga till grund för det kommande tematiska tillägget till översiktsplanen för grönsstruktur. Kommunen deltar fortfarande i det treåriga forskningsprojektet för att utveckla dessa stadsformsmodeller tillsammans med Kungliga Tekniska Högskolan, Chalmers samt fem andra kommuner som ligger i framkant.

Foto: Esther Wennerberg

Hållbar dagvattenhantering

Det pågår ett stort arbete med att förbättra kartläggningen av befintliga dagvattensystem för att bättre kunna förutse framtida behov, kapaciteter och utmaningar.

Detta kommer även underlätta planeringen av framtida större punktinsatser med förbättringsåtgärder. Ett exempel på en punktinsats som påbörjades under 2024 är att åtgärda dagvattenutlopp till Semsån med syftet att förbättra miljön för åns vattenlevande varelser. En av dessa åtgärder som genomfördes under 2025 är en vall som stoppar upp dagvattnet från ett av utloppen så att det infiltrerar i naturmarken i stället för att rinna orenat direkt till Semsån.

Att få till en hållbar dagvattenhantering är viktigt ur flera aspekter. Dels medför det en bättre reglering av flöden och föroreningar, men det ger även andra positiva effekter så som en grönare stad och fler ekosystemtjänster. Dock behöver hela kommunen hjälpas åt för att hållbara dagvattenlösningar ska prioriteras i samhällsplaneringen. Ett förbättringsarbete pågår kring att lyfta dagvattenfrågan tidigt i planprocessen och hur ansvaret bör fördelas.

Kommunen är även delaktig i ett forskningsprojekt som syftar till att öka kunskapen om befintligt dagvattennät och vilka åtgärder som skulle vara bäst lämpade att göra på vilka platser för att få en mer hållbar dagvattenhantering. Under 2024 påbörjades en delstudie till detta projekt, med syftet att kartlägga hur kommunernas dagvattenarbete har sett ut genom tiderna samt vilka faktorer och händelser som har varit mest avgörande. Detta arbete har vidareutvecklats under 2025, då fokus legat på att identifiera avgörande faktorer för att möjliggöra en övergång till hållbar dagvattenhantering.

Thriving Northern Cities (TNC) – samarbete för hållbar stadsutveckling i norr

Östersund har tillsammans med norra Sveriges fem största städer (Sundsvall, Örnsköldsvik, Skellefteå, Umeå och Luleå) gått samman i en gemensam territoriell strategi för hållbar urban utveckling. Den territoriella strategin pekar ut en gemensam riktning med fokus på bland annat kompetensförsörjning, befolkningstillväxt och attraktiva, hållbara städer. Arbete inom strategin kommer att bidra till kunskapsöverföring och samverkan mellan städerna och med nationella myndigheter, mobilisering av tillgängliga resurser, synergieffekter mellan de omställningsinsatser som sker i regionen och en positionering av norra Sverige. Strategin möjliggör också att städerna kan söka projektmedel från regional-fonden för att finansiera projekt i samhällsomställningen.

2024 beviljades den första omgången projektansökningar inom TNC och i december 2025 beviljades ytterligare finansiering där Östersund deltar i två projekt, Stadsvision 2040 och E-norm. Stadsvision 2040 innebär att kommunen gemensamt med medborgare och organisationer ska ta fram visioner om hur Östersund ska se ut 2040, när staden är klimatneutral och hyser 75 000 invånare. Samskapande processer ska gestalta miljöer, problemlösningar och en gemensam framtidsbild att se fram emot. Projektet pågår till december 2027 och cirka 1,2 miljoner SEK är beviljade i stöd från Tillväxtverket. I projektet E-norm kommer Östersund vara en del av Umeå kommuns projekt som syftar till att främja användandet av elektrifierade arbetsmaskiner i den gemensamma regionen. Projektet pågår till september 2029 och Östersund är beviljad 141 500 SEK.

Tidigare projekt som finansieras via TNC pågår fortsatt inom mobilitet och hållbart byggande. Det projekt inom hållbart byggande som syftade till att skala upp arbetet med elektrifierade arbetsmaskiner och bygga ytterligare ett större byggprojekt med elmaskiner har blivit försenat, men nu finns beslut om att LSS-boendet Kardemumman ska byggas med elektrifierade arbetsmaskiner och vara en del av TNC-projektet.

Prästgatan möjlig cykelgata

Östersunds första cykelgata byggs som ett projekt inom TNC. Etappen Grängsgatan-Brunnsgränd påbörjades under året med att flytta el- och fiberledningar och anlägga skelettjord för nya träd. Under året har projektering och bygghandlingar arbetats fram för kvarteren fram till Thomeégränd (gågatan).

Stadsmiljöavtal

Kommunen har fått beviljat stadsmiljöavtal på 80 miljoner för utvecklingen av Östersundslänken; ett högkvalitativt kollektivtrafikstråk genom Östersunds centrum i nord-sydlig riktning. Avtalet löper från 2023 till och med 2027. Arbetet fortskrider och under 2024 byggdes hållplats Jamtli. Under 2026 byggs hållplats Sjukhuset och hållplats Kyrkparken.

Hållbart samhällsbyggande – Byggnation

Kommunen är själv fastighetsägare och byggaktör för de verksamheter som kommunen ansvarar för. Genom kommunens egna byggprocesser kan kommunen stimulera hållbart byggande med konkreta åtgärder i kommunens bygg- och anläggningsprojekt som går utöver de krav som finns i plan- och bygglagen.

Östersunds kommun vill växa och samtidigt nå målen om klimatneutralitet 2030 och klimatpositivitet 2040. När nya fastigheter och infrastruktur byggs påverkas både ekosystemen och kommunens koldioxidbudget. En miljöspendanalys visar att bygg- och anläggningssektorn står för nästan hälften av kommunorganisationens totala utsläpp från inköp och investeringar. Kommunens ambition om tillväxt, klimatneutralitet och klimatpositivitet kräver att all utveckling sker på ett hållbart sätt. Därför behövs tydliga och konkreta metoder som visar hur byggandet ska planeras och genomföras för att stödja dessa mål.

I dag finns ett tydligt gap mellan kommunens klimatmål och hur bygg- och anläggningsprojekt planeras och genomförs. En intern kartläggning visar att flera grundläggande delar för ett hållbart byggande saknas.

Under 2025 har Teknisk förvaltning genomfört en förstudie för att utreda hur en modell för hållbart byggande för Östersund kommun skulle kunna se ut.

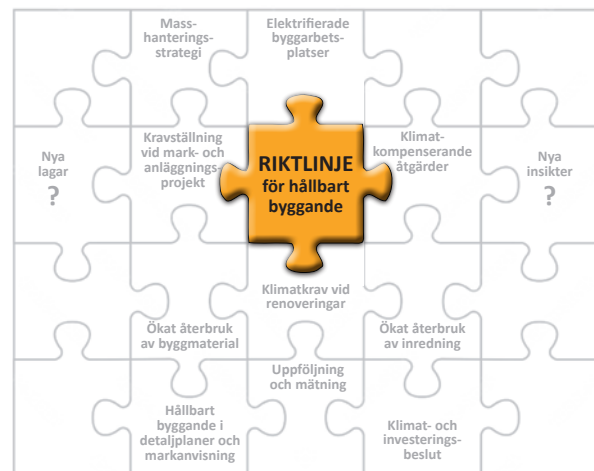
Förstudiens mål har varit att:

- beskriva vilka delar som ska ingå i en modell för hållbart byggande,
- visa hur kommunen kan arbeta med dessa delar, till exempel genom kravställning och uppföljning,
- samla in och sammanfatta erfarenheter från andra kommuner och aktörer inom hållbart byggande,
- hämta inspiration från nationella nätverk, bland annat Viable Cities, Thriving Northern Cities, Klimatkommunerna och Klimatledarkommunerna.

Riktlinje för hållbart byggande

För att skapa ett gemensamt arbetssätt i Östersunds kommun föreslår förstudien, som genomfördes under 2025, att en modell för hållbart byggande antas som politisk riktlinje. Detta säkerställer att klimatpåverkan från byggnader vägs in i kommunens beslut, tillsammans med andra värden.

En riktlinje för hållbart byggande innebär att ekologisk hållbarhet prioriteras tydligare, samtidigt som man tar hänsyn till ekonomisk och social hållbarhet. I dag

fokuserar upphandlingar av byggnationer främst på ekonomi och kvalitet, medan klimatpåverkan inte vägs in i samma utsträckning – med undantag för energikrav.

Riktlinjen behöver uppdateras kontinuerligt i takt med att nya områden inom hållbart byggande utreds och arbetssätten konkretiseras. Det är också viktigt att påpeka att riktlinjen är en pusselbit i det betydligt större pusslet som hållbart byggande utgör. Förstudien har fokuserat på områden där kommunen kan göra störst skillnad snabbast, men arbetet är långt ifrån klart.

Förstudien föreslår att kommunen tar fram en politiskt beslutad riktlinje för hållbart byggande, som säkerställer långsiktig styrning och enhetliga arbetssätt. Riktlinjen bör omfatta:

1. **Resurshierarki** – använd och anpassa befintliga lokaler före nybyggnation.
2. **Gränsvärden för utsläpp vid nybyggnation** – tydliga krav på kg CO₂e per m² BTA i linje med nationella metoder och andra kommuners arbete.
3. **Energikrav** – byggnader ska nå energiprestanda motsvarande minst Miljöbyggnad Silver och kommunens tekniska anvisningar.
4. **Certifieringsinriktat arbetssätt** – ny-, till- och ombyggnation ska följa Miljöbyggnad Silver eller liknande system.
5. **Elektrifieringstrappa för arbetsmaskiner** – krav på andel eldrivna arbetsfordon och maskiner

Riktlinjen bör också kompletteras med stödjande dokument samt regelbundet uppdateras. Förstudien lyfter även områden som kräver vidare analys, bland annat masshantering, klimatkrav vid renoveringar och klimatstyrning i markanvisningar. Den föreslagna riktlinjen är ett första, och väldigt viktigt steg, i arbetet att göra byggprocessen mer hållbar.

Klimat

Jordens klimat förändras just nu i snabb takt. Sedan temperaturmätningarna började för 150 år sedan är den senaste tioårsperioden den varmaste. Temperaturökningen förändrar klimatet vilket i sin tur ger konsekvenser för ekosystem och människors samhällen på en omfattande och svåröverblickbar nivå.

Temperaturökningen är global medan konsekvenserna ofta syns lokalt. Mänsklighetens utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser är det som orsakar dagens klimatförändringar och alla samhällen behöver därför ta sitt ansvar att minska sina utsläpp och sin klimatpåverkan.

Styrdokument

Kommunens arbete med minskad klimatpåverkan tar avstamp i klimatprogrammet, klimat- och energistrategin och klimatkontraktet. Ett annat viktigt dokument för kommunorganisationens klimatpåverkan är resepolicyen.

Klimatprogram och klimat- och energistrategi

Klimatprogrammet beskriver de långsiktiga övergripande målbilderna för kommunens klimatarbete och klimat- och energistrategin är ett politiskt styrdokument som beskriver de prioriterade strategiska utvecklingsområdena för klimatarbetet i Östersunds kommun.

Klimat- och energistrategin gäller under perioden 2024–2027 och visar inom vilka områden Östersunds kommun bör vidta åtgärder för att nå den övergripande målbilden om en fossilfri och energieffektiv kommun. Den är utformad utifrån sju strategiska utvecklingsområden, prioriterade för strategiperioden, och innehåller totalt 79 åtgärds punkter.

Östersunds kommun har genom klimat – och energistrategin fastslagit följande målbilder:

- De fossila koldioxidutsläppen ska minska med 100 procent i Östersunds kommun som geografiskt område till år 2030 och i kommunorganisationen till år 2025.

AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- Utsläpp av växthusgaser (prioriterad)

- Östersunds kommunkoncern ska vara klimatneutral till år 2030 och kommunen som geografiskt område ska vara klimatpositiv till år 2040.
- Energianvändningen ska minska med 40 procent till år 2030 i Östersunds kommun som geografiskt område och med 30 procent i kommunorganisationen.
- Färdmedelsfördelningen i Östersunds tätort ska vara 40 procent bil, 20 procent kollektivtrafik och 40 procent aktiva transporter (cykel och gång) år 2030.
- Östersunds kommun ska verka för att hushållens konsumtionsbaserade utsläpp halveras till 2030 samt uppgår till högst 1 ton koldioxidekvivalenter/person 2050, i linje med IPCC (Förenta nationernas klimatpanel).

För mer information kring innehållet i klimat- och energistrategin samt status för åtgärds punkterna, se **Bilaga 2**.

Att bli fossilfria och energieffektiva innebär att vi i Östersund klarar vår del i Parisavtalet, rekommendationerna från IPCC, målen i Länsstyrelsen Jämtlands läns energi- och klimatstrategi och dessutom bidrar till att uppfylla de globala hållbarhetsmålen.

Resepolicy

Hur kommunens medarbetare väljer att färdas i tjänsten har betydande påverkan på organisationens klimatutsläpp. Östersunds kommuns resepolicy reviderades 2024. Resepolicyen gäller alla kommunens medarbetare, chefer och förtroendevalda och ska vägleda till resande som tar ansvar för miljön, medarbetare, verksamhet och samhället omkring oss.

Vid val av färdmedel ska en sammanvägning göras av miljöpåverkan, tidsåtgång, ekonomi och arbetsmiljö. Resorna prioriteras från vänster till höger utifrån det mest lämpliga sättet att resa utifrån förutsättningar och möjligheter:

Resfritt – Gå/cykla – Buss – Tåg – Tjänstebil – Hyrbil – Flyg

Kommunen följer årligen upp de längre tjänsteresorna utifrån typ av resa och dess klimatpåverkan. Det är viktigt att detta fortsätter, dels som del av utsläppsuppföljningen, dels för uppföljning av resepolicyens efterlevnad.

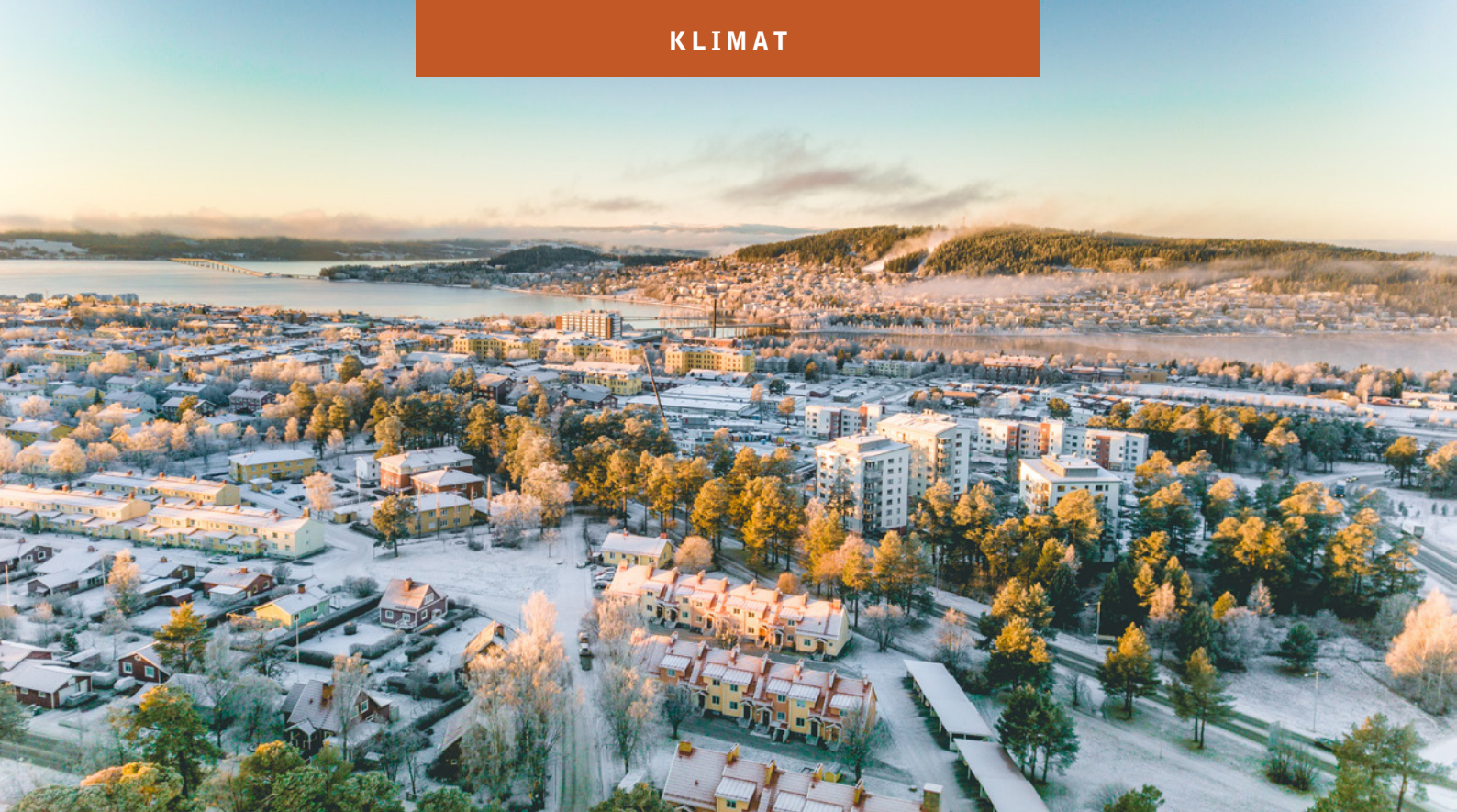

Foto: Tobbe Hising

Klimatkontrakt

Östersunds kommun är sedan 2020 medlem i Viable Cities, ett strategiskt innovationsprogram med fokus på smarta hållbara städer. Östersund deltar som en av 48 kommuner i programmets satsning på klimatneutrala städer till 2030 med missionen *Ett gott liv för alla inom planetens gränser*.

Tillsammans med övriga 47 städer och sex nationella myndigheter har Östersund tagit på sig att testa nya arbetssätt och lösningar, att lära av varandra och att arbeta för missionen att skapa städer som fungerar bra för människorna som bor i den, som är bra för medborgarnas, företagens och samhällets ekonomi och som är bra för klimatet. Ett centralt verktyg i arbetet är Viable Cities Klimatkontrakt 2030 – som konkretiserar beslutade mål, aktuellt nuläge, gap mellan nuläge och mål samt hur städerna ämnar jobba för att stänga gapen. Kontraktet undertecknas av kommunstyrelsens ordförande, ordförande i Viable Cities och generaldirektörerna i respektive myndighet.

I 2025 års version av klimatkontraktet har samtliga städer skrivit under på att samarbeta med gemensamma åtaganden kopplat till organisation och styrning, klimatanalyser och beräkningar, liksom klimatfinansiering och investeringar. I tillägg har Östersund valt att också inleda samarbete kopplat till upphandling och inköp, liksom klimatkommunikation.

Fokus i det löpande arbetet med Klimatneutrala Östersund 2030 ligger under pågående projektperiod (2025–2027) på att ta fram och implementera en modell för hållbart byggande, driva och delta på arenor för omställning riktat till både företag och medborgare, samt en satsning på hållbar besöksnäring och evenemang.

Läs mer om klimatarbetet: www.ostersund.se/klimat

Resultat

Resultaten nedan visar Östersund kommuns utsläpp av växthusgaser med huvudfokus på fossil koldioxid vilka utgör cirka 80 procent av växthusgaserna. Resultaten redovisas separat för kommunen som geografiskt område och som kommunorganisation.

Utsläpp av fossil koldioxid i Östersunds kommun som geografiskt område

Den geografiska kommunen redovisas med senaste år 2024 då statistikunderlaget eftersläpar ett år.

De fossila koldioxidutsläppen i Östersunds kommun uppgick under 2024 till 122 362 ton. Utsläppen har minskat med 50 procent, eller cirka 122 000 ton, mellan 2010 och 2024 (Figur 1). En stor del av minskningen beror på att Jämtkraft har levererat 100 procent förnybar el till sina lokalkunder sedan 2011 och att torv som bränsle i kraftvärmeverket har fasats ut sedan 2022.

Utsläppen har ökat senaste två åren. 2023 ökade utsläppen på grund av att bensin- och dieselleveranserna till kommunen ökade med 14 respektive 13 procent jämfört året innan. Under 2024 minskade däremot leveranserna men den lägre inblandningen av biobränsle i bensin och diesel, till följd av regeringens beslut att minska reduktionsplikten, gjorde att utsläppen ökade med 8 procent 2024 jämfört med 2023.

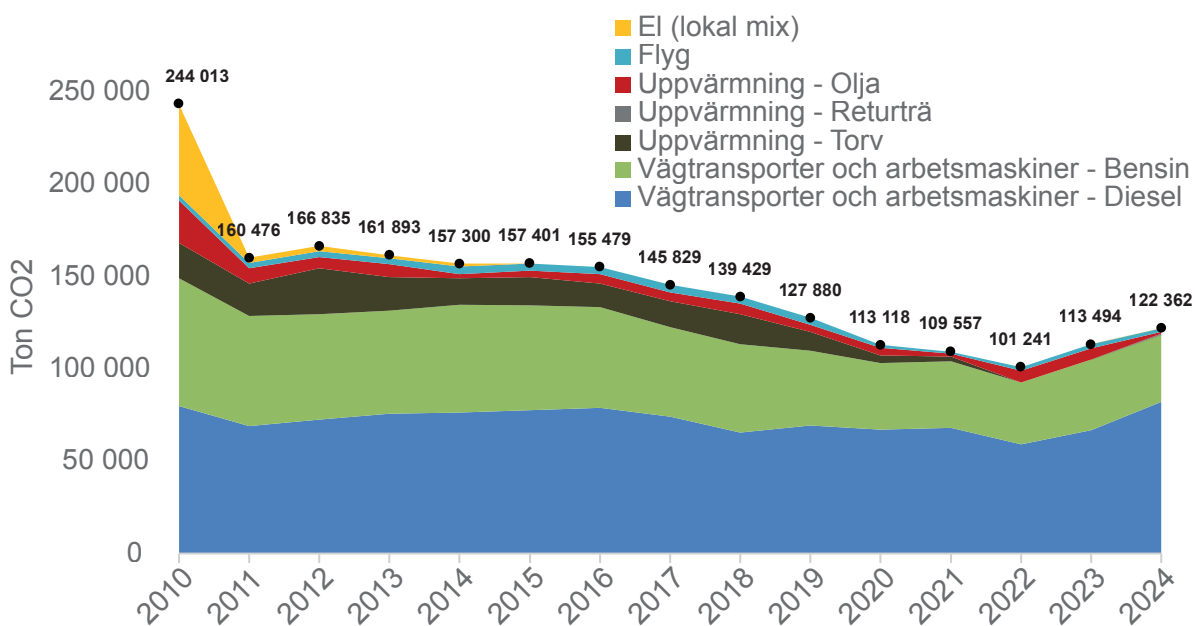
De fossila koldioxidutsläppen i kommunen som geografiskt område ska minska med 100 procent till 2030

-50%

FOSSILA KOLDIOXIDUTSLÄPP

Fossila koldioxidutsläpp står för det största bidraget till klimatförändringen och utgörs av bland annat utsläpp från fossila bränslen såsom olja, kol, torv, bensin, diesel, flygbränsle.

Utsläpp av fossil koldioxid i Östersunds kommun per kategori och år

Figur 1. Utsläpp av fossil koldioxid per kategori och år i Östersunds kommun som geografiskt område.

Utmaningen för kommande år är främst relaterad till sektorn vägtransporter och arbetsmaskiner, som står för merparten av de fossila koldioxidutsläppen.

Avgörande för att reducera de fossila utsläppen är att minska användningen av bensin och diesel (**Figur 1**). Bensin användningen har minskat successivt sedan 2010 med 2023 som ett undantag. Sedan 2010 har bensin användningen minskat med 47 procent medan diesel användningen ökat med 3 procent under samma period.

Takten på utfasning av bensin och diesel är för låg för att nå målet till 2030. Att utsläppen ändå minskat i högre takt är på grund av reduktionsplikten som inneburit högre inblandning av biodrivmedel. Från 1 januari 2022 var reduktionsnivåerna 7,8 procent för bensin och 30,5 procent för dieselbränsle. Från och med 1 januari 2024 sänktes inblandningen till 6 procent för både diesel och bensin vilket gjorde att utsläppen från diesel ökade med 23 procent (**Figur 2**).

Det är viktigt att elektrifieringen av transportsektorn fortsätter öka samt att det sker en omfördelning från bilresor till kollektivtrafik och aktiva färd sätt, för att minska utsläppen och närma oss ett fossilbränslefritt 2030.

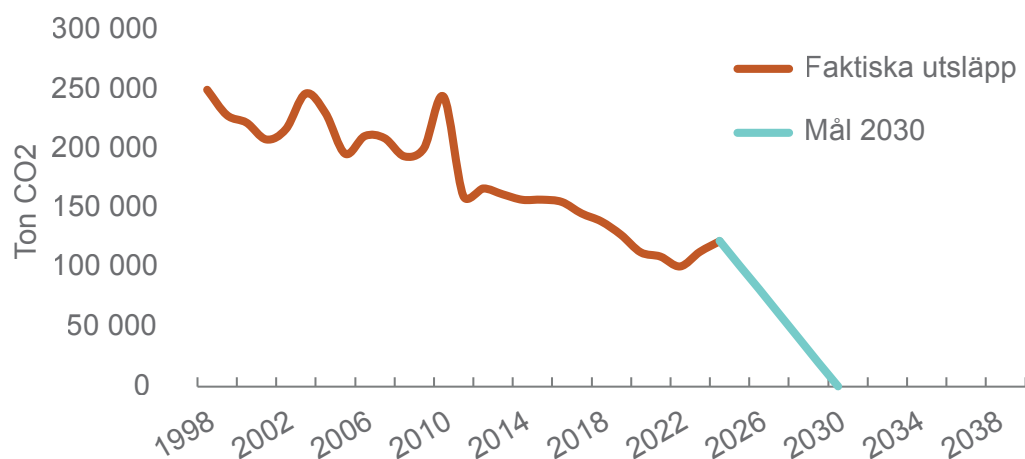
Vägtransporter är också den största orsaken till de hälsoskadliga luftföroreningarna i Östersunds stadskärna, så en minskning av biltrafik skulle innebära positiva effekter även på luftkvaliteten.

Utsläppen från flygtrafiken till och från Åre-Östersund Airport var i princip oförändrad 2024 jämfört 2023 och stod för cirka 2 procent av de totala fossila koldioxidutsläppen i kommunen.

Bränslet till kraftvärmeverket i Lugnvik kommer från förnybara källor som restprodukter från skogen i form av bark, spån, grenar, skadat virke samt returträ.

Däremot används olja fortsatt till viss del i andra värmeverk i Östersund. Under hösten 2024 driftsattes det nya kraftvärmeverket i Lugnvik. Det möjliggör utfasning av den kvarvarande fossila oljan, ger lägre miljöutsläpp till luft, ökad kapaciteten och bättre förutsättningar för driftsäker fjärrvärme.

Utsläppsminskning och målsättning för fossilbränslefri kommun

Figur 2. Faktiska utsläpp av fossil koldioxid i Östersunds kommun under perioden 1998–2024 samt målsättning om fossilbränslefri kommun år 2030.

Utsläpp av växthusgaser

De totala växthusgasutsläppen för kommunen som geografiskt område uppdateras med ett års eftersläpning jämfört med de fossila koldioxidutsläppen, därför redovisas 2023 som senaste år.

Utöver de fossila utsläppen består växthusgasutsläppen också av utsläpp från bland annat djurhållning, avfall och avlopp. Utsläppen av växthusgaser uppgick 2023 till 134 591 ton koldioxidekvivalenter (CO₂e). Under perioden 1990 till 2023 minskade de totala växthusgasutsläppen i Östersund som geografiskt område med 58 procent och utsläppen per person minskade med 62 procent. Sedan 2010 har utsläppen minskat med 46 procent. Mellan 2022 och 2023 sågs också en minskning med 2 procent.

Den största källan till utsläpp av växthusgaser i Östersunds kommun är transporter. Under 2023 stod transportsektorn för 52 procent av de totala utsläppen. Inom sektorn utgjorde vägtransporter 93 procent av utsläppen. De två nästkommande sektorerna, sett till utsläppsmängd, var jordbruk och arbetsmaskiner, vilka stod för 15 respektive 13 procent av de totala utsläppen (Figur 3).

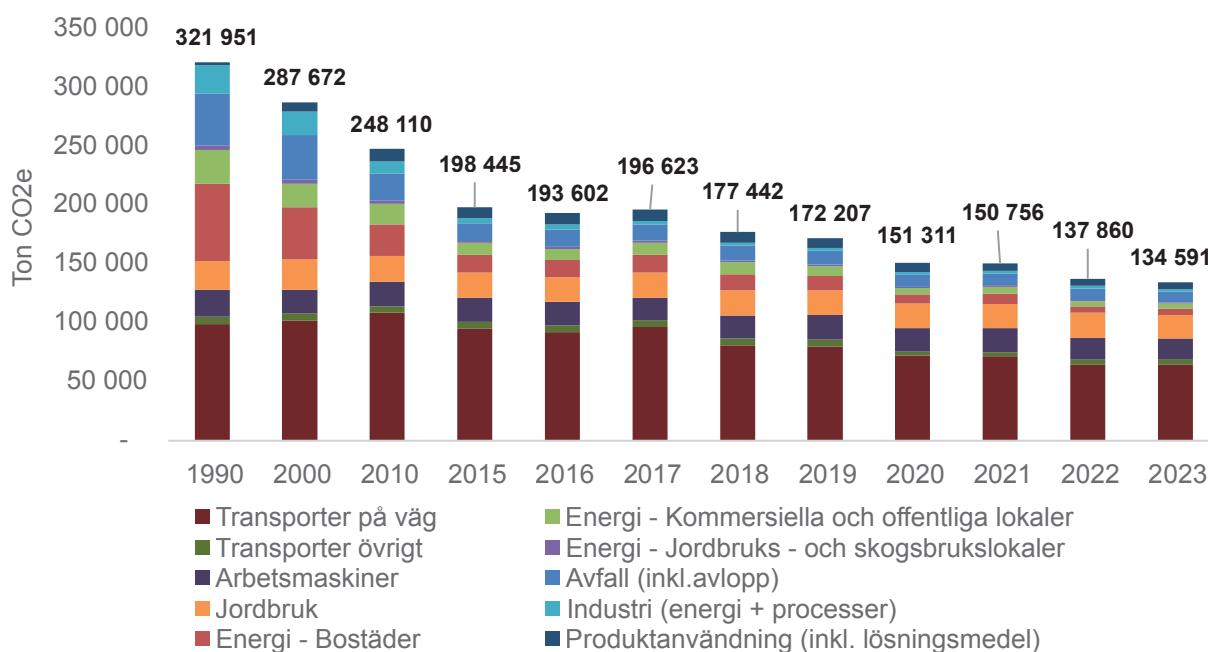
VÄXTHUSGASER

Växthusgaser påverkar klimatet och den största delen utgörs av koldioxid som nämnts ovan.

Andra växthusgaser är bland annat metan och dikväveoxid.

De utsläpp som redovisas här är genererade i kommunen som geografiskt område.

Utsläpp av växthusgaser i Östersunds kommun

Figur 3. Totala utsläpp av växthusgaser per sektor och år i Östersunds kommun som geografiskt område. Källa: Nationella emissionsdatabasen (SMED), Statistiska centralbyrån (SCB) och Trafikanalys (Traf). Observera att SMED räknar om data retroaktivt varje år. Utsläppen som redovisas är genererade inom den geografiska kommunen och tar inte hänsyn till utsläpp som genererats på andra platser till följd av konsumtion.

Östersunds kommun har tillgång till en växthusgasbudget som baseras på Världsnaturfondens beräkningsmetod och är i linje med Science-based targets¹ (Figur 4). Växthusgasbudgeten anger det utsläppsutrymme som Östersunds kommun har för att uppfylla Parisavtalets mål om att begränsa den globala uppvärmningen till högst 2 grader Celsius fram till år 2050.

För att Östersund ska hålla sig inom budget krävs en årlig minskning med cirka 9 procent vilket gör att utsläppen behöver minska till 59 000 ton CO₂e 2030 och 8 000 ton CO₂e 2050. Historiskt sett har utsläppsminskningarna inte nått dessa nivåer. Under den senaste tioårsperioden har takten ökat men inte i tillräcklig omfattning för att

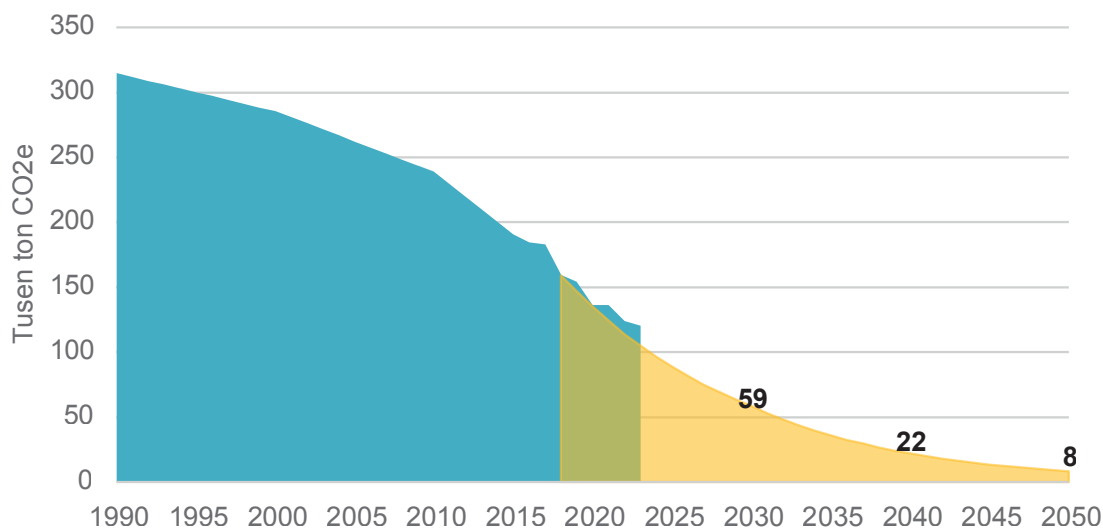
hålla takten som budgeten kräver. Under perioden 2015–2023 var utsläppsminskningen 4,6 procent per år. Med en minskningstakt på 5 procent tar budgeten dock slut redan 2034.

Den största utmaningen till att nå 9 procent årlig minskning ligger inom transportsektorn som står för majoriteten av utsläppen och samtidigt har en något lägre minskningstakt jämfört de totala utsläppen.

Sektorerna transporter och arbetsmaskiner väntas behöva minska i högre takt än 9 procent per år för att kompensera lägre takt i andra sektorer som har lägre potential för minskning. Ett exempel är el och uppvärmning som historiskt haft stor utsläppsminskning och därför inte väntas hålla samma höga takt. Jordbruk är en annan sektor som inte väntas minska i tillräcklig takt då utsläppen varit mer eller mindre oförändrade under senaste tioårsperioden.

1 Science Based Targets är en metod för företag och organisationer att sätta vetenskapligt förankrade klimatmål i linje med Parisavtalet. Det är ett initiativ av CDP, UN Global Compact, WRI och WWF. Det vetenskapliga underlaget är bland annat framtaget av IPCC och IEA.

Växthusgasbudget för Östersunds kommun

Figur 4. Växthusgasbudget för Östersunds kommun som geografiskt område. Framtagen genom den digitala tjänsten Sustainable Advantage. Budgeten utgår från Världsnaturfondens (WWF) beräkningsmetod. Det turkosa fältet visar de faktiska utsläppen av växthusgaser inom det territoriella området Östersunds kommun fram till och med 2023. Det gula fältet visar vilka utsläppsnivåer som krävs från 2018 till 2050 för att Östersund ska hålla sig inom växthusgasbudgeten och ta sin del av Parisavtalet vilket innebär att temperaturökningen globalt hålls under 2 grader.

Utsläpp av växthusgaser från konsumtion

Konsumtionsbaserade utsläpp följs upp på nationell nivå av Naturvårdsverket och sedan 2022 finns även beräkningar på kommunnivå från Swedish Environmental Institute (SEI). Under 2025 släppte SEI sin andra version av beräkningsmodellen Konsumtionskompassen. Den första versionen anger värden för 2019 och den andra för 2022. Även en tredje version är under utveckling med lansering 2027. Med den andra versionen reviderades också 2019 års värden.

Modellens beräkningar visar att Östersundaren släppte ut 5 211 ton CO₂e per person år 2022, jämfört med 5 770 år 2019. Under pandemiåren 2020 och 2021 var utsläppen lägre där den största förändringen ses i transporter (**Figur 5**). Östersundarens utsläpp var i relation till medelsvensken 6 procentenheter lägre 2022.

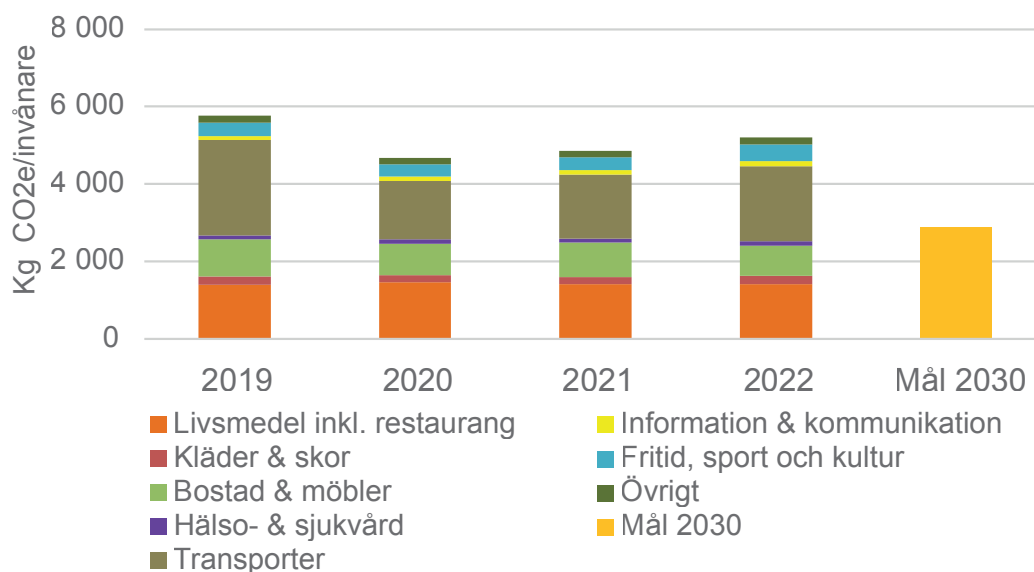
Modellens siffror är exklusive offentliga investeringar och konsumtion. Med dessa inräknade uppgick utsläppen till cirka 8,6 ton CO₂e per person år 2022. Detta kan jämföras med Naturvårdsverkets beräkning för medelsvenskens utsläpp 2023 som uppgick till 7,6 ton CO₂e.

För att nå Parisavtalets mål om att begränsa den globala temperaturökningen till under 2 grader behöver de konsumtionsbaserade utsläppen uppgå till högst 1 ton per person och år 2050, enligt Förenta nationernas klimatpanel (IPCC).

UTSLÄPP FRÅN KONSUMTION

Varor och tjänster genererar klimatpåverkande utsläpp genom hela dess livscykel. Vid råvaruframställning, tillverkning, transporter, användning och avfallshantering. Dessa utsläpp genereras ofta på flera olika platser och vid olika tidpunkter.

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp i Östersunds kommun

Figur 5. Fördelning och utveckling av hushållens konsumtionsbaserade utsläpp i Östersunds kommun samt Klimat- och energistrategins mål om att halvera hushållens konsumtionsutsläpp till 2030 (jämfört 2019).

Fördelningen av Östersundarens utsläpp ses i **Figur 6**. Högst andel av utsläppen står transporter för som utgör 37 procent. Därefter kommer maten och boendet. Inom kategorin transporter härrör majoriteten av utsläppen från bränsleanvändning till fordon (40 procent) och passagerartransporter med flyg (30 procent). Cirka 10 procent kommer från utsläpp från tillverkning och reparation av fordon.

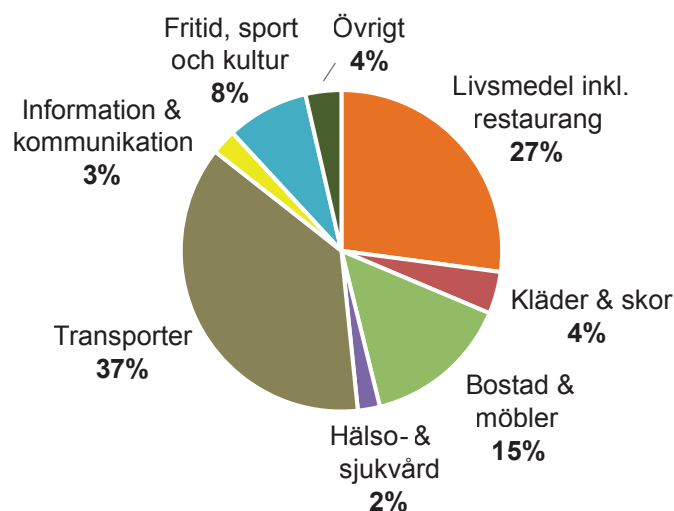
Klimatseminariet

Klimatseminariet anordnas årligen och riktar sig till politiker, tjänstemän, näringsliv och privatpersoner och arrangeras av Östersunds kommun, Länsstyrelsen Jämtlands län, LF Jämtland och Region Jämtland Härjedalen.

2025 års klimatseminarium hade temat "Vart är vi på väg" med Mattias Goldmann som moderator och flera, både nationellt och regionalt, aktuella föredragshållare. Seminariet hölls på Storsjöteatern med över 400 åhörare på plats samt ett stort antal följare digitalt.

Nytt för detta år var att lunchen serverades på fem av stadens restauranger enligt konceptet One Planet Plate, det vill säga mat i linje med Parisavtalet, som är bra för både klimatet och den biologiska mångfalden med ett utsläpp på max 0,5 kg CO₂e per måltid.

Fördelning av hushållens konsumtionsbaserade utsläpp i Östersunds kommun

Figur 6. Fördelning av hushållens konsumtionsbaserade utsläpp i Östersunds kommun. Källa: SEI 2025.

Hållbara transporter i Östersunds kommun

Transporter står för den största delen av de fossila koldioxidutsläppen. Detta avsnitt redogör för trenderna i kommunen inom hållbarare transportalternativ såsom elfordon, kollektivtrafik, tåg och cykel.

Laddinfrastruktur och elfordon

Elektrifieringen av persontransporter har senaste åren gått snabbt framåt även om takten dämpats något 2024 och 2025. Mellan 2018 och 2023 ökade antalet laddbara fordon med i genomsnitt nästan 50 procent per år i Östersunds kommun medan ökningen under 2024 och 2025 var 13 procent per år. Laddbara bilar utgjorde dock hela 68 procent av nybilsförsäljningen i Östersunds kommun 2025, vilket är högre andel än något annat år. Den något lägre elektrifieringstakten är därför mer kopplat till konjunkturutvecklingen. Utvecklingen i Östersund stämmer väl överens med den nationella utvecklingen, både i ökning av bilar och andel nybilsförsäljning.

Laddbara bilar utgjorde i slutet av 2025 cirka 9,3 procent av den totala bilflottan i Östersunds kommun som geografiskt område. Det är lägre än för den totala bilflottan i Sverige som till 16 procent består av laddbara bilar.

I slutet av 2025 fanns det 3417 laddbara vägfordon i kommunen. Av dessa var cirka 60 procent personbilar och lätta lastbilar som endast går på el, 39 procent laddhybrider och drygt en procent bestod av eldrivna bussar och motorcyklar (Figur 7).

Tillgänglig laddinfrastruktur är en förutsättning för utvecklingen av elfordonstrafiken. Antalet offentliga

laddpunkter i Östersunds kommun fortsätter att öka men däremot i lägre takt jämfört med fordonen. I slutet av 2025 fanns det 302 offentliga laddpunkter i kommunen. Det är en ökning med 9 procent jämfört året innan och en ökning med nära 200 procent sedan 2016 (Figur 7).

Analys av parkeringsdata i Östersunds stadskärna

Under våren 2025 gjorde kommunen analyser av parkeringsdata i Östersunds stadskärna. Analysen visade att det genomsnittliga antalet parkeringstillfällen inte förändrats under perioden januari 2023 till december 2024.

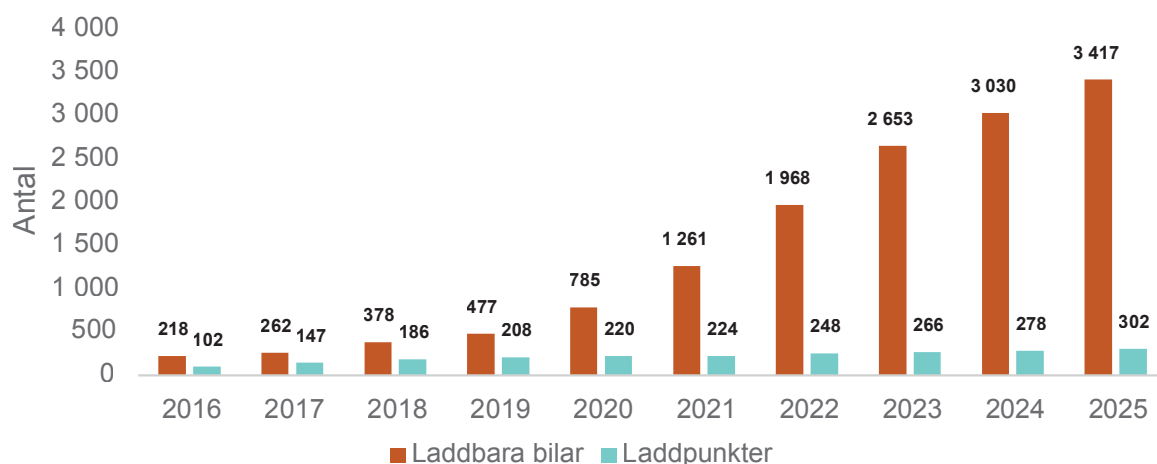
Mer än varannan parkerad bil startade sin resa inom Frösöns eller Östersunds postort. Samma mönster framträder både för arbetsrelaterad parkering (parkering över 5 timmar på vardagar) och för övrig parkering (på helger eller upp till 5 timmar).

Av parkeringstillfällena där resan startade inom Östersunds kommun står Östersund och Frösöns postorter för ca 80 procent. Det kan tyckas rimligt med tanke på att de postorterna har den största befolkningen. Men det är samtidigt dessa som har bäst tillgång till lokaltrafik och aktiva resor, samtidigt som de bor närmast centrala stan.

Brunflo, Lit, Krokomb, och Ås är de största pendlingsorterna efter Östersund och Frösön, och står tillsammans för knappt 15 procent av alla parkeringstillfällen.

Resultatet visar att majoriteten av parkeringstillfällena i stadskärnan utgörs av resor där en övervägande andel kan ersättas med andra färdmedel såsom buss, cykel eller gång. Det skulle ge mer utrymme och tillgänglighet till resenärer med längre reslängd och som har mindre möjligheter att byta färdväg.

Utveckling av antalet laddbara bilar och offentliga laddpunkter i Östersunds kommun

Figur 7. Utveckling av antalet offentliga laddpunkter samt laddbara personbilar och lätta lastbilar (under 3,5 ton) i Östersunds kommun som geografiskt område. Källa: Power Circle, ELIS.

Resor med flyg och tåg

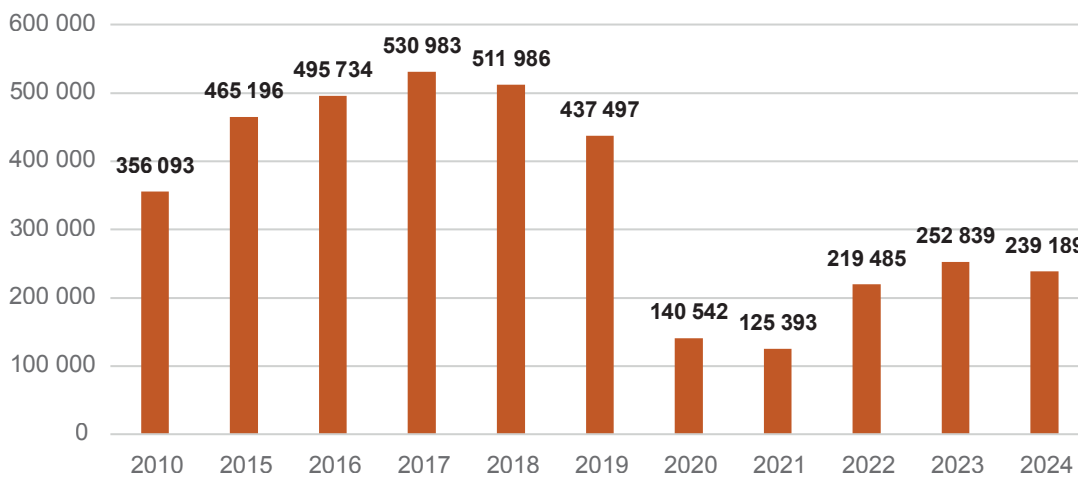
Åren efter pandemin har flygtrafiken ökat men utan att komma upp i samma nivåer som innan pandemin. Antalet flygresor minskade under 2024 med 5 procent jämfört året innan. Under pandemin minskade antalet resor med flyg till och från Åre/Östersund Airport med cirka 70 procent jämfört 2019. En minskande trend sågs även innan pandemin startade (**Figur 8**).

Tågstoppen vid Östersund Centralstation har senaste tioårsperioden varit relativt stabilt med en viss variation.

Tågstoppen minskade med 6 procent under 2025 jämfört året innan. Natttågen minskade med 30 procent, regionaltågen med 9 procent medan dagtågen utöver regionaltågen ökade med 15 procent (**Figur 9**).

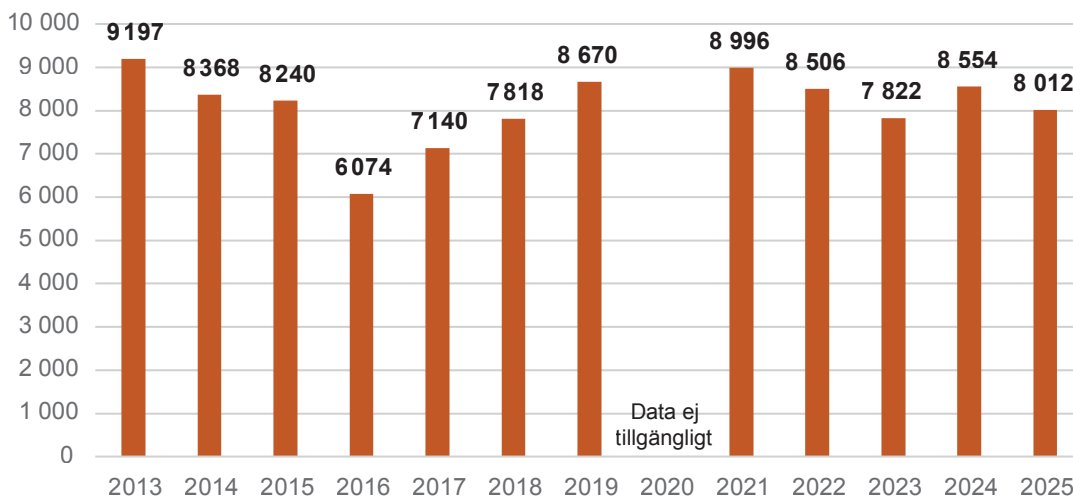
Antal tågstopp visar inte beläggningsgraden för tågen men belyser däremot nationella satsningar på tåginfrastruktur.

Antal flygresor från Åre/Östersund Airport

Figur 8. Resor med flyg per år till och från Åre Östersund Airport.

Antal tågstopp vid Östersunds Centralstation

Figur 9. Antal tågstopp per år vid Östersund Centralstation.

Foto: Göran Strand

Resor med kollektivtrafik

Under 2024 ändrade Länstrafiken, i samarbete med Östersunds kommun, stadslinjenätet för stadsbussarna i Östersund. Det nya linjenätet är rakare och tydligare, vilket gör det enklare att förstå och använda. Det förväntas också ge kortare restider, tätare tidtabeller och enklare linjer som är lättare att lära sig.

I december 2025 genomfördes ett större paket med justeringar efter utvärderingen av nya stadslinjenätet. Linje 3 avvecklades på grund av lågt resande och linje 4 förlängdes till flygplatsen. Linje 2 förlängdes till Ängsmon och linje 5 flyttades från E14 till bussgatorna för att möjliggöra en efterfrågad koppling mellan Odensala/Torvalla och handelsområdet Lillänge.

Efter en minskning av resandet i stadstrafiken under 2024 visar 2025 en uppåtgående trend och resandet väntas passera 4 miljoner resor under 2026.

Vidare har kommunen under 2025 genomfört en relativt stor andel hållplatsåtgärder. Nya väderskydd har placerats ut och befintliga, överflödiga väderskydd har flyttats till hållplatser med högt resande. Totalt har cirka 30 väderskydd åtgärdats.

Under 2025 levererades även de sista beställda elbussarna, vilket innebär att hela stadsbusstrafiken nu är elektrifierad. Det finns en reservbuss som drivs med HVO.

Foto: Trampolin PR

Cykeltrafik

Ökad cykelanvändning är bra både ur hälso- och miljösynpunkt. Det är dessutom en viktig pusselbit för att nå Östersunds kommuns klimatmål.

Östersund har goda förutsättningar för cykling. Enligt statistik från Statistiska centralbyrån (SCB), är Östersund den kommun (över 50 000 invånare) i Sverige med störst andel invånare som har möjlighet att cykla till arbetet inom 15 minuter. 48 procent har kortare cykelavstånd än 15 minuter, detta gäller för hela Östersunds kommun. För de centrala stadsdelarna i Östersund är andelen mellan 69–81 procent.

Kommunens arbete

Kommunen bygger löpande ut och underhåller cykelväg-nätet för att möjliggöra för kommuninvånare att ställa om sina resor. Den totala längden på det kommunala cykelvägnätet, inklusive Brunflo och Lit, är cirka 195 kilometer.

Under 2025 har ny linjemålning på cykelväg utförts längs delar av Rådhusgatan, Samuel Permans gata och Bangårdsgatan. Nya skyltar för gång- och cykelbanor har också köpts in. Kommunen har även köpt in en plåt till cykelservicestation som under våren 2026 ska placeras ut i Brunflo.

Under hösten 2025 installerades låsbara och stödsäkra elektroniska cykelställ på 14 platser i Östersunds stadskärna. Cykelställen är kostnadsfria att använda och de går att boka i förväg via app. För att låsa cykeln används app eller valfri kort eller bricka. Ställen har också larmfunktion som aktiveras vid försök till stöld. Ställen finansieras via reklamplatser med digitala skyltar med pekskärm och en interaktiv cykelkarta.

Från och med sommaren 2025 finns elsparkcyklar att hyra inom Östersunds tätort. Kommunen har upplåtit mark till en uthyrare, att ställa ut 650 elsparkcyklar för uthyrning, på ett tjugotal särskilda stationer i Östersund. Elsparkcyklarna finns tillgängliga under barmarkspérioden, från slutet av april till som längst sista november.

Inom ramen för arbetet med mobilitetsplanen har kommunen arbetat fram ett förslag till ny målbild för cykelvägnätet. Förslaget innefattar bland annat en ny klassificering av cykelvägar i tre kategorier och ett utpekande av var det finns behov av nya cykellänkar och standardhöjningar på befintligt nät. Arbetet med mobilitetsplanen har även innefattat en genomsyn och aktualisering av kommunens ställningstaganden kring cykelinfrastruktur. Planen ska ut på samråd under våren 2026.

För att främja cykling arbetar kommunen också med informations- och påverkansinsatser, till exempel:

- Vintertramparna – En ny omgång med vintertramparna startade under hösten med 75 deltagare. Deltagarna fick utrustning för att klara vintercykling i form av dubbdäck och hjälm. Deltagarna som väljs ut åker bil på vintern och ska resa minst 60 procent med cykel under den kommande vintern.
- Sommartramparna – Under sommaren genomfördes en kampanj för sommartrampare där utvalda bilpendlare fick en cykelservice i utbyte mot att de cyklade till jobbet under barmarkspérioden.
- Aktivitetspeppen – för tredje året i rad bjöd kommunen in till en tävling för skolklasser att resa aktivt till skolan. Barnen samlar poäng genom att gå eller cykla till skolan. Poäng delas också ut för gång/cykel del av sträckan för att få så lika villkor som möjligt. 2025 deltog 17 klasser från årskurs 1–6.
- Cykelvänligast – En plattform för stöd, rådgivning och inspiration till arbetsplatser som vill göra det lätt för sina medarbetare att cykla till, från och i jobbet. Bakom Cykelvänligast står Cykelfrämjandet. Cykelvänligast arrangerar cykelutmaningen, en tävling för arbetsplatser.

Under 2025 genomförde kommunen även projektet Greppet med fokus på gröna resplaner för mindre företag. Gröna resplaner ska stärka hållbart resande för alla till, från och i arbetet i en organisation. Under året gjordes gröna resplaner inom två områden, Lit och Campus, med arbetsplatser som vill bidra till ett ökat hållbart resande. Arbetsplatserna gjorde en resvaneundersökning, hade företagsspecifika workshops och inspirationsföreläsningar och arbetade fram handlingsplaner. Arbetsplatserna fortsätter att jobba vidare med sina åtgärder med stöd av energi- och klimatrådgivningen.

Cyklistvelometern

Cyklistvelometern är en nationell granskning och jämförelse av hur cyklister upplever kommunen ur ett cykelperspektiv. Den genomförs av Cykelfrämjandet vartannat år och besvarades av 392 cyklister hösten 2024. Av 25 mellanstora kommuner placerar sig Östersund på plats 7 i totalbetyg och får ett toppbetyg i kategorin nöjdhet. Det som hindrar Östersundarna från att cykla mer än vad de gör idag är bland annat svårighet att transportera varor, otrygga trafiksituationer och att det är för långa avstånd. 13 procent angav däremot att inget hindrade dem från att cykla mer.

När det kommer till otrygghetsmoment vid cykling svarar 46 procent att det beror på bilister vilket är över både det nationella snittet och snittet för mellanstora kommuner. Cyklisterna skulle helst se att kommunen prioriterar att bygga ut sammanhängande cykelvägar där det saknas idag, att väghållningen av cykelvägar förbättras året runt och att cykeltrafik prioriteras i korsningar.

För att se trender i hur östersundaren reser, se efterföljande avsnitt Färdmedelsfördelning i Östersunds kommun.

Läs mer om cykling i Östersund:

www.ostersund.se/cykeltrafik

Färdmedelsfördelning i Östersunds kommun

Östersunds kommun har en målsättning om att färdmedelsfördelningen i Östersunds tätort ska vara 40 procent bil, 20 procent kollektivtrafik och 40 procent aktiva transporter, cykel och gång, år 2030. En omfördelning av resorna med en ökad andel aktiva färdmedel och kollektivtrafik får positiva effekter på flera områden såsom förbättrad luftkvalitet i staden, minskad klimatpåverkan samt effekter för folkhälsan.

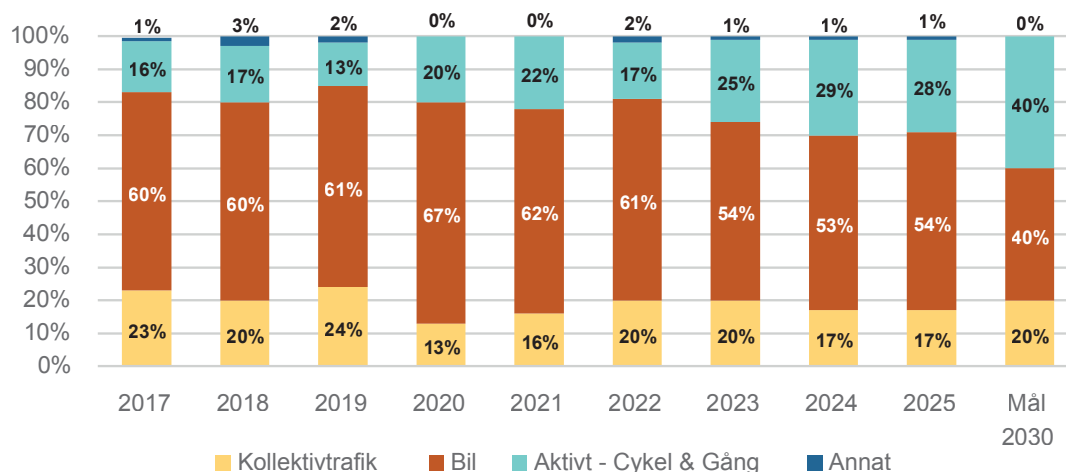
Uppföljningen av målet sker med hjälp av kollektivtrafikbarometern, som tas fram av branschorganisationen Svensk Kollektivtrafik på uppdrag av dess medlemmar (regionala kollektivtrafikmyndigheter och länstrafikbolag). Målgruppen för undersökningen är allmänheten mellan 15 och 85 år, både de som reser med kollektivtrafiken och de som inte gör det. Resultatet representerar inte alla resenärer men visar ändå på trenden för hur människor reser. Antal respondenter för Östersunds stadstrafik varierar något år från år men ligger på ungefär 1000 personer årligen. Respondenterna svarar på ett flertal frågor varav resultatet av frågan "Vilket var det huvudsakliga färdmedlet under denna resa?" visas i Figur 10. På grund av det begränsade statistiska underlaget är det svårt att dra slutsatser baserat på specifika år men statistiken visar på trenden över tid.

Andelen bilresor har senaste åren minskat något från att ligga på cirka 60 procent till under 55 procent senaste tre åren (Figur 10). Andelen resor med kollektivtrafik minskade tydligt under pandemin och har efter det återhämtat sig något men inte till samma nivåer som innan pandemin. Aktiva resor, med gång och cykel, ökade under pandemin och har fortsatt att öka därefter.

Det som är anmärkningsvärt är att det är andelen gångresor som stått för ökningen, medan andelen cykelresor i princip har varit oförändrad.

För att nå målsättningen till 2030 krävs fortsatt en tydlig omfördelning från bilresor till aktiva resor och kollektivtrafik. Trenden med ökad andel aktiva resor är positiv men takten behöver öka för att nå målet i tid.

Färdmedelsfördelning i Östersunds stadstrafik

Figur 10. Färdmedelsfördelning i Östersunds stadstrafik under perioden 2017–2025 samt mål om färdmedelsfördelning 2030. Källa: Kollektivtrafikbarometern, Svensk kollektivtrafik.

Utsläpp av fossil koldioxid i Östersunds kommunorganisation

2025 uppgick de totala fossila koldioxidutsläppen i kommunorganisationen² till 353 ton koldioxid. Det är en minskning med 97 procent eller 9 814 ton koldioxid sedan basåret 2010. Även omräknat per anställd är minskningen 97 procent.

Jämfört med 2024 minskade utsläppen 2025 med 54 procent eller 418 ton koldioxid (**Figur 11**).

Slutdatum för målet om en fossilbränslefri kommunorganisation var 31 december 2025. I och med att uppföljningen av utsläppen omfattar hela 2025, vet vi först efter uppföljning av 2026 (det vill säga i mars 2027), exakt hur långt vi nått mot målet. Det kan innebära att resultaten förbättras ytterligare.

Nedan följer en sammanfattning av läget vid årsskiftet 2025/2026:

Fordon och maskiner

Kommunens bilar och lätta lastbilar drivs till 99,8 procent av förnybara bränslen, främst i form av el och biogas. De tunga fordonen och arbetsmaskinerna drivs av biodiesel HVO100, biogas eller el. Även M/S Thomée tankas med HVO100.

Användningen av fossila bränslen i egna fordon och maskiner minskade 2025 med 54 procent jämfört året innan. Minskningen beror på att fossildrivna bilar i personbilflottan ersatts med el- eller biogasdrift och dieselfordonen körs på HVO100. Både diesel- och bensinförbrukningen minskade med över 55 procent till följd av utbyte av fossildrivna fordon mot förnybara alternativ både på lätta och tunga sidan. En mindre mängd bensin används fortsatt som startbränsle i biogasfordonen.

Majoriteten av de lätta arbetsmaskinerna är omställda. Vid årsskiftet 2025/2026 återstår sex bensindrivna snöskotrar, två fyr- och sexhjulingar och ett fåtal bensindrivna handhållna arbetsmaskiner att ställa om. Se avsnittet **Fossilfri fordons- och maskinflotta** för mer information.

Upphandlade maskin-, fordon- och transporttjänster

Utsläpp från externa tjänster för direkta transport- och maskintjänster minskade med hela 74 procent under 2025 jämfört året innan.

Kommunen har arbetat aktivt senaste åren med att utöka antalet avtal som kravställs och följs upp mot fossilbränslefritt 2025. Avtal inom direkta maskin-,

De fossila koldioxidutsläppen i kommunorganisationen ska minska med 100 procent till 2025

-97%

fordon-, och transporttjänster (vinterväghållning, avfallstjänster, avfallstransporter, matleveranser, färdtjänst, skolskjuts och maskin- och transporttjänster) ingår i målet och uppföljningen medan avtal för exempelvis byggentreprenader inte gör det. Detta är något som omfattas i målet om en klimatneutral kommunkoncern, se avsnitt **Utsläpp av växthusgaser i Östersunds kommunorganisation**.

Kommunen ställer trappstegskrav som leder mot att tjänster såsom vinterväghållning, avfallstransporter med mera ska utföras med förnybara drivmedel senast under 2025. Uppföljning av hur kraven efterlevs sker. Under 2025 utgjordes 96 procent av bränsleanvändningen för de upphandlade tjänsterna av förnybart, jämfört med 2023 och 2024 då andelen förnybart låg på 59 respektive 88 procent.

Det är viktigt att avtalen efterlevs och att förnybart kravställs även i kommande avtal.

Uppvärmning

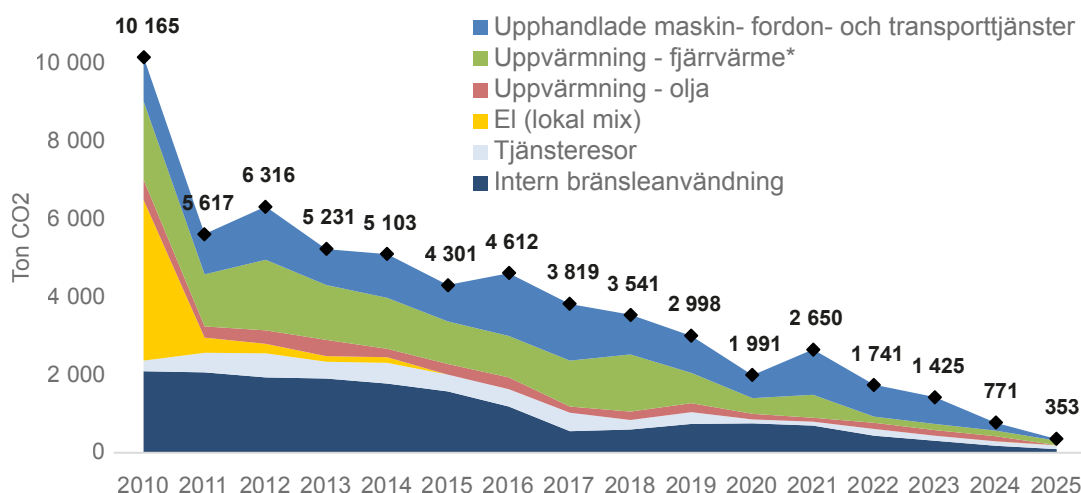
Under 2025 fasades den sista fossila oljan ut i de kvarvarande oljepannorna i kommunens fastighetsbestånd. Oljepannorna som finns kvar används som spetsvärme och driftas från 2025 med HVO100 i stället för konventionell eldningsolja.

Kommunens fastigheter står för ca en tiondel av fjärrvärmeleveranserna i kommunen.

Emissionsfaktorn för fjärrvärmerna är i nationell jämförelse bland de lägsta. Emissionsfaktorn avgörs av de fraktioner som förbränns i kraftvärmeverket i Lugnvik samt i de mindre pannorna. I de mindre pannorna används olja till viss del, något som näratill fasats ut i och med driftstarten av det nya kraftvärmeverket, KVV2. Den andra fraktionen i fjärrvärmerna som har en fossil andel är returträ. Naturvårdsverket ändrade klassningen av returträ från och med januari 2024, från att vara helt biogent till att innehålla 2 procent fossilt på grund av till exempel lim- och färgrester. Kraftvärmeverket i Lugnvik använder utöver detta 100 procent förnybara bränslen såsom restprodukter från skogen i form av bark, spån, grenar, skadat virke samt returträ.

² Målet omfattar fossila utsläpp inom GHG-protokollets scope 1–2 samt delar av scope 3 genom kategorin "Tjänsteresor" och delar av kategorin "Inköpta transporter och distribution uppströms", där direkta maskin-, fordon- och transporttjänster omfattas.

Utsläpp av fossil koldioxid i Östersunds kommunorganisation per kategori

Figur 11. Utsläpp av fossil koldioxid per kategori i Östersunds kommunorganisation. *Emissionsfaktorn för fjärrvärme är reviderad för 2024 och 2025 till att omfatta utsläpp med fossil ursprung. För fjärrvärmerna i Östersund omfattar det fossil olja och den fossila resten som återfinns i returträ. För 2023 och tidigare finns endast miljövärde från Energiföretagen tillgängligt. Denna representerar både fossila utsläpp och biogena utsläpp i form av växthusgasutsläpp från lagring av bränsle.

Tjänsteresor

Utsläppen från flygande uppgick under 2025 till 66 ton CO₂. Kommunen har en intern klimatväxlingsavgift för flygande som används till upphandling av förnybart flygbränsle (SAF) som motsvarar de fossila koldioxidutsläppen från gjorda flygresor.

Utsläppen från användning av privat bil i tjänsten uppgick under 2025 till 39 ton CO₂. Den totala reseersättningen för privata bilar i tjänsten uppgick till över 30 000 mil. Kommunledningen beslutade våren 2026 att införa klimatväxlingsavgift (5kr/mil) på privat bil i tjänsten från redovisningsår 2026. Om mängden utbetald reseersättning fortsätter på samma nivå som 2025 rör det sig om ca 150 000kr i avgift som kommer att nyttjas till klimatreducerande åtgärder.

Kommunen arbetar med att synliggöra klimatpåverkan i budgetprocessen. I investeringsbudget 2024 samt 2025 märktes investeringar ut för att nå fossilbränsleffritt 2025. Det rör sig om investeringar i tunga, lätta samt handhållna arbetsmaskiner, elbilsladdning samt konvertering av oljepannor. Även investeringar som lever upp till kommunens ramverk för gröna obligationer märktes ut.

Sedan 2017 har Östersunds kommun ett ramverk för Gröna obligationer³. Under 2025 uppdaterades ramverket för att återspegla de senaste marknadstrenderna och bästa praxis. Ramverket granskades av extern aktör som lämnade utlåtandet Dark Green. Det är högsta betyg på en sexgradig skala och unikt för kommuner.

Östersunds kommunorganisation har minskat sina fossila koldioxidutsläpp med 97 procent under perioden 2010–2025.

De sista tre procenten utgjordes 2025 av:

- 1% - Utsläpp från fjärrvärme
- 1%* - Utsläpp från tjänsteresor med flyg och användning av privat bil i tjänsten
- 1% - Kvarvarande fossila bränslen i fordon, maskiner och upphandlade maskin- fordon- och transporttjänster.

*Utsläppen från flyg reduceras sedan 2023 med grönt flygbränsle via klimatväxlingsavgift. Från 2026 införs även klimatväxlingsavgift för privat bil i tjänsten. Det innebär att utsläppen från dessa poster reduceras helt.

³ Gröna obligationer är ett sätt att låna pengar till olika former av miljöprojekt. Det är ett verktyg för att öka medvetenheten om klimatrelaterade utmaningar och lösningar och samtidigt uppmuntra investerare att placera i gröna och hållbara projekt. Läs mer på www.ostersund.se/gronaobligationer

Utsläpp av växthusgaser i Östersunds kommunorganisation

Det här avsnittet redogör för klimatpåverkande utsläpp som Östersunds kommun ansvarar för utöver direkta fossila utsläpp som redogjorts för i föregående avsnitt. Det rör sig om utsläpp som genererats på andra ställen i världen från våra inköp och vår konsumtion samt andra växthusgaser än koldioxid.

Utsläpp från upphandling och inköp

Under våren 2023 genomfördes en klimatkartläggning av Östersunds kommuns inköpta varor och tjänster för 2022. Kartläggningen visar både direkta och indirekta utsläpp. Byggnation och anläggning stod för 48 % av klimatpåverkan, följt av tjänster (15 %) och varor (14 %). Data togs från ekonomisystemet och konverterades till växthusgasutsläpp med hjälp av emissionsfaktorer.

Målet om en fossilbränslefri kommunorganisation pekar på vikten av att minska de direkta utsläppen inom framför allt transporter, resor och energi. Det miljöspendanalysen visar är att kommunorganisationen även behöver jobba fokuserat med att sänka utsläppen inom inköp och upphandling, framför allt inom området bygg- och anläggning som sticker ut i denna analys.

Sedan 2024 har kommunen tillgång till ett digitalt system för spendanalys som kopplar till fakturasystemet. I systemet finns även miljöspendanalys som modellerar klimatutsläpp från inköpta varor och tjänster genom indikatorer från Upphandlingsmyndigheten. Denna data ger indikation på klimatpåverkan inom olika inköpskategorier. Systemet ger en bild av klimatpåverkan både från förbrukningsvaror med kort livslängd och investeringar med lång livslängd. Det kan därför vara missvisande att redovisa årliga resultat för påverkan i sin helhet då det kan variera mycket beroende på investeringar som gjorts.

Utsläpp från köldmedia

Köldmedia används i slutna system i bland annat värmepumpar och luftkonditionering. Läckage av köldmedia genererar utsläpp av växthusgaser i olika omfattning beroende på typ av köldmedia. Utifrån den mängd av nya köldmedia som fyllts på i kommunens egna anläggningar (enligt servicerapporter), uppgår det potentiella läckaget från anläggningarna till 164 ton CO₂e under 2025.

Klimatneutral kommunkoncern

Östersunds kommunkoncern har sedan 2022 en målsättning om att bli klimatneutral 2030. Under 2025 har ett förslag till definition för vad målet innebär utretts och tagits fram genom kartläggning av klimatpåverkan utifrån GHG-protokollets utsläppskategorier och analys av nuläge och vidare påbyggnad av målet om en fossilbränslefri organisation. Förslaget har reviderats och justerats i dialog med de kommunala bolagen. Kommunledningsgruppen har därefter fastställt följande definition:

KLIMATNEUTRALT 2030 I ÖSTERSUNDS KOMMUNKONCERN INNEBÄR ATT:

1. Vi är fossilbränslefria i egen verksamhet från år 2026.

Det innebär att inga fossila bränslen används i egna fastigheter, fordon eller maskiner. El och fjärrvärme som används och produceras är förnybar.

2. Fordon och maskiner i upphandling och hyrtjänster inom transporter, energi, bygg och anläggning

a) Är fossilbränslefria vid teckning av avtal fram till 2030 och fortsatt därefter.

b) Kravställs om möjligt med ökande andel emissionsfritt och/eller biogas fram till 2030 och, i så hög omfattning som möjligt, från 2030.

3. Vi kartlägger och minskar våra utsläpp av växthusgaser från tjänsteresor och flygande, avfall och köldmedia.

4. Resterande mängd växthusgasutsläpp (från punkterna ovan) klimatkompenseras årligen från och med 1 januari 2030.

Det innebär också att:

5. Vi kartlägger och minskar indirekta utsläpp från inköp av varor, inklusive kapitalvaror, och tjänster.

a) (Kompletteras med gränsvärde för Bygg och anläggning när Östersunds kommuns riktlinje för hållbart byggande är antagen).

b) Vi förbättrar möjligheterna till delad användning, återanvändning och reparation. Cirkulära lösningar för materialflöden prioriteras och utvecklas.

6. Vi stimulerar hållbart resande för anställdas arbetspendling.

7. Vi utreder och inför modell för kompensation av kolförluster vid markexploatering, inklusive ekokompensation, fram till 2030.

Hållbara transporter i Östersunds kommunorganisation

Detta avsnitt redogör för kommunorganisationens arbete för hållbarare transporter.

Fossilfri fordons- och maskinflotta

Kommunen arbetar för att ställa om till en fossilfri fordonsflotta. Kommunens verksamheter ska i första hand upphandla gasbilar eller elbilar. Vid årsskiftet 2025/2026 fanns det 480 tjänstefordon (personbilar och lätta lastbilar under 3,5 ton) i den interna fordonsflottan. Det är en ökning med 15 fordon jämfört med föregående år, och en ökning med 115 fordon sedan 2016.

Endast ett fordon var kvar att konvertera för att nå 100 procent fossilbränslefri fordonsflotta. Vid årsskiftet drevs därmed 99,8 procent av fordonsflottan (personbilar och lätta lastbilar under 3,5 ton) med förnybara bränslen. Under 2026 planeras den sista fossildrivna bilen vara ersatt.

Antalet elfordon ökade med 18 procent jämfört föregående år och utgjorde vid årsskiftet 66 procent av fordonsflottan medan biogasfordon i sin tur stod för 24 procent av fordonsflottan (**Figur 12**).

Antalet tunga fordon (över 3,5 ton) uppgick vid årsskiftet 2025/2026 till 72 och drevs i huvudsak av HVO100 och cirka 10 procent av biogas. Eldrift finns även på en hjullastare, en gatusopbil samt en lastbil.

Arenaby på Kultur- och fritidsförvaltningen investerade under hösten 2024 och vintern 2025 i två helektriska snöskotrar för användning på skidstadion och för utlåning till arrangörer av tävlingar med mera. Även två helektriska UTV-fyrhjulingar köptes in för användning som arbetsmaskiner på skidanläggningen både sommar- och vintertid.

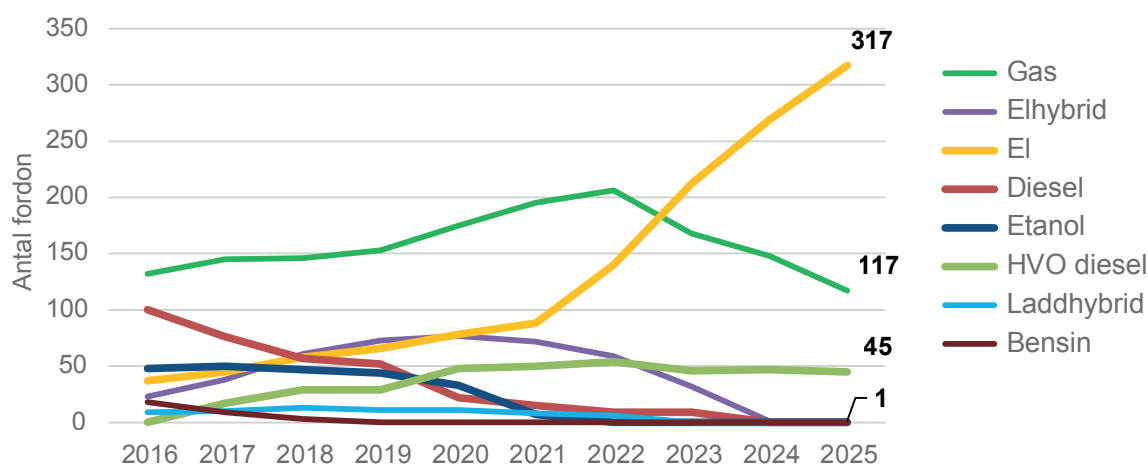
En omställning av fossildrivna lätta och handhållna arbetsmaskiner är också gjord och pågår. Det handlar om elektriska gräsklippare, motor- och röjsågar, snöslungor med mera.

Klimatväxling av tjänsteresor med flyg

Sedan 2017 klimatväxlar Östersunds kommun sina tjänsteresor med flyg, utifrån ett beslut från kommunfullmäktige.

Klimatväxlingen innebär att alla kommunens tjänsteresor med flyg beläggs med en klimatavgift. För enkel resa inom Sverige är avgiften 400 kronor, för enkel resa till ett land i Europa 800 kronor och för enkel resa till ett land i övriga världen 1 600 kronor. Klimatväxlingsavgiften sätts in på ett konto för gröna investeringar och används sedan till att finansiera interna åtgärder som ska minska kommunorganisationens utsläpp av fossil koldioxid.

Antal fordon i Östersunds kommunorganisation per år och drivmedel

Figur 12. Antal fordon (personbilar och lätta lastbilar under 3,5 ton) per år och drivmedel i Östersunds kommunorganisation.

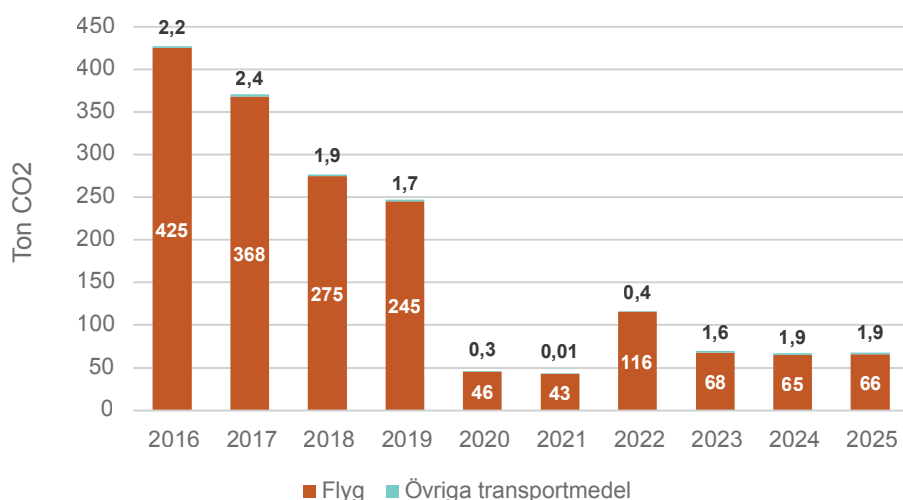
Sedan 2023 har klimatväxlingsavgiften använts till inköp av grönt flygbränsle, Bio Jet A1, motsvarande de fossila koldioxidutsläppen från gjorda flygresor.

Resultaten visar att koldioxidutsläppen från kommunala tjänsteresor minskar och att fördelningen av tjänsterna har förändrats efter införandet av klimatväxling. År 2016 var koldioxidutsläppen från kommunens flygresor 425 ton, 2017 infördes klimatväxlingen och 2019 hade utsläppen sjunkit till 245 ton (Figur 13).

Under pandemiåren 2020 och 2021 minskade antalet resor kraftigt. Efter pandemin har resorna, både flyg och tåg, ökat igen men fortsätter att vara lägre än innan pandemin. Under 2025 gjordes 61 procent färre resor än under 2019.

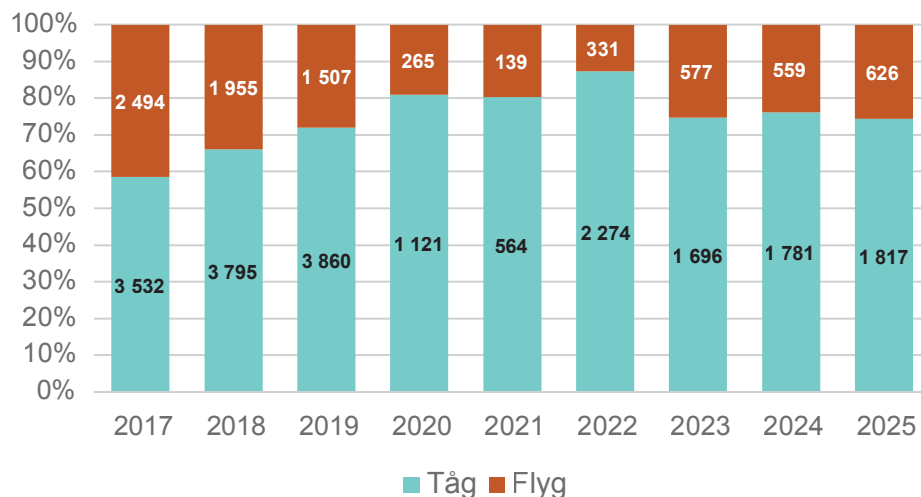
Sedan klimatväxlingen infördes har andelen tågresor kontra flygresor ökat. Under 2025 gjordes 75 procent av resorna med tåg kontra flyg. 2017 var fördelningen 60 procent tåg (Figur 14).

Utsläpp från tjänsteresor i Östersunds kommunorganisation

Figur 13. Koldioxidutsläpp från tjänsteresor per år i Östersunds kommunorganisation. (Övriga transportmedel innefattar tåg samt anslutningsresor till tåg/flyg). Under 2023 var första helåret med ny leverantör av resebyråttjänst. Det medförde bland annat andra metoder för beräkning av koldioxidutsläpp från tjänsteresor. 2023–2025 gjordes fler flygresor per år än under 2022 men utsläppen minskade, vilket kan förklaras med förändrad beräkningsmetod.

Fördelning av tjänsteresor mellan tåg och flyg

Figur 14. Fördelning av tjänsteresor mellan tåg och flyg i Östersunds kommunorganisation.

Resvaneundersökning för kommunanställda

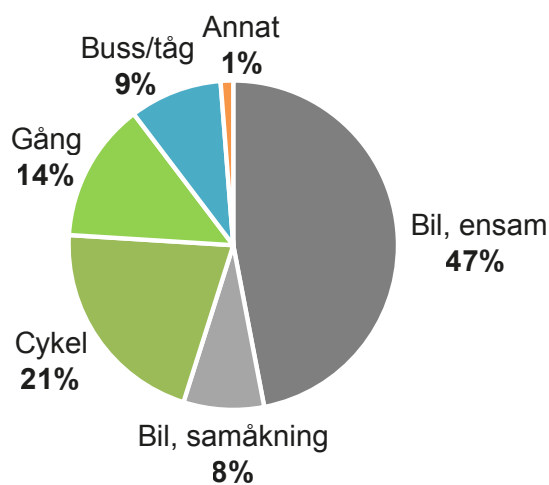
Under hösten 2025 gjordes en resevaneundersökning där över 2 000 anställda svarade. Färdmedelsfördelningen för kommunanställdas resor till och från arbetet ses i **Figur 15**. Färdmedelsfördelningen i undersökningen var 55 procent bil, 35 procent aktiva färsätt (gång och cykel) och 9 procent kollektivtrafik. Bilresorna linjerar med Kollektivtrafikbarometern undersökning medan de aktiva färsätten kontra kollektivtrafik var klart högre i den interna undersökningen. Se avsnittet **Hållbara transporter i Östersunds kommun** för mer information om färdmedelsfördelningen för Östersunds invånare.

Resultatet visade också att:

- 72 procent av de kommunanställda som tar bilen till jobbet täcks in av stadslinjenätet. För alla kommunanställda motsvarar detta nästan 3,4 miljoner kilometer, och utsläpp om 393 ton koldioxid årligen.
- 92 procent av alla bilister med avstånd upp till 6 km bor på platser som täcks in av stadslinjenätet.

- Ungefär var femte medarbetare cyklar, och totalt cyklade alla som svarade på enkäten 1,8 miljoner kilometer, nästan 45 varv runt jorden.
- Antalet cykelresor minskar med 42 procent under vinterperioden. Detta samtidigt som antalet promenader till jobbet ökar med 16 procent under vintern. Varannan gångare fortsätter som vanligt och går lika ofta vinter som sommar. För cyklister så är det bara var tredje som fortsätter att cykla under vintern.
- En genomsnittlig anställd släpper ut ca 438 kg koldioxid per år från sin arbetspendling. Det betyder att kommunorganisationen står för ca 2 400 ton CO₂ per år som kan kopplas till de anställdas arbetspendling. Om en genomsnittlig kommunanställd motsvarar en genomsnittlig arbetsför invånare så innebär detta att arbetspendling kan motsvara nästan 40 procent av de utsläpp som genereras från personbilstrafiken i Östersunds kommun.

Färdmedelsfördelning för kommunanställdas resor till arbetet

Figur 15. Färdmedelsfördelning av kommunanställdas resor till arbetet 2025. Källa: Intern resevaneundersökning genomförd oktober 2025. Resultatet redovisar svar på frågan: "Hur reste du till din ordinarie arbetsplats idag?".

Energi

En växande befolkning och ökad efterfrågan på energi ställer höga hållbarhetskrav. Det gäller alltifrån energikällornas ursprung, hur de produceras till hur de omvandlas och konsumeras. Energieffektivisering utgör en viktig del i arbetet med minskad klimatpåverkan och resursanvändning.

Styrdokument

Kommunens arbete med energieffektivisering tar avstamp i klimatprogrammet och klimatstrategin samt i energipolicyn och energimålen som i sin tur är underställda miljöpolicyn.

Genom antagandet av Östersunds kommuns Klimat- och energistrategi för perioden 2024–2027 reviderades målet för energieffektivisering i det geografiska området från 30 procent till 40 procent minskning av energianvändningen jämfört basår 2010. I strategin slås också fast att de elintensiva etableringar som planeras kommer att särredovisas i energiuppföljningen och inte ingå i energieffektiviseringsmålet.

Resultat

Resultaten nedan visar hur kommunens energianvändning har förändrats sedan år 2010. Resultaten redovisas separat för kommunen som geografiskt område och som kommunorganisation. Den geografiska kommunen redovisas med senaste år 2024 då statistikunderlag eftersläpar ett år.

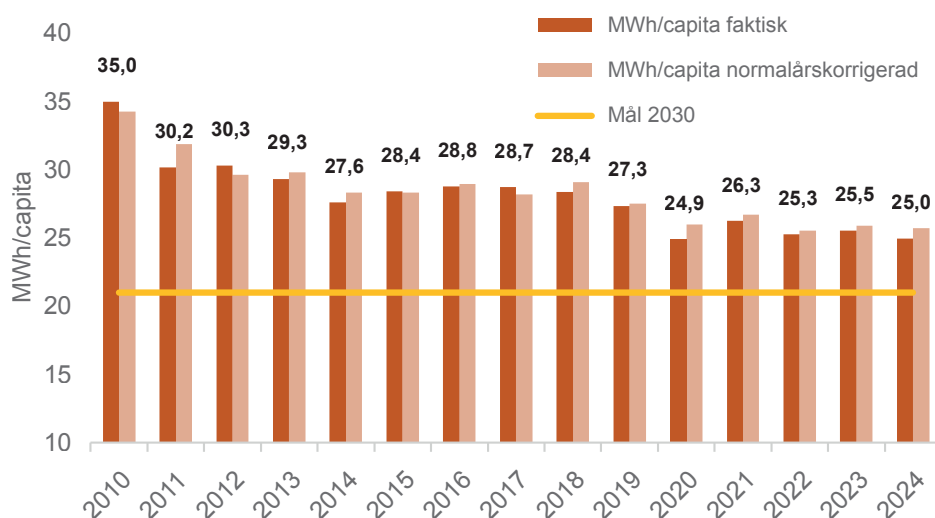
AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- **Energianvändning (prioriterad)**

Energianvändningen i kommunen som geografiskt område ska minska med 40 procent till 2030 jämfört 2010

-29%

Energianvändning per invånare i Östersunds kommun

Figur 16. Energianvändning per invånare i Östersunds kommun som geografiskt område. Den ljusare stapeln representerar faktisk energianvändning och den mörkare med normalårskorrigerad värme.

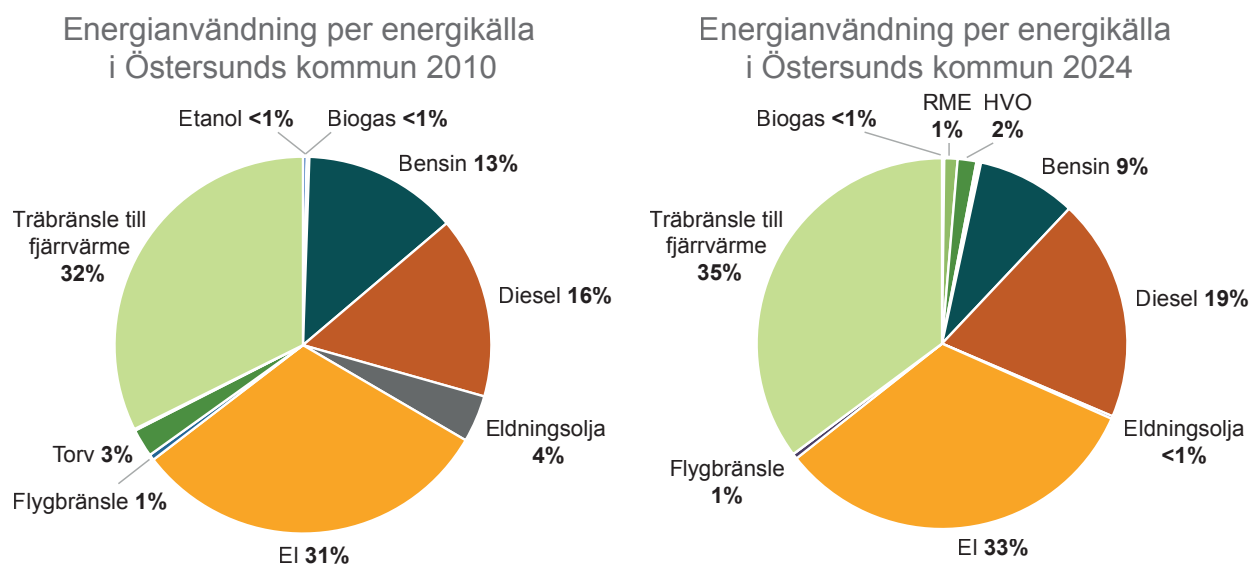
Energianvändningen i Östersunds kommun som geografiskt område

Energianvändningen omfattar den energi som används till transporter, el och uppvärmning. 2024 uppgick energianvändningen per invånare till 25 MWh/person (Figur 16), medan den totala energianvändningen uppgick till 1 621 GWh. Under perioden 2010–2024 minskade den faktiska energianvändningen per invånare med 29 procent. När energianvändningen för värme normalårskorrigeras blir minskningen 25 procent sedan 2010.

Totalt har energianvändningen minskat med cirka 459 GWh mellan 2010 och 2024, vilket motsvarar 22 procent. Minskningen härleds framför allt till energikällorna; el (- 18 %) torv (- 100 %), bensin (- 49 %),

eldningsolja (- 96 %) och träbränsle till fjärrvärme (- 15 %). Energikällor som tillkommit eller ökat under perioden är framför allt biodiesel (HVO och RME). Dessa minskade dock med 69 procent under 2024 jämfört 2023 framför allt till följd av den minskade inblandningen i diesel på grund av minskad reduktionsplikt (Figur 17).

Den totala energianvändningen går att dela in i tre närapå lika stora delar som utgörs av el (33%), uppvärmning (35%) och transporter (32%). Den totala energianvändningen för uppvärmning minskade under 2024, jämfört året innan, med 2 procent, energianvändningen för transporter minskade med 5 procent medan elanvändningen ökade med 11 procent.

Figur 17. Energianvändning per energikälla i Östersunds kommun som geografiskt område.

Energiproduktion i Östersunds kommun som geografiskt område

I Östersunds kommun produceras energi i form av elektricitet och kraftvärme från förnybara källor.

Vattenkraft och kraftvärme produceras genom det kommunala bolaget Jämtkrafts anläggningar. Jämtkraft producerar även solen i form av en solpark nära kraftvärmeverket i Lugnvik. I kraftvärmeverken i Lugnvik produceras fjärrvärme och elektricitet från förnybara bränslen i form av bland annat restprodukter från skogsindustrin och returträ. Under 2025 invigdes ett nytt kraftvärmeverk i Lugnvik. Det kompletterar det äldre kraftvärmeverket, möjliggör bättre rening av rökgaser och minskar behovet av de mindre värmepannorna.

Vindkraft produceras vid två platser av privata aktörer i Munkflohögen och Åskälen.

Elproduktionen inom kommunens gränser är ungefär lika stor som elanvändningen inom samma område. På länsnivå finns dock ett stort överskott i producerad kontra använd el.

Energiproduktion inom Östersunds kommuns gränser syns i **Figur 18**.

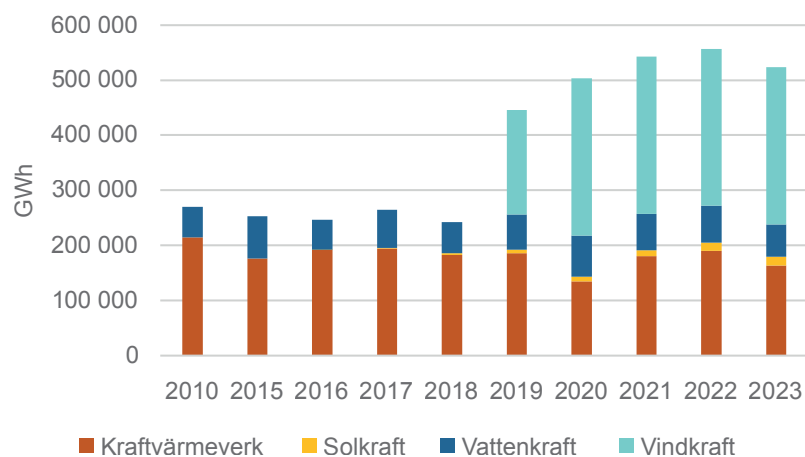
Ny biogasanläggning i Gräfsåsen

Under slutet av 2020 fick kommunen beviljat klimatinvesteringsstöd från Naturvårdsverket för att etablera en ny rötgasanläggning vid Gräfsåsen utanför Östersund. Anläggningen driftsattes våren 2025 och ska ta vara på allt matavfall från samtliga kommuner i Jämtlands län, samt annat organiskt avfall, och förädla till biogas och biogödsel.

Bygget och driften av anläggningen sköts av Biogas i Jämtland Härjedalen AB med Östersunds kommun som ensam ägare.

Under våren 2025 driftsattes anläggningen och produktionen startade. Anläggningen kommer årligen ta emot cirka 60 000 ton substrat från bland annat matavfall från hushåll, mejeriavfall, gödsel, med mera. Den årliga produktionen väntas uppgå till cirka 36 GWh flytande biogas för användning i tunga fordon samt cirka 26 000 ton KRAV-certifierat biogödsel. Biogödsel kan användas av lant- och skogsbrukare som ett hållbarare alternativ till konstgödsel. Både biogödsel och biogas är också viktiga ur ett beredskapsperspektiv för lokal livsmedel- och drivmedelsförsörjning.

Energiproduktion i Östersunds kommun som geografiskt område

Figur 18. Energiproduktion, uppdelat i produktionslag, inom Östersunds kommuns gränser.

Energianvändningen i Östersunds kommunorganisation

Energianvändningen redovisas per helårsanställd för att ta hänsyn till organisationens storlek. Energianvändning omfattar den energi som används till transporter, el och uppvärmning.

Energianvändningen per helårsanställd i kommunorganisationen minskade med 24 procent från 2010 till 2025 och uppgick till 21 MWh per anställd 2025 (Figur 19). Den totala energianvändningen minskade under samma period med 6 procent och uppgick 2025 till 117 986 MWh.

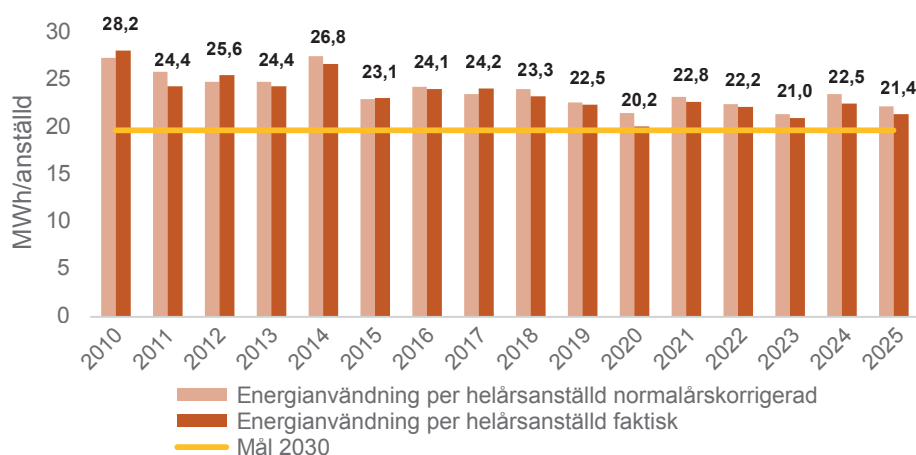
Minskningen sedan 2010 har inte varit konstant utan varierat från år till år. Senaste 10-årsperioden ses endast en svagt minskande trend, framför allt när fjärrvärmeanvändningen normalårskorrigeras.

Energianvändningen i kommunorganisationen ska minska med 30 procent till 2030 jämfört 2010

-24%

Energianvändning per anställd i Östersunds kommunorganisation

Figur 19. Energianvändning per helårsanställd i Östersunds kommunorganisation uppdelat i faktisk användning och med normalårskorrigerad fjärrvärme.

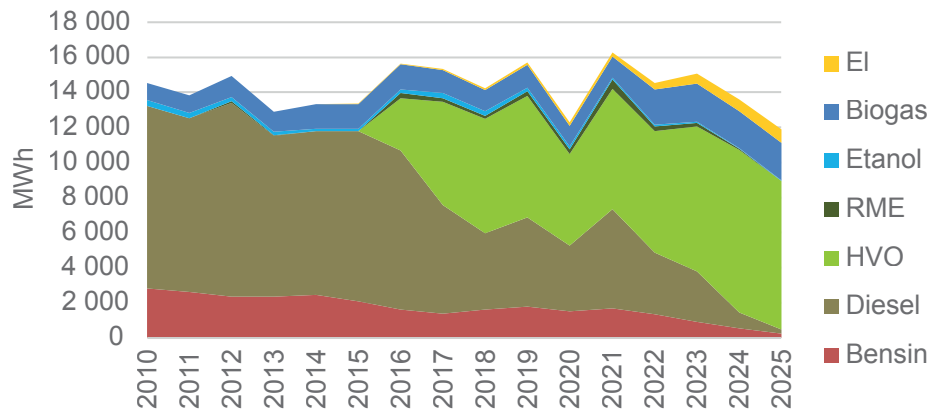
Mellan 2024 och 2025 minskade både den totala energianvändningen och användningen per anställd med 5 procent. El och uppvärmning stod för 89 procent av den totala energianvändningen medan resterande 11 procent utgjordes av transporter och arbetsmaskiner.

Energianvändningen för el och uppvärmning minskade 2 respektive 7 procent under 2025 jämfört föregående år medan transporter och arbetsmaskiner minskade med 12 procent. Sedan 2010 har energianvändningen för uppvärmning ökat med 20 procent (vid normalårskorrigerad) och trenden är ökande vilket tyder på ett underhållsbehov av fastigheternas klimatskal. Elanvändningen har sedan 2010 däremot minskat med 13 procent. Se **Figur 20** och **Figur 21** för energianvändning per kategori i Östersunds kommun som organisation.

I och med målet om att bli en fossilbränslefri kommunorganisation under 2025 har den förnybara andelen av energin som används stadigt ökat senaste åren. Inköpt el är till 100 procent förnybar och den fossila andelen i fjärrvärmen har minskat senaste åren i och med att torveldning upphört. Fossil eldningsolja för direkt användning i kommunens fastigheter fasades helt ut under 2025 och ersattes med HVO100 i de kvarvarande oljepannorna, (se nästa avsnitt om **Konvertering av oljepannor**).

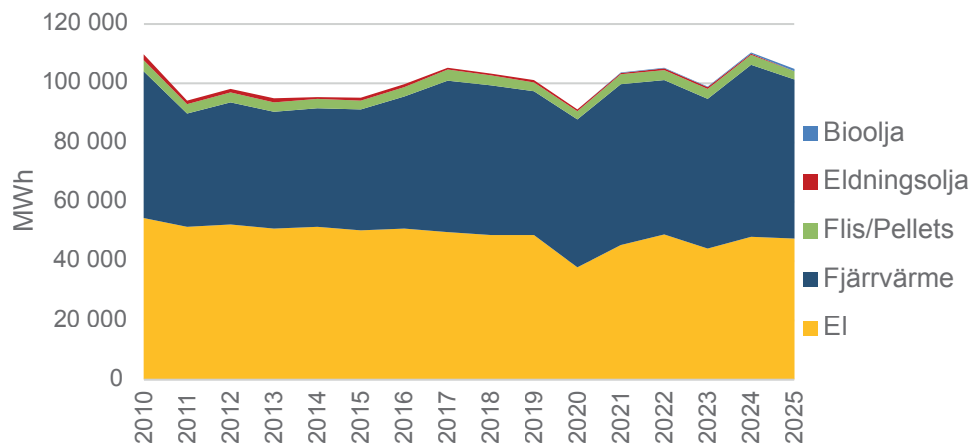
Den förnybara andelen för transporter ökade under 2025, både vad gäller energi till kommunens egna fordon samt i de maskin- och transporttjänster kommunen upphandlat. 96 procent av energin till både de egna fordonen och upphandlade transport- fordons- och maskintjänster var förnybar (**Figur 22**).

Energianvändning för transporter och arbetsmaskiner

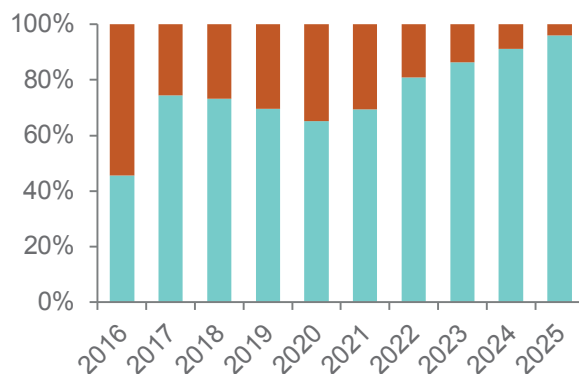
Figur 20. Energianvändning för transporter och arbetsmaskiner i Östersunds kommunorganisation, uppdelat i energikällor.

Energianvändning för el och uppvärmning

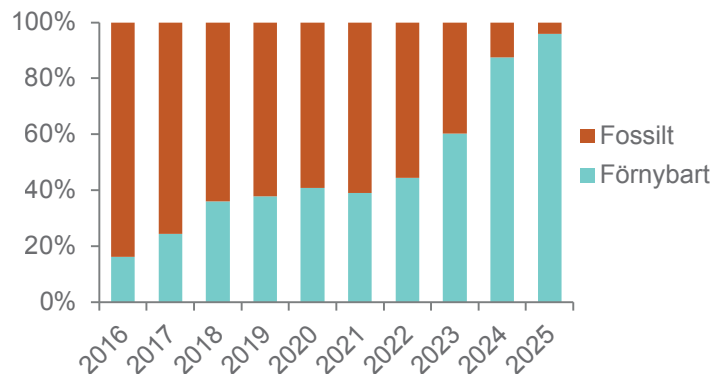

Figur 21. Energianvändning för el och uppvärmning i Östersunds kommunorganisation.

Utvecklingen av fossil/förnybar energi i interna fordon och maskiner

Utvecklingen av fossil/förnybar energi i upphandlade maskin-, fordon- och transporttjänster

Figur 22. Utveckling av förnybar kontra fossil energi till Östersunds kommuns egna samt upphandlade transporter.

Konvertering av oljepannor

Som en del i arbetet med energieffektivisering samt att nå målet om en fossilbränslefri kommunorganisation under 2025 har alla kommunens oljepannor avvecklats eller driftas med förnybart bränsle. Under 2025 konverterades de sex återstående pannorna till drift med biodrivmedlet HVO100. Detta betyder att fossil eldningsolja är helt utfasat i de kommunala fastigheterna.

Försäljning av biogas

Östersunds kommun producerar biogas från avlopsslammet vid avloppsreningsverket i Göviken.

Försäljningen av biogas som fordonsgas från avloppsreningsverket låg relativt stabilt fram till coronapandemin. Under 2020 och 2021 minskade försäljningen med cirka 35 procent jämfört 2019.

Under 2022 ökade försäljningen igen medan den sedan dess har minskat på grund av lägre efterfrågan (**Figur 23**). Minskningen sedan 2020 kan dels förklaras med coronapandemins påverkan på resvanor, dels på att bolaget Gasum, under hösten 2019, öppnade en tankningsstation för biogas och fordonsgas i Östersund.

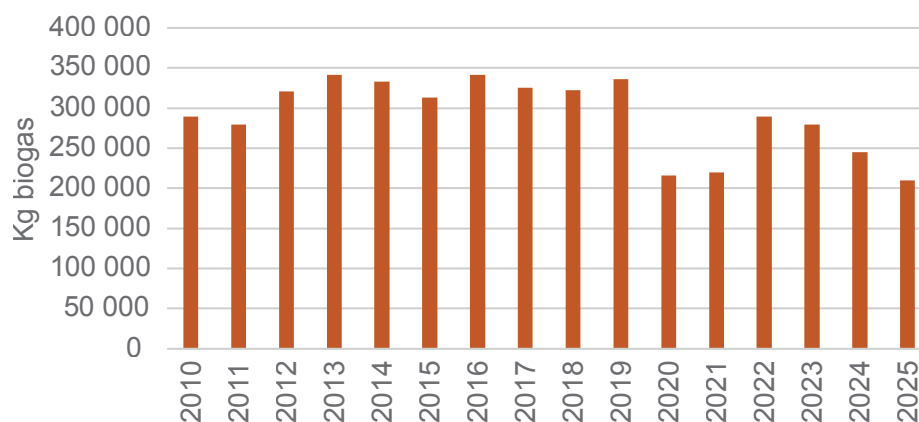
I slutet av 2025 fanns 294 personbilar i Östersunds kommun med gas som drivmedel. Det är en minskning sedan föregående år med 7 procent. Det speglar utvecklingen där tillgången på lätta fordon som drivs på biogas minskar och många tillgängliga bilar oftare utgörs av konverterade bensenbilar. Utvecklingen ser ljusare ut för tunga fordon där det finns bättre utbud av fordon och där antalet gasfordon nationellt har ökat successivt senaste 5 åren.

Biogas möjliggör för kommuninvånare, företag och organisationer att ställa om till en fossilfri fordonsflotta. Kommunorganisationen har personbilar och sopbilar som drivs av biogas.

Foto: Göran Strand

Försåld bränslemängd – Biogas (fordonsbränsle)

Figur 23. Årlig försäljning av biogas (kg) som fordonsgas vid Gövikens avloppsreningsverk.

Solel

Under 2025 installerades inga ytterligare soleanläggningar på kommunens fastigheter.

Östersunds kommun hade vid årsskiftet 2025/2026 24 anläggningar för produktion av solevl med en installerad effekt på 1 261 kW (**Figur 24**). Solevl-anläggningarna beräknas producera motsvarande cirka 2 procent av kommunorganisationens totala årliga elanvändning.

Egen energiproduktion i form av solceller ökar både självförsörjningsgraden samt minskar driftkostnader. Det kommer också ökade krav från EU där direktivet om byggnaders energiprestanda anger att år 2027 ska alla offentliga byggnader, som inte är avsedda för bostäder, ha installationer för solenergi där det är tekniskt lämpligt och ekonomiskt och funktionellt görbart. Kommunens klimat- och energistrategi anger också att vid om- och nybyggnation ska kommunen installera solceller där det är möjligt. Detta ligger i linje med EU-direktivet.

Energiplan

Kommunorganisationen har påbörjat ett arbete med energiplanering som ska utmynna i en kommunal energiplan som ska omfatta både kommunorganisationen och det geografiska området. Syftet med energiplaneringen är att öka intern samverkan i energifrågor, få en gemensam bild av nuläge, behov och möjligheter och peka ut viljeinriktningar kopplat till energiförsörjning och energiproduktion för att nå kommunens uppsatta mål inom energi, klimat och tillväxt.

En intern projektgrupp och styrgrupp med representation från flera förvaltningar är tillsatt. Projektplan ska tas fram och arbete fortsätta under 2026. I arbetet ingår regionala träffar med andra kommuner, Länsstyrelsen och Regionen genom ett energiplaneringsprojekt som pågår 2025–2026 och leds av Länsstyrelsen Jämtlands län tillsammans med Region Jämtland/Härjedalen.

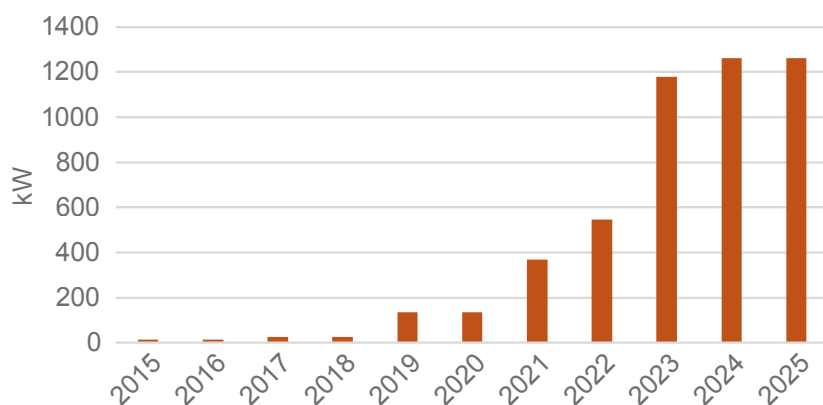
EU-direktiv om energieffektivitet och energiprestanda

Östersunds kommun, liksom andra offentliga myndigheter, står inför betydande utmaningar med att uppfylla EU-direktiven för energieffektivisering (EED) och energiprestanda (EPBD). EED kräver att offentlig sektor minskar sin totala energianvändning (såsom el, uppvärmning och drivmedel) med 1,9 procent per år. EPBD ställer i sin tur krav om kraftig energibesparing i offentlig sektors byggnader. Kommuner kommer genom direktiven behöva investera i uppgraderingar och förbättrad energihantering vilket kan vara kostsamt initialt, men leda till långsiktiga besparingar och minskad energiförbrukning på sikt.

Direktivet om energieffektivitet

EU:s reviderade direktiv om energieffektivitet (EED) trädde i kraft i oktober 2023. Sparkravet gäller först från 11 oktober 2025 medan besparingarna får räknas från basåret 2021. För kommuner med mer än 50 000 invånare börjar betinget räknas från 1 januari 2027, och för de med mindre än 50 000 invånare från 2030. Kravet är att offentliga organ ska minska energianvändningen med 1,9 procent per år. Östersunds kommunorganisation har sedan 2021 ökat sin energianvändning med i genomsnitt 1 procent per år.

Solelanläggningar på kommunens fastigheter Total installerad effekt (kW)

Figur 24. Installerad effekt för solevlproduktion på kommunala fastigheter.

För offentliga organ ställs även krav på energibesparing i byggnader genom att 3 procent per år av golvytan ska renoveras till nära-nollenergibyggnader (NZEB), motsvarande Boverkets byggregler (BBR). Sverige har valt att tillämpa en alternativ regel om att spara motsvarande mängd energi genom alternativa åtgärder. Hur stor besparing detta motsvarar kommer till stor del avgöras av hur Boverket väljer att utveckla krav och undantag för energiprestanda på befintliga byggnader, något Sverige inte tidigare haft tydligt. Därtill ska byggnadsrenoveringspass/ energirenoveringsplaner utfärdas för motsvarande tre procent av arean per år och senast 2040 ska dessa byggnader uppnå nära-nollenergikrav (enligt kommande BBR).

Offentliga organ ska också upprätta lokala värme- och kylplaner.

Direktivet om byggnaders energiprestanda

Det omarbetade direktivet trädde i kraft den 28 maj 2024 (EU) och ska vara införlivat i svensk lagstiftning senast den 29 maj 2026. Det övergripande syftet med det omarbetade direktivet är att unionens hela byggnadsbestånd ska vara så kallade nollutsläppsbyggnader senast år 2050. Definitionen av en nollutsläppsbyggnad är därför central i direktivet och innebär i princip att byggnaden ska ha en mycket hög energiprestanda och generera noll eller mycket låga växthusgasutsläpp från fossila bränslen. Medlemsländerna ska, inom vissa givna ramar, fastställa gränsvärden för hur stor energianvändning olika nollutsläppsbyggnader får ha.

EPBD omfattar flera nya krav på energiprestanda på både individuella byggnader och den nationella byggnadsstocken samt på solenergi, laddinfrastruktur med mera.

Offentligt ägda byggnader ska energieffektivisera. För lokalbyggnader ställs krav på att byggnader med sämst energiprestanda ska energieffektiviseras till satta mål för 2030 och 2033. Lokalbyggnader ska klara ett tröskelvärde som år 2030 motsvarar de 16 procent med sämst energiprestanda år 2020 och år 2033 de med 26 procent sämst energiprestanda år 2020.

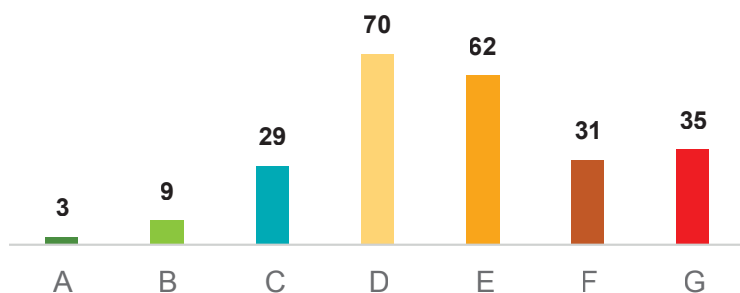
För att hantera de nya kraven behöver offentliga fastighetsägare börja med att kartlägga byggnader med sämst energiprestanda som behöver energieffektiviseras enligt kraven.

Figur 25 visar en preliminär sammanställning över vilken energiklass som byggnader har enligt energideklarationsregistret på teknisk förvaltning sektor Fastighet samt på kultur- och fritidsförvaltningen (exklusive campingen). Antalet byggnader med den sämsta energiklassen G är 35 och näst sämsta energiklassen F, 31.

Utmaningar och möjligheter

Det är endast 49 månader kvar till 2030 då energieffektiviseringar ska ha gett resultat enligt direktiven och även målår för kommunens energieffektivitetsmål. 1 januari 2027 behöver organisationen vara redo att implementera direktiven. Det innebär omfattande behov av samordning och styrning mellan alla verksamheter i organisationen och primärt interna fastighetsägare. Utmaningen på kort sikt (1–2 år) för implementering av direktiven handlar om samordning, kartläggning, planering och systematisk mätning och uppföljning, efter det krävs tillräckliga medel för genomförande av energiåtgärder. På kort sikt krävs insatser och medel som på lång sikt bidrar till kostnadseffektivare drift och ett fastighetsbestånd med lägre underhållsbehov.

Energiklasser i Östersunds kommuns fastighetsbestånd

Figur 25. Antal byggnader inom respektive energiklass i fastighetsbeståndet för Sektor fastighet på teknisk förvaltning och kultur- och fritidsförvaltningen (exklusive campingen).

Luftkvalitet

Östersund har som alla kommuner ett ansvar att övervaka och följa upp sin luftkvalitet och se till så att föroreningsnivåerna inte överskrider de nationella gränsvärdena, miljökvalitetsnormerna (MKN). I Östersund har mätningar under de senaste åren visat på kraftiga överskridanden av miljökvalitetsnormen för större partiklar (PM10). Under 2025 var värdena klart lägre än tidigare och kommunen klarade miljökvalitetsnormen för första gången sedan mätningarna startade. Miljökvalitetsnormerna utgör den högsta acceptabla nivån för att skydda människors hälsa och ska följas enligt lag. Om MKN inte uppfylls har kommunerna ett ansvar att skyndsamt åtgärda halterna.

Partiklar

Höga partikelhalter härleds till trafiken i första hand, där partiklar kommer från dubbdäck, uppslitna vägpartiklar och sand för halkbekämpning. Väder och snömängder påverkar partikelhalten i stor utsträckning vilket gör att halterna kan variera stort från dag till dag. Vid torrt och blåsigt väder ökar risken att partiklar virvlar upp från vägbanan, medan regn och snö dämpar rörelserna av partiklar. Halterna är starkt säsongsberoende, i Östersund förekommer de största halterna under vårvintern då vägbanan är torr och grusig och bilarna fortfarande kör med dubbdäck, men även mitt i vintern kan halterna bli höga om vägbanan ligger bar från snö och is. Under sådana dagar försvårar de låga temperaturerna de åtgärder kommunen kan vidta för att sänka halterna, såsom sopning, dammbindning och vattenbegjutning.

Varför arbeta vidare med luftkvaliteten?

Partikelföroreningar i luften är ett lokalt problem som utsätter de som exponeras för risker för ohälsa och sjukdomar. Människor får partiklarna i lungorna genom inandning vilket kan resultera i problem med luftvägar och lungor, hjärt- och kärlsjukdomar, astma och cancer. I Sverige dör årligen cirka 7 000 personer till följd av luftföroreningar enligt Naturvårdsverket. Att ta Östersunds föroreningsproblem på allvar och snabbt införa effektiva åtgärder är därför en viktig satsning för kommuninvånarnas hälsa. Särskilt utsatta är äldre, sjuka och barn.

Under de senaste åren har Världshälsoorganisationen (WHO) reviderat sina rekommendationer om lägsta tolerabla nivå av exponering för luftföroreningar, efter att ha sammanställt de senaste decenniernas forskning. Sammanställningen innebar nya riktvärden då man funnit fler samband mellan luftföroreningar och sjukdom, och dessutom att symptom och ohälsa inträder vid lägre halter än man tidigare trott.

AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- Luftföroreningar i staden (prioriterad)

I samband med revideringen av WHO:s rekommendationer har även EU-kommissionen valt att revidera det luftkvalitetsdirektiv som ligger till grund för kommunernas luftarbete. Revideringen innebär en skärpning av gränsvärdena och ett antal nya lagändringar. Östersunds kommun bevakar den nya lagstiftningen och är remissinstans för ändringarna som följer i den svenska lagstiftningen. De förändringar som har störst betydelse för Östersund är att gränsvärdet för PM10 halveras, vilket börjar gälla 2030. I det nya direktivet finns också krav på förebyggande färdplaner inför skärpningen, så att medlemsstaterna gör allt de kan för att 2030 års gränsvärden inte ska överskridas.

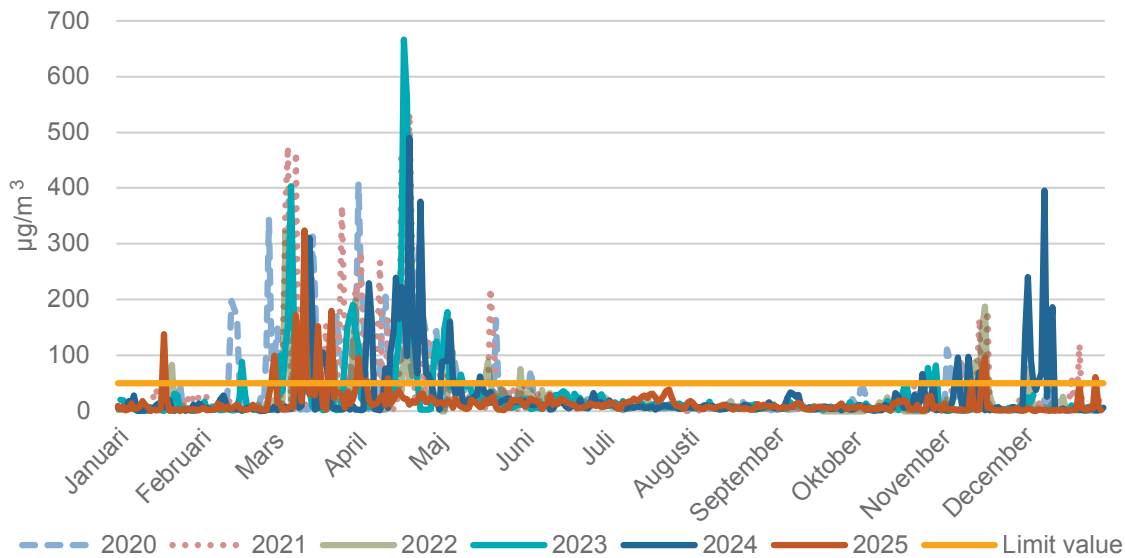
Fler och fler kommuner får problem med PM10 och Östersund medverkar i flera nationella nätverk som specifikt adresserar olika aspekter av partikelföroreningar i luft.

2025 vände trenden

Sedan kommunen började med kontinuerliga mätningar i gaturum 2020 överskreds MKN för PM10 fem år i rad. Glädjande nog så uppvisades 2025 avsevärt lägre halter och miljökvalitetsnormen klarades med marginal (**Figur 26**).

Det som lett till att halterna sjunkit är främst det stora arbete som lagts ned på teknisk förvaltnings driftenhet där de arbetar med väghållning och vinterunderhåll. Genom att hela tiden övervaka realtidsmätningarna och gaturummet, testa nya maskiner, scheman och att ständigt utvärdera effekterna har halterna sänkts betydligt. Enheten har experimenterat med att återväcka befintlig saltlösning genom vattenbegjutning, spridit snö och snöblandat grus, kört med hetvattensandbil och många andra metoder. De har också arbetat nära de externa väghållare som arbetat med dammbindningen och sett till att de kört på exakt rätt ställe, med rätt tajming och med exakt rätt koncentration på saltlösningen.

Mätresultat PM10 dygnsmedelvärde Rådhusgatan 2020-2025

Figur 26. Uppmätta dygnshalter för PM10 i gaturum i Östersund 2020–2025, relaterat till miljökvalitetsnorm för PM10.

Åtgärdsprogram för luften i Östersund

Efter att överskridanden av MKN för PM10 konstaterats i Östersund beslutade kommunen 2022 om ett åtgärdsprogram för bättre luftkvalitet i enlighet med EU:s luftkvalitetsförordning.

Syftet med programmet är att se till att partikelhalterna i staden klarar gränsvärdena och att minska befolkningens exponering för skadliga ämnen.

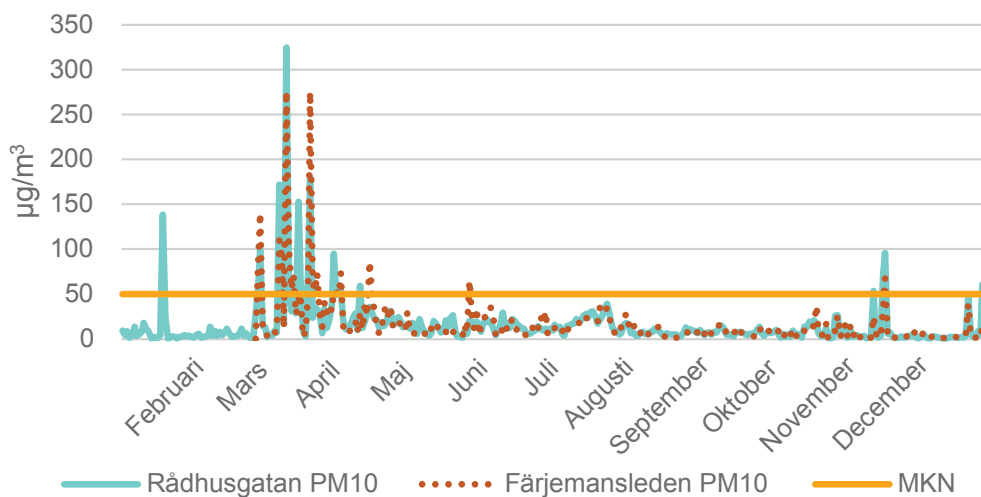
En nyhet för 2025 var också att Östersund fick ytterligare en mätstation för partiklar, placerad i gaturum på Färjemansgatan. Tidigare luftkvalitetsmodellering har visat att luftkvalitetsproblemen sannolikt finns på fler

centrala gator än bara Rådhusgatan, bland annat den hårt trafikerade Färjemansgatan. Nu har instrumentet varit i drift i snart ett år och de två instrumenten uppvisar liknande resultat (**Figur 27**), något som alltså styrker resultaten från 2021 års luftkvalitetsmodellering. Resultaten från de båda mätstationerna går att följa i realtid på kommunens hemsida⁴. På Naturvårdsverkets hemsida⁵ finns realtidsdata över luftkvaliteten i flera städer, däribland Östersund.

4 <https://ostersund.se/bygga-bo-klimat-och-miljo/klimat-och-miljo/luftkvalitet-utomhus/luften-i-centrala-ostersund/matning-partiklar-luft.html>

5 www.naturvardsverket.se/realtidsdataluft

Jämförelse Östersunds mätstationer 2025

Figur 27. Mätvärden för PM10 under 2025, på mätstationerna på Rådhusgatan samt Färjemansleden i Östersund.

När åtgärdsprogrammet beslutades så tillsattes medel till arbete med att uppmuntra kommuninvånare till mer hållbara persontransporter. Under 2025 har dessa pengar bland annat växlats upp i externt finansierade projekt riktade till gröna resplaner, där företag får stöd i att i sin tur stötta sina medarbetare till mer hållbara resor, samt utökade prova på-aktiviteter och kommunikationsinsatser.

Beredningsgrupp för luftkvalitet

På förslag av kommundirektören beslutade Kommunstyrelsen under våren 2025 att en politisk beredningsgrupp skulle tillsättas, där samtliga partier skulle medverka för att få ett fördjupat kunskapsunderlag samt besluta om vidare åtgärder för att hantera att luftkvaliteten trots åtgärdsprogram ännu inte blivit bättre under 2024. Under 2025 har gruppen samlats regelbundet för att diskutera vägar framåt. Under året har ämnen som väghållning, Länsstyrelsens krav på framsteg i luftfrågan med detaljplaner och tillväxtambitioner i åtanke, information om mätinstrument med forskare från Mittuniversitetet och mobilitet- och trafikfrågor tagits upp för föreläsning och fördjupad diskussion. En slutrapport från arbetet har presenterats för kommunstyrelsen och skickats ut på remiss till mars 2026.

Slutrapporten innehöll följande förslag på fortsatt arbete: utredning av användning av vägsalt på delar av vägnätet för att minska sandmängderna med bibehållna vägegenskaper, ett utredningsuppdrag om sänkt hastighet i centrala Östersund samt förslag om utökad finansiering för teknisk förvaltnings driftenhet samt att luftkvalitetens påverkan på kommunens tillväxtplaner ska kartläggas.

Komplexa samband

Att beskriva åtgärders resultat för luftkvaliteten är komplext, då det är så många faktorer som samverkar kring vilka halter som uppstår. Trafik, väder och väghållning samverkar på ett sätt som ofta är svårt att förutse. Vid perioder med lite trafik och mycket vind kan höga halter uppmätas, och under perioder med mycket trafik men snötäckta vägar ligger halterna lågt och så vidare. I och med att vädret inte kan kontrolleras så ligger vårt fokus på det som kommunen har rådighet över, trafikbeteenden och väghållning.

Det är en stor framgång att Östersund under 2025 lyckats sänka halterna av PM10 så pass mycket att miljökvalitetsnormen klaras, särskilt med tanke på de höga värden som uppmätts tidigare år. Nu fortsätter arbetet med att förfina nya tekniker och arbetsätt och förbereda för att klara de skärpta gränsvärdena som kommer med det uppdaterade EU-direktivet.

Om kommunen inte kan fortsätta på den nuvarande trenden med sjunkande värden riskerar partikelföroreningarna att bli ett problem i arbetet med att planlägga nya bostads- och verksamhetsområden. Enligt plan- och bygglagen får inte planer beviljas som leder till att uppfyllande av MKN försvåras. I och med att alla större planer genererar ökade trafikmängder till stadskärnan så bidrar de till ökade partikelhalter på gator där halterna redan är höga. Trafiken är tätt sammanlänkad till höga partikelhalter, då trafikrörelser både ökar uppvirvlingen av partiklar på vägbanan och bidrar till mer partiklar genom slitage av vägbanan och grus.

Resultat

De preliminära resultaten från 2025 års mätningar visar att kommunen klarar MKN för PM10 för första gången sedan mätningen på Rådhusgatan startade (**Tabell 1**). Under året uppmättes 20 dygn som överskred gränsvärdet.

Östersunds kommun följer utvecklingen kring utsläpp av partiklar respektive kvävedioxid. Halterna av kvävedioxid visar på nedåtgående trender i hela landet, så även i Östersund, som klarar miljö kvalitetsnormen även år 2025.

MILJÖKVALITETSNORM FÖR LUFT

Miljö kvalitetsnormen är $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ för PM10, och den tillåter 35 dygn med överskridanden under ett år. Miljö kvalitetsnormen är satt med hänsyn till människors hälsa och anger den högsta acceptabla nivån för luftföroreningar. Miljö kvalitetsnormen är samma över hela EU och ska följas överallt oavsett lokala förutsättningar.

Tabell 1. Sammanställning antal dygn med överskridanden samt högsta uppmätta dygnsvärde. Enligt MKN tillåts maximalt 35 dygn över $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

År	Antal dygn över $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$	Högsta uppmätta dygnsvärde Rådhusgatan ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
2025	20	324
2024	48	490
2023	37	667
2022	36	319
2021	44	534
2020	56	408

Foto: Rebecka Sernheim

Giftfri miljö

En giftfri miljö är en förutsättning för såväl människors hälsa som naturens ekosystem. Föreliggande miljöredovisning fokuserar på den nuvarande föroreningsituation som råder inom Östersunds kommun till följd av historisk belastning och nuvarande utsläpp i miljön.

Precis som alla andra kommuner har Östersunds kommun ett historiskt arv av förorenade områden kopplat till olika verksamheter så som exempelvis industrier, verkstäder, deponier och militär verksamhet. Förorening är ett brett begrepp, alla förorenande ämnen har sina egna egenskaper, spridningsmönster, toxicitet och möjliga exponeringsvägar. Kommunen arbetar aktivt med dessa frågor och har valt att ha "Exponering för miljö- och hälsostörande ämnen" som en prioriterad miljöaspekt.

De flesta potentiellt förorenade områden finns i kommunens tätorter. En utmaning som kommunen står inför är att stora delar av det vatten som på något vis passerar dessa förorenade områden, antingen tekniskt via ledningar eller naturligt, avrinner till Storsjön som är kommunens största dricksvattentäkt. En till förutsättning att förhålla sig till är att bergarterna i Östersunds kommun medför att naturligt förhöjda halter av flera metaller förekommer naturligt i marken, till exempel arsenik, bly, nickel, kadmium, och kobolt. Det medför att Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenade områden och vad som anses vara rena massor är svåra att tillämpa både vid planläggning, exploatering och tillsyn.

AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- Exponering för miljö- och hälsostörande ämnen (prioriterad)
- Förorenad mark
- Förorenat vatten
- Säkert dricksvatten från yt- och grundvatten

Flera förvaltningar påverkas av föroreningsfrågan på ett eller annat sätt, genom exempelvis provtagning, tillsyn eller vid fysisk planering.

Styrdokument

Miljötillsyn

Miljötillsynen styrs till stor del utifrån Sveriges miljölagstiftning.

Handlingsplan för förorenade områden

Riktlinjerna för förorenade områden kommer under 2026 att kompletteras med en reviderad handlingsplan för kommande års arbete.

Riktlinje dagvatten

Kommunen har en riktlinje om dagvatten. Riktlinjen syftar till att säkerställa en god dagvattenhantering både utifrån kvantitet och kvalitet.

Riktlinje för utsläpp av förorenat vatten

2023 antog kommunen en ny riktlinje med riktvärden för utsläpp av förorenat vatten till dagvattennät och recipient. Utgångspunkten för riktlinjen och riktvärdena är att begränsa föroreningen vid källan i syfte att minska föroreningsbelastningen i våra vatten. Under 2025 har användningen av riktlinjerna implementerats och riktlinjen utvärderas kontinuerligt. Det är en ambitiös riktlinje, framför allt när det gäller föroreningstypen PFAS.

Resultat

PFAS

PFAS är ett samlingsnamn på över 10 000 ämnen som är syntetiskt framställda av människan och som inte bryts ned naturligt. PFAS har visat sig vara miljö- och hälsofarligt vid långvarig exponering, främst via intag av dricksvatten och livsmedel. Eftersom PFAS har åtråvärda egenskaper, såsom att de är vatten- och smutsavvisande, förekommer de i ett stort antal produkter idag och/eller har gjort historiskt. Några exempel är läkemedel, smink, teflon och skidvalla. Det kanske mest kända användningsområdet för PFAS är i brandsläckningsskum där PFAS-ämnen historiskt varit väldigt effektiva för att släcka eld.

PFAS och före detta F 4

Förhöjda halter PFAS har påträffats på flera platser i Östersund, och det område där högst halter uppmätts är Jämtlands flygflottilj (före detta F 4). En utav Försvarsmaktens tidigare brandövningsplatser finns på Bynäset. Brandövningsplatsen på Bynäset är den PFAS-källa som är mest påverkad och som utgör störst risk för belastning på Storsjön med anledning av dess närhet till Kungsgårdsviken och Västbyviken. Försvarsmakten arbetar utifrån Naturvårdsverkets metodik vid efterbehandling av förorenade områden, den så kallade ebh-processen. Under 2025 levererade Försvarsmakten bland annat en riskbedömning för exponering av PFAS på Bynäset.

Foto: Roger Strandberg

Försvarsmakten har en egen tillsynsmyndighet, Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) vilket innebär att Östersunds kommun inte har rätt att förelägga Försvarsmakten att vidta åtgärder för sina föreningar. Östersunds kommun bevakar sina intressen genom att initiera årliga samverkansmöten med Försvarsmakten, FIHM, fastighetsägare och andra berörda angående den föroreningsproblematik som finns där. Miljö och hälsa har kontinuerlig dialog med en kontaktperson på Försvarsmakten som är ansvarig för framdrift av alla projekt kopplade till utredning och sanering.

En ytterligare föroreningsfråga som också är sprunget från Försvarsmaktens verksamhetstid är PFAS i spillvatten och slam. Spillvattnet vid Gövikens avloppsreningsverk innehåller förhöjda halter PFAS, och största delen av föroreningarna bedöms komma från före detta F 4. PFAS i spillvattnet ger upphov till ett slam med förhöjda halter PFAS. Under 2025 påbörjades en utredning om hur slammet ska hanteras. Se även under avsnittet **Fortsatta utmaningar med PFAS i avloppsslam**.

PFAS och kommunala brandövningsplatsen Furulund

Östersunds kommun ansvarar för framdrift av undersökningar och sanering vid Furulunds brandövningsplats. Under år 2025 beställde och mottog kommunen en åtgärdsutredning där ett antal möjliga saneringsmetoder föreslogs. Även kommunen följer ebh-processen och har under 2025 påbörjat åtgärdsförberedande undersökningar för att kunna avgöra vilken metod som är bäst lämpad för källområdet.

PFAS vid miljöfarliga verksamheter

Östersunds kommun undersöker PFAS vid flera kommunala verksamheter där det bedöms vara relevant, till exempel avfallsanläggningar, deponier, skidstadion, spillvattennätet och dricksvattenverk. Miljö och hälsa har under året arbetat med att i samband med tillsyn och prövning ställa krav på att utreda och begränsa utsläpp av PFAS vid miljöfarliga verksamheter. Exempelvis har krav ställts på avfallsanläggningar och vid masshantering.

Provtagning av PFAS i dricksvatten

Det kommunala dricksvattnet provtas regelbundet, även för PFAS. Det har inte uppmätts några halter som överskrider gränsvärdet för PFAS4 i dricksvatten på 4 ng/l.

Inventering av PFAS-förorenade områden

Under 2026 ska miljö och hälsa fortsätta den inventering av PFAS-förorenade områden som påbörjades 2025. Tanken är att identifiera potentiellt förorenade objekt

och göra en riskklassning enligt MIFO-metodiken⁶. Riskklassningen kan sedan användas som stöd för prioritering vid tillsyn.

PFAS-kartan

Östersunds kommun har en karta som visar resultat från tidigare provtagningar av PFAS. Den finns tillgänglig både internt och på externa webbplatsen för allmänheten. Kartan utgör ett underlag för att se var prover tagits tidigare var man bör vara observant på förhöjda halter PFAS. Under 2026 kommer en insats ske för att föra in nyare data och för att effektivisera arbetet med GIS-skiktet.

Övriga förorenade områden

Tillsyn av förorenade områden

Länsstyrelsen i Jämtland har identifierat knappt 600 potentiellt förorenade områden i Östersunds kommun. 156 av dessa har riskklassats i fyra olika riskklasser som visar om objektet utgör eller kan utgöra en mycket stor, stor, måttlig eller liten risk för människors hälsa och miljön (riskklass 1 till 4). Miljö- och samhällsnämnden har tillsynsansvar för ett objekt med riskklass 1 och 15 objekt med riskklass 2.

Sedan 2019 arbetar miljö och hälsa strategiskt med tillsyn av förorenade områden enligt riktlinjer som fastställts av Miljö- och samhällsnämnden. Målsättningen är att förorenade områden med riskklass 2 och branschklass 2 ska vara utredda och vid behov åtgärdade senast år 2030. Ett delmål är att senast år 2025 är ansvarsbedömningar gjorda på alla objekt inom riskklass 2 och undersökningar initierade på samtliga där det finns behov. Under 2025 har tillsynen av förorenade områden fortsatt enligt riktlinjerna. För flera områden pågår utredningar. Preliminära ansvarsbedömningar har också gjorts för alla kvarvarande 5 objekt i riskklass 2, och arbetet med dessa fortsätter kommande år.

Sanering av före detta Östersunds gasverk

En omfattande sanering av det förorenade området vid före detta Östersunds gasverk slutfördes under 2025. Eftersom det saknas ansvarig så har saneringen bekostats med statliga bidrag. Mark- och exploatering har varit huvudman och miljö och hälsa tillsynsmyndighet vid saneringen. Den metod som användes var schaktsanering i kombination med stabilisering med biokol. Även fastighetsägaren bidrog för att kunna sanera området ytterligare och därmed möjliggöra bostadsbyggande.

⁶ MIFO står för Metodik för Inventering av Förorenade Områden och är framtagen av Naturvårdsverket för att inventera och riskbedöma förorenade områden, med syfte att prioritera vidare undersökningar och åtgärder.

Frågor kring gruvbrytning

Det pågår ett flertal parallella processer kring prospektering och bearbetning av metaller i bergarten alunskiffer, både inom kommunen och i närliggande kommuner. Kommunen bevakar sina intressen genom att svara på remisser och yttra sig i dessa frågor. Utvinning av metaller i alunskiffer är komplex och det sker regelbundet förändringar i lagstiftning i frågan.

Yttranden kring bearbetningskoncession Häggån K nr 1

Bolaget Vanadis Battery Metals AB har ansökt om bearbetningskoncession för området Häggån K nr 1 i Bergs och Åre kommuner. Östersund anser sig vara sakägare då verksamheten kan komma att påverka Storsjön som är huvudsaklig dricksvattentäkt för kommunen. Kommunen fick möjlighet att yttra sig under våren 2025 och yttrade sig sedan även om bolagets komplettering av ansökan som inkom till Länsstyrelsen Jämtland i november 2025.

Yttrande kring hantering av kvalitetskrav för uran i ytvatten

Regeringen skickade ut ett förslag om ändrad hantering av kvalitetskrav för uran i ytvatten på remiss. Östersunds kommun var inte en remissinstans men yttrade sig om förslaget eftersom det kan komma att påverka tillåtna utsläpp av total mängd uran till ytvattenförekomster och som i förlängningen, bland annat, kan påverka kommunens dricksvattentäkter.

Yttrande kring undersökningstillstånd, Forsåsen nr 2 i Krokoms och Östersunds kommuner, Jämtlands län

Kommunen var remissinstans för ett ansökt undersökningstillstånd för ett område i norra delen av kommunen benämnt Forsåsen 2. I yttrandet står det att det behöver utredas närmare vilka delar av undersökningsområdet som bör undvikas, och vilken tid på året, för att inte påverka Natura 2000-värden, riksintressen, skyddade arter samt kultur- och naturmiljöer. Härkan med omnejd är även ett område som omfattas av riksintressen för rennäring vilket omnämns i yttrandet.

Miljöövervakning och provtagning

Provtagning av fisk

Under 2025 mottog kommunen resultatet från en provtagning av fisk som kommunen och länsstyrelsen utförde under 2024. Fiskarna provtogs på olika platser inom kommunen och analyserades avseende bland annat metaller, PFAS och PCB. Länsstyrelsen rapporterade in resultatet till SGU som är nationell datavärd för geo och miljöteknisk data. Resultatet var i linje med tidigare resultat.

Foto: Anders Lundin

Årlig provtagning av vatten för Indalsälvens vattenvårdsförbund

Två gånger per år utförs uppföljning av vattenstatus på uppdrag av Indalsälvens vattenvårdsförbund. Dessa har även genomförts under år 2025.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) och bakgrundshalter PFAS

Under 2024–2025 har SGU genomfört undersökningar av bakgrundshalter av PFAS i mark och grundvatten i urbana miljöer. Östersunds kommun hjälpte till att ta fram några lämpliga platser för provtagning. Resultaten som har publicerats av SGU under 2025 visade att bakgrundshalterna av PFAS i jord och grundvatten i Östersunds kommun inte stack ut i jämförelse med andra kommuner. Något som är värt att notera utifrån resultatet är att förhöjda halter ultrakorta PFAS, så kallade TFA, finns i nästan allt grundvatten i Sverige. Det finns idag inget särskilt riktvärde för TFA i grundvatten.

Tillsyn över miljöfarliga verksamheter

Miljö- och samhällsnämnden är tillsynsmyndighet för miljö- och hälsoskyddstillsynen i kommunen. Under 2025 har tillsyn med inriktning på kemikalier genomförts inom flera olika branscher. Begränsning av spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen är en grundläggande del i all tillsyn men vissa tillsynsprojekt har haft mer fokus på att begränsa spridning av kemikalier.

Biocidprodukter och behandlade varor i butiksledet

Den nationella tillsynsstrategin för tillsyn enligt miljöbalken innehåller ett fokusområde gällande ”Biocider – tillsyn av biocidprodukter och behandlade varor i butiksledet”. De verksamma ämnena i biocidprodukter har förmågan att bekämpa levande organismer, därför kan användningen medföra risker för människor, djur och miljön. Miljö och hälsa har under 2025 besökt butiker som saluför dessa produkter för att kontrollera att endast godkända produkter säljs och att information kan lämnas till konsument. Slutsatsen efter genomfört projekt är att flera verksamheter inte har kunskap om gällande lagstiftning.

Masshantering

Under 2025 har inspektioner genomförts på olika faser av masshantering inom kommunen. Information har lämnats till markentreprenörer som verkar i kommunen och särskilda tillsynsatser har genomförts på aktuella schaktarbeten. Området är nationellt uppmärksammat och under utveckling med ny tillsynsvägledning. Både tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare behöver således öka sin kunskapsnivå.

Dagvatten

Östersunds kommun, Teknisk förvaltning är ansvarig för ett flertal dagvattenanläggningar. Miljö och hälsa bedriver varje år tillsyn på dessa anläggningar med syftet att följa upp ansvar, skötsel och underhåll. Detta för att belastningen av icke önskade ämnen på recipienten ska begränsas. Tillsyn utförs enligt en långsiktig planering för att förbättra kvaliteten på dagvattnet.

Lantbruk

Urvalet av verksamheter för tillsyn utförs enligt den prioriteringsordning som är en del av den nationella tillsynsstrategin. Detta innebär att jordbruksverksamheter belägna utmed vattenförekomster där miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvattenförekomster inte nås ska prioriteras. Fokus vid tillsynen under 2025 har varit gödselhantering och bekämpningsmedel.

Kommande arbete

Utkast miljöövervakningsprogram

Under 2026 ska kommunen ta fram ett utkast på ett miljöövervakningsprogram som innehåller provtagning och utredning av flera olika parametrar och medier så som dag- yt- och grundvatten. Syftet med programmet är att kontrollera kommunens miljöstatus över tid och för att bedöma kommande åtgärders effekt.

Vattenråd för Indalsälven

Östersunds kommun har fått bidrag för att starta upp ett vattenråd i Indalsälvens avrinningsområde. Vattenrådet fungerar som en samverkansplattform för gemensamma vattenfrågor för allmänhet, myndigheter och verksamhetsutövare.

Masshantering

Under 2026 genomförs en förstudie för att utreda förutsättningarna för en mer resurseffektiv och miljömässig masshanteringsstrategi inom kommunen. Förstudien ska ta fram förslag på åtgärder och prioritering utav dem. Hantering av förorenade massor kommer ingå i den förstudien.

Dagvattenstrategi

Miljö och hälsa har anställt en ny dagvattenstrateg som kommer att hålla ihop dagvattenfrågorna i kommunen från 2026.

Foto: Håkan Wike

Natur och friluftsliv

Skog och natur är viktigt för kommuninvånarnas möjligheter till en hälsosam vardag. Det finns många intressen som konkurrerar om skogens utveckling. I takt med att staden växer minskar andelen stadsnära skog. Skogen förändras också genom bland annat skogsbruk. Miljömålsuppföljningen i Jämtland visar att målet om levande skogar inte uppnås till 2030, att skogens utveckling som livsmiljö för växter och djur i stället är negativ. Kommunen äger och förvaltar skog och andra naturmiljöer, kommunen styr också över markanvändningen genom planläggning (se avsnitt **Hållbart samhällsbyggande**). För att förbättra tillgången till skog och andra naturmiljöer som är viktiga för rekreation jobbar kommunen med ett flertal åtgärder för att förbättra tillgängligheten och utveckla de miljöer som finns kvar.

Styrdokument

Riktlinje för ekosystem och biologisk mångfald – pågående arbete

Kommunen har i uppdrag att ta fram en riktlinje för Agenda 2030 mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald. Arbetet med riktlinjen har fortsatt under 2025. Riktlinjen ska samla och tydliggöra kommunens arbete inom området och skapa ett gemensamt arbetssätt för hur naturhänsyn integreras och hur behovet av ekologisk kompensation bedöms vid förändrad markanvändning. Målet är att bidra till en nettopositiv utveckling (större nytta än skada), för biologisk mångfald, där kompensation endast används när påverkan inte kan undvikas.

AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- **Skogen som resurs för rekreation och friluftsliv (prioriterad)**
- **Hot mot biologisk mångfald i skogen**
- **Hot mot arter och värdefulla biotoper**

Riktlinjen ska samtidigt klargöra kommunens ambitionsnivå och förhållningssätt i frågor som rör ekosystem, naturresurser och biologisk mångfald. Den behövs för att verksamheterna ska ha ett tydligt stöd i att fatta beslut som värnar ekosystemtjänster, undviker att skada naturvärden och säkerställer ett långsiktigt, samordnat och hållbart arbetssätt. När riktlinjen är antagen ska den vara vägledande i nämndernas planering och fungera som ett gemensamt styrdokument för kommunens fortsatta naturvårdsarbete.

Kunskapsunderlag om naturvärden 2025

Under 2025 har de medel som avsatts för framtagandet av riktlinjen för ekosystem och biologisk mångfald delvis använts till att ta fram kunskapsunderlag om naturvärden på kommunal mark. Syftet har varit att stärka den samlade kunskapen om vilka naturvärden som finns i olika områden, så att kommunen bättre kan identifiera platser där skötsel kan anpassas eller där insatser kan genomföras för att bevara eller utveckla naturvärden. Underlagen ska även kunna användas som stöd vid bedömning och planering av åtgärder för ekologisk kompensation.

Arbetet har omfattat inventeringar och analyser inom tre områden: kalkbarrskog och kontinuitetsskog, vattendrag, samt fjärilen violett guldvinge. Utredningarna har i huvudsak fokuserat på kommunal mark där kommunen har rådighet och kan påverka skötsel- och åtgärdsbeslut.

När det gäller kalkbarrskog har även nya bedömningar gjorts av äldre inventeringar för att säkerställa att kunskapsunderlag finns för den naturtypen som faller under nationellt ansvar att skydda. För violett guldvinge har arbetet utökats genom att ta fram en modell som underlättar identifieringen av potentiella förekomster i landskapet. Modellen ska fungera som beslutsunderlag för skydd och skötsel, stödja åtgärdsplanering och användas i fysisk planering för att bättre kunna ta hänsyn till artens behov.

Strategi för friluftsliv – pågående arbete

Kultur- och fritidsförvaltningen har under de senaste åren arbetat fram ett förslag till Strategi för friluftsliv samt tillhörande bakgrundsrapport som enligt planeringsdirektivet skickats ut på remiss till berörda instanser. Syftet med Strategi för friluftsliv är att föreslå aktiva insatser för att säkerställa ett bra utbud av och goda möjligheter till rekreation och friluftsliv i hela kommunen – oavsett individuella förutsättningar. Strategin ska ligga till grund för de politiska beslut som behövs för att säkerställa detta.

Naturvårdsinsatser

Återvätning av mark

Det finns ett uppdrag om att hitta platser som är lämpliga för återvätning samt att utföra en återvättningsåtgärd om det är lämpligt. Under 2024 togs rapporten "Förslag på platser att återväta" fram, där lämpliga områden för återvätning på kommunal mark identifierades. Sex potentiella områden presenterades, varav två beskrevs mer ingående med en översiktlig budget och genomförandeplan.

Foto: Anders Lundin

Utredningen hade ursprungligen som syfte att bedöma om återvätning av dikade kommunala våtmarker är en lämplig åtgärd för att minska klimatutsläpp genom minskade torvnedbrytande processer och ökad kolinlagring. I det fortsatta arbetet under 2025 har analysen breddats för att också omfatta hur återvätning kan stärka landskapets vattenhållande förmåga samt vilka positiva effekter åtgärden kan ge för den biologiska mångfalden, exempelvis genom förbättrade livsmiljöer för våtmarksberoende arter och ökad ekologisk resiliens.

Inventering fladdermöss

Sommaren 2025 genomförde kommunen inventeringar av fladdermöss på flera platser, främst på kommunal mark, med hjälp av autoboxar som registrerar arternas ultraljud. Eftersom kunskapsunderlaget om fladdermössens förekomst är begränsat i kommunen är återkommande inventeringar nödvändiga för att bygga upp ett tillförlitligt kunskapsunderlag.

Syftet är att få bättre kunskap om var fladdermössen finns och hur vi kan ta hänsyn till deras livsmiljöer i framtida planering. I årets inventering hittades nordfladdermus, vattenfladdermus samt mustasch-/taigafladdermus. Fladdermöss är viktiga insektsjägare och känsliga för förändringar i landskapet, vilket gör lokal kunskap nödvändig för att kunna skydda deras födosöksområden och stråk. Inventeringarna utgör en viktig del av kommunens arbete med att följa och bevara den biologiska mångfalden.

Dokumentation och publicering av vattenmiljöer

Under året har kommunen kartlagt flera tätortsnära vattendrag – bland annat Biskopsbäcken, Semsån, Torvallabäcken och Mjällebäcken. Genom att fotografera och dokumentera omgivningen har vi stärkt kunskapen om både naturvärden och hur platserna används av invånare, till exempel via promenadstråk, stigar, bänkar och grillplatser. Dessa vattendrag är viktiga för både biologisk mångfald och rekreation. Sammanställd information och beskrivningar av naturvärden ska publiceras på kommunens webbplats för att göra kunskapen mer tillgänglig och även stärka invånarnas förståelse för vikten av att värna tätorternas vattenmiljöer.

Invasiva arter

Invasiva främmande växtarter är ett växande problem som hotar biologisk mångfald, ekosystemtjänster och leder till ökade samhällskostnader. Kommunen har en viktig roll i att förebygga spridning, hantera förekomster och informera invånare om riskerna. Kommunen har under 2025 gjort en förstudie som beskriver nuläge och behov. Förstudien ska ligga till grund för det fortsatta arbetet med att ta fram en samlad handlingsplan och ett långsiktigt arbetssätt. I dag saknas en kommunövergripande strategi, tydliga rutiner och en gemensam målbild för hantering av invasiva arter. Arbetet sker fragmenterat och utan samordning, vilket försvårar prioriteringar och möjligheten att säkra resurser för åtgärder.

Natur- och kulturvård

Länsstyrelsen har av besparingsskäl från och med 2025 slutat genomföra slätter vid några fornlämningar som de tidigare vårdat. Detta är enligt kulturmiljölagen markäga-

rens (kommunens) ansvar. Vid Fornborgen på Öneberget sker från och med 2025 slätter på ideell basis genom samverkan med frivilliga, för övriga områden har resurser inom parkdrift omdisponerats till detta ändamål.

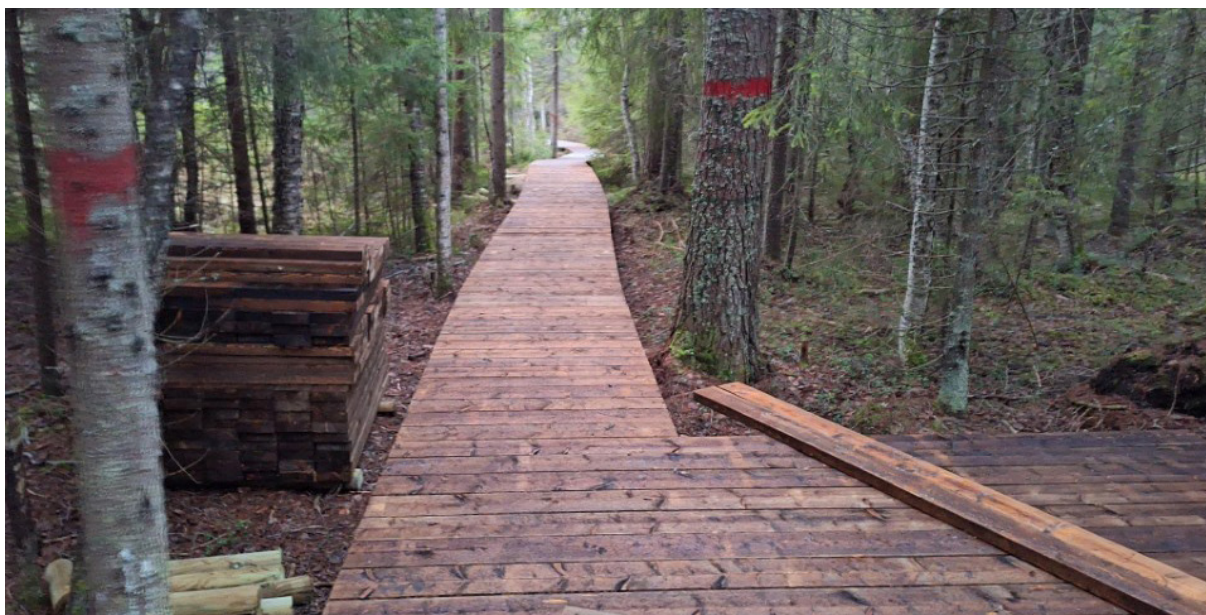
Omställning av gräskötsel för att gynna biologisk mångfald är ett arbete som pågår. Under 2025 har förberedande arbeten utförts, bland annat insamling och sammanställning av befintliga karteringar, inventeringar och skötselmetoder samt inköp av maskiner.

Skyddad natur

Kommunen arbetar långsiktigt med att identifiera, utreda och skydda värdefulla naturmiljöer. Under 2024 pekades särskilt viktiga tätortsnära områden ut som behöver ett mer varaktigt skydd. Under 2025 fortsatte flera parallella projekt för att ta fram underlag, samråda och bereda ärenden om möjliga naturreservat. Syftet är att bevara höga natur- och rekreationsvärden, stärka den biologiska mångfalden och säkra tillgången till stadsnära natur för framtiden.

Lillsjön – det kommunala naturreservatet

Lillsjöns naturreservat, som är ett befintligt kommunalt reservat, fortsätter att utvecklas enligt skötselplan och medborgarönskemål. En reinvestering i en 400 meter lång naturstig och ramp har genomförts och kommer att färdigställas med skyltning med naturinformation under 2026. Fiskebryggan har försetts med en grusad stig för bättre tillgänglighet. Under året har förberedande arbeten med bland annat projektering, tillstånd och upphandling genomförts för kommande byggnation av ett fågeltorn.

Östberget – arbete med tidsplan för reservatsbildning

Kommunfullmäktige har tidigare beslutat att utreda förutsättningarna för ett naturreservat vid Östberget. Syftet med ett naturreservat vid Östberget är att långsiktigt bevara områdets höga värden för friluftsliv, rekreation och biologisk mångfald, samtidigt som möjlig utveckling av anläggningar som stigar, liftar och hotell fortsatt ska vara möjlig. Arbetet omfattar framtagande av reservatskarta, föreskrifter och skötselplan, med redovisning planerad till början av 2026.

Öneberget – förslag om kommunalt naturreservat

Öneberget på sydöstra Frösön är under utredning som möjligt kommunalt naturreservat. Området rymmer mycket höga natur-, kultur- och rekreationsvärden. Här finns flerskiktad kalkbarrskog – en av Sveriges mest sällsynta och artrika skogstyper – samt värdefulla ängsmarker med rödlistade arter. Utöver naturvärdena finns viktiga kulturhistoriska miljöer som en gammal fornåker, betespräglade marker och en fornborg. Öneberget är också ett uppskattat friluftsområde med stigar, utsiktspunkter och närhet till bebyggelse. Kommunen ser potential att utveckla området med exempelvis grillplatser och bättre stigmarkeringar. Ett formellt skydd skulle ge långsiktiga förutsättningar att både bevara och varsamt utveckla området. Det föreslås även att Mjällebäcken inkluderas i skyddsarbetet. Bäckens har tidigare pekats ut som en särskilt värdefull vattenmiljö. Att skydda både land- och vattenmiljöer i ett sammanhang stärker det ekologiska sambandet och kommunens ansvarstagande för lokala ekosystem.

Skogs- och ängsområdet vid Arctura – utredning pekar på höga värden

Med anledning av ett medborgarförslag från 2022 har kommunen utrett möjligheterna att skydda skogs- och ängspartiet mellan Eriksberg och skidstadion. Förstudien visar att området har höga naturvärden, bland annat i form av kalkbarrskog och en artrik äng med slåttergynnade arter. Området används dessutom frekvent av närliggande skolor och förskolor och erbjuder viktiga möjligheter till naturkontakt, lek och lärande.

Utredningen rekommenderar att området ges formellt skydd som kommunalt naturreservat, eftersom det skulle ge goda möjligheter att bevara ekologiska värden och samtidigt utveckla rekreativa och pedagogiska kvaliteter – till exempel genom tillgänglighetsanpassade stigar och informativa inslag. Ärendet är nu ute på remiss hos berörda nämnder. Efter remisshanteringen fattas beslut om hur arbetet ska gå vidare och om naturreservatsprocessen ska inledas.

Skogsrelaterade insatser

Skogsgruppens uppdrag

Tre skogsvårdare har arbetat med bland annat byggnadsvård, trädfällning och friluftsförmedlande åtgärder. Bland de skogliga åtgärderna står en mycket stor del för omhändertagande av vindfällningen i de tätortsnära skogarna. Ofta utgör dessa ett behov av mer eller mindre akut karaktär, då stammarna ligger över stigar, vägar, spångar, elledningar, staket och liftgator. Skogsvårdarna utför även planerade skogsvårdsuppdrag och naturvårdshuggningar. Exempel på detta är gallringar där lövdominans främjas för att höja naturvärden knutna till dessa biotoper (Torvalla, Furulund, Gräfsåsen, Torråsen). Men det kan också handla om punktåtgärder där äldre tallar som utgör så kallade naturvärdesträd kan gynnas genom att angränsande stammar och underväxande granar avverkas. I samband med flera av dessa åtgärder tillskapas bänkar gjorda av stockar från platsen, som klyvs och ställs upp som inbjudan för besökare.

Skogsvårdarna arbetar motormanuellt, det vill säga inte med en skördare utan med motorsåg. För uttag och vidare transport av stammar används skonsamma metoder för att undvika onödig rotkompression och risk för körskador på marker som har lägre bärkraft. Ibland vinschas materialet fram med hjälp av en jordbrukstraktor, ibland används en fyrhjuling med mindre skogsvagn och ibland hyrs en miniskotare in.

Parkförvaltningens uppdrag

Inom skogar och naturmark som är allmän plats sköts skogen för att upprätthålla framkomlighet och trygghet/trivsel längs stigar och stråk, samt gång- och cykelvägar. Felanmälningar och orosanmälningar som gäller träd och skog hanteras i en särskild e-tjänst, Felanmälan av utemiljön, som medborgare enkelt kan använda i mobilen.

Minskning av grönyta

På fastigheten Stocke 4:1 på Frösön såldes under året en del av marken, cirka 7 ha, till Fortifikationsverket. I samband med att nya skidspår togs fram vid Gräfsåsen skrevs totalt cirka 3,5 - 4 ha om från skogsmark till annan markanvändning (motionsspår).

Friluftsförmedlande insatser

Allemansrätten

Skyltar med information om allemansrätten har satts upp på vindskydd, startplatser och entréer till friluftsområden. Skyltarna används av skolor och förskolor i pedagogiskt syfte vid besök av dessa platser.

Bynäset

Spång och broar har byggts på utsatta blöta områden och över bäck för att minska risk av grumling och spridning av PFAS. Samlingsplats för skräpkärl har uppförts på parkeringarna vid badplatsen i Västbyviken och stora parkeringen på Bynäset. En toalett med sluten tank har placerats vid parkeringen till badplatsen i Västbyviken.

Omdragning av skidspår vid Gräfsåsen/Rismyren

Under 2025, med start redan hösten 2024, har ett nytt skidspår i området Gräfsåsen/Rismyren anlagts och öppnats inför skidsäsongen 2025/2026. Spåret ingår i Spikbodarnas spårområde och utgör en ersättning för det längsta skidspåret i Spikbodarna, som på sikt behöver avvecklas till följd av planerade industrietableringar i Norra Verksmon.

De nya spåren ersätter de sträckor som går förlorade, både till längd och karaktär, och har utformats med liknande terrängprofil och naturmiljö. Sammanlagt har cirka 6,5 kilometer nya skidspår skapats i området upp mot Gräfsåsen och Rismyren. För att möjliggöra etableringen har skog avverkat och marken förberetts, vilket skapat goda förutsättningar för långsiktigt hållbara motionsspår i området.

Ökning av grönyta

Kommunen har köpt in ett mindre skogsparti (2 ha) på Körfältet för att säkra det som ett grönt stråk samt bostadsnära natur och ridå mot industriområdet Odenskog. I stråket har påträffats violett guldvinge och skötsel har satts in för att gynna fjärilen. I Odensala-Mårtensviken har kommunen löst in en tomt och det kommer att avsevärt förbättra allmänhetens tillgång till och möjligheter att använda strandområdet.

Minnesgårde och Odensalastranden

Under 2025 har det populära rekreationsområdet öppnats upp för allmänheten efter färdigställda VA-arbeten. Ett stort antal träd och buskar har återplanterats för att återskapa områdets gröna kvaliteter.

Bostadsnära natur

Löpande arbete med nya platser och uppdaterande av bostadsnära vindskydd och grillplatser gör att behovet av transport till platser längre bort minskar. Att det finns attraktiva och besöksvärda platser för friluftsliv är avgörande för att på enkelt sätt ta sig ut i naturen. Exempel på platser som uppdaterats är Torvalla motionsspår med vindskydd och grillplats. Lugnviks motionsspår som uppdaterats med styrkstationer och hinderbana. Östberget har nya grillplatser och Toppstigen har skyltats upp. Arbetet fortsätter.

Under 2025 har kommunen inventerat och gett förslag på upprustning och utveckling av badplatser och grillplatser vilket gör att det nu finns en samlad bild av det eftersatta underhållet på dessa anläggningar och den stora potentialen för utveckling. En strandpromenad med sittplatser, vindskydd och grill i Brunflo invigdes i slutet av 2024 och har tagits i bruk och blivit ett populärt besöksmål under året.

Konst – natur – friluftsliv

En naturstig har anlagts i Torvalla intill Storfjällets förskola. Stigen berättar om traditionell användning av naturmaterial i den samiska kulturen och har formgivits och illustrerats av ett konstnärskollektiv.

Foto: Per Gradin

Mer miljöarbete

Kommunen som organisation arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för ett ekologiskt hållbart Östersund.

Detta sker på flera plan i verksamheten och rör, förutom arbete kopplat direkt till de prioriterade och betydande miljöaspekterna, också till exempel arbeten inom områden som avfall, cirkulär ekonomi och hållbara måltider.

Avfall

Mat- och restavfall som uppkommit i kommunens egna verksamheter under 2025 har minskat något jämfört med 2024. Mängd farligt avfall har däremot ökat.

Då det gäller hushållsavfallet återstår utmaningen att nå målsättningen för materialåtervinning.

Östersunds kommuns materialåtervinningsgrad har inte förändrats de senaste 10 åren. Med nuvarande utveckling nås varken kommunens egna mål eller det nationella målet. Införandet av fastighetsnära insamling av förpackningar förväntas förbättra återvinningsgraden till viss del, men fler satsningar behövs.

Eftersom grovavfallet utgör ungefär hälften av hushållsavfallet behöver kommunens återvinningscentraler ges möjligheter att förbereda avfall för återanvändning.

Styrdokument

Kommunens avfallsplan utgörs av Program för avfall och Strategi för avfall, inklusive ett antal bilagor. Hur avfallsplanen ska utformas är reglerat via lag. Den ska innehålla mål och åtgärder för hur kommunen ska arbeta för att minska avfallets mängd och dess farlighet.

Ett revideringsarbete av kommunens avfallsplan pågick under 2024 men avbröts under 2025 i väntan på beslut på ändrad lagstiftning om avfallsplaner samt beslut om bolagisering av Avfall VA. I slutet av 2025 beslutades att revideringen ska återupptas.

Kommunens nuvarande målbild för avfall:

”Vi i Östersund ger upphov till väldigt lite sopor och nästan inget miljöfarligt avfall. Soporna sorterar vi där de uppstår och vi återbrukar eller återvinner så mycket som möjligt – vi tar avfallstrappan.”

AKTUELLA MILJÖASPEKTER 2025

- Avfallshantering
- Energianvändning
- Utsläpp av växthusgaser
- Upphandling
- Utbildning

Resultat

Avfall från Östersunds kommunorganisation

Kommunorganisationens verksamheter ger sammantaget upphov till betydande avfallsvolymer. Därmed finns också stor potential att minska kommunens avfallsmängder genom systematiskt avfallsförebyggande arbete. Verksamheterna behöver också arbeta för en ökad materialåtervinning av det avfall som uppstår.

Rutiner för att samla in data är fortfarande under utveckling. Statistik för kommunens restavfall, matavfall och farligt avfall började följas upp 2022, se **Tabell 2**.

Kommunen är stor med många olika verksamheter och funktioner. För framför allt det som klassas som farligt avfall blir det extra tydligt. Det tillkommer fortfarande information om nya avfallsflöden vilket gör att det är svårt att utläsa några trender för de få år som statistiken har följts upp.

För några avfallsfraktioner saknas statistik helt:

- Förpackningar
- Bygg- och rivningsavfall
- Grovavfall

Siffrorna för restavfall och matavfall bygger på schablonvärden och antal tömningar. Det innebär att resultatet inte är exakt och att mindre förändringar i avfallsmängder är svåra att följa. För att med mer exakthet kunna följa utvecklingen på verksamhetsnivå krävs att kommunen börjar väga avfallet. Det går inte att utläsa några tydliga trender för de fyra år som det finns statistik för.

Tabell 2⁷. Kommunorganisationens restavfall, matavfall och farligt avfall år 2022–2025.

	2022	2023	2024	2025	förändring 2025 jmf med 2025	Kommentar
Restavfall (ton)	816	879	908	882	-3 %	Mängd restavfall har minskat något jämfört med 2024.
Matavfall (ton)	791	718	716	677	-5 %	Mängd matavfall har minskat något jämfört med 2024.
Farligt avfall (ton)	16	19	45	119	165 %	Mängd redovisat farligt avfall har ökat kraftigt mellan 2024 och 2025. Det beror framför allt på en större granskning av kommunens oljeavskiljare som gjort att det blivit mer oljeavfall än vanligt. Tömningar av oljeavskiljare står för nästan hela ökningen. För 2025 ingår farligt avfall som hämtats av kommunens egen insamlingsbil och större hämtningar via upphandlad entreprenör, inklusive tömda oljeavskiljare, samt farligt avfall som transportrats av verksamheten själv till kommunens avfallsanläggning (främst elektronik). Viss statistik saknas fortfarande, exempelvis ammunition från Östersunds skidstadion och elektronik som hämtats vid leverans av nyköpt elektronik.

Kommunalt avfall från Östersunds kommun som geografiskt område

Resultatet baseras på siffror från 2024 på grund av eftersläpande statistik.

Materialåtervinningsgrad – Hög risk att målet inte nås

Andelen hushållsavfall⁸ som samlades in för materialåtervinning 2024 har minskat med fem procentenheter jämfört med föregående år (**Figur 28**). Sett över tid har ingen förändring skett under de senaste 10 åren. Kommunens målsättning är 60 procent till år 2028. Arbetet behöver påskyndas om målet ska nås. Detta ställer ökade krav på ytor, logistik och bemanning.

Kommunen behöver till exempel tillhandahålla fler fraktioner vid återvinningscentralerna, arbeta för att höja kvalitén samt hitta aktörer som kan ta emot materialet. Kommunen behöver också skapa förutsättningar för att förbereda avfall för återanvändning. Östersunds kommun saknar idag helt detta steg i avfallshanteringen.

För att komma närmare målet behöver alla i Östersunds kommun också bli bättre på att sortera. En fjärdedel av restavfallet från hushåll i Östersunds kommun består till exempel av förpackningar som hade kunnat återvinnas.

Det pågår ett stort arbete med att införa fastighetsnära insamling för förpackningar, förhoppningen är att införandet kommer öka materialåtervinningen och chanserna att komma närmare målet.

Den totala mängden hushållsavfall ligger på ungefär samma nivå år 2024 jämfört med året innan. Under 2024 samlades 392 kg avfall in per invånare jämfört med 387 kg 2023.

Nationellt minskar den totala mängden hushållsavfall. För riket uppgår siffran till 426 kg/invånare för 2024 jämfört med 431 kg 2023. Enligt avfallsplanen ska Östersunds kommun senast 2028 ha minskat mängden avfall till 379 kg per invånare (**Figur 29**). Trots en ökning vissa år så minskar avfallsmängderna sett över tid, dock med en avtagande minskningstakt. Om den långsiktiga trenden håller i sig så kommer vi att nå målvärdet innan år 2028.

7 I tabellen ingår avfall från kommunala verksamheter som bedrivs i kommunens egna fastigheter. Det utgör merparten av kommunens avfall gällande dessa fraktioner. Utöver de egna fastigheterna bedriver kommunen även verksamheter i externa fastighet och upphandlar externa utförare för kommunala tjänster, exempelvis särskilda boenden. Mängden avfall från dessa lokaler och verksamheter är i dagsläget inte inkluderade i redovisningen.

8 Med hushållsavfall avses i denna redovisning: mat- och restavfall, grovavfall (inkl. trädgårdsavfall och visst bygg- och rivningsavfall), förpackningar och returpapper samt farligt avfall och el-avfall som uppkommer hos hushåll. Visst avfall från verksamheter ingår också i begreppet hushållsavfall som mat- och restavfall och annat avfall som liknar hushållens.

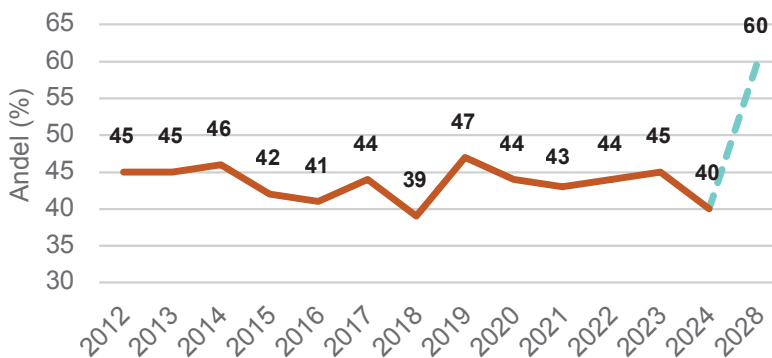
KOMMUNALT AVFALL

Begreppet kommunalt avfall har förekommit i tidigare miljöredovisningar i samband med redovisning av indikatorn för insamlat hushållsavfall. Kommunalt avfall är ett gemensamt begrepp inom EU som används för statistiska jämförelser. Eftersom den indikator som redovisats tidigare och som redovisas i denna rapport inte helt kan jämföras med begreppet kommunalt avfall så har vi valt att använda oss av begreppet hushållsavfall.

60 procent av hushållsavfallet ska lämnas in för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling år 2028

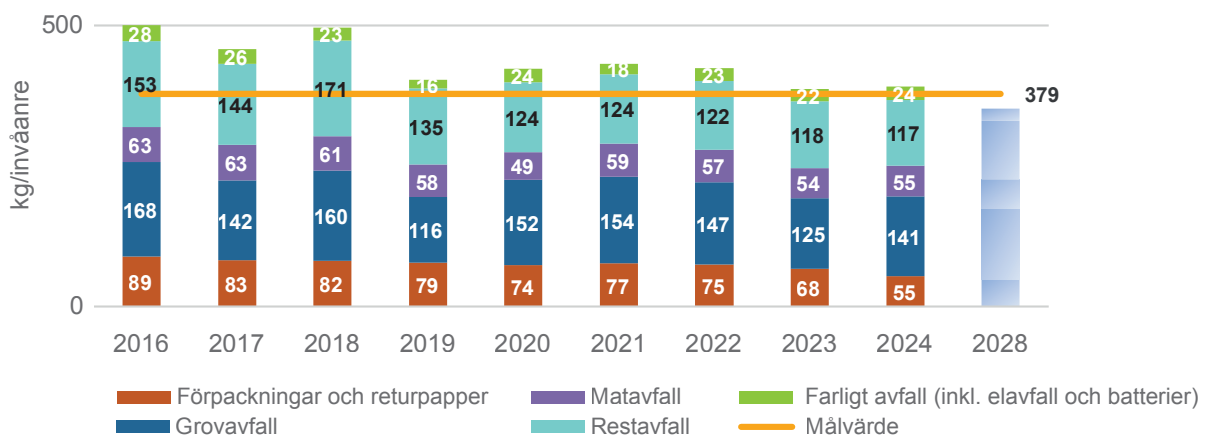
40%

Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning

Figur 28. Andel hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, exempelvis kompostering eller rötning av matavfall. Resultat för 2025 finns ej med i grafen på grund av eftersläpande statistik. År 2028 visar Östersunds kommuns målsättning enligt Program för avfall.

Insamlat hushållsavfall (kg/invånare) år 2016-2024 med målvärde

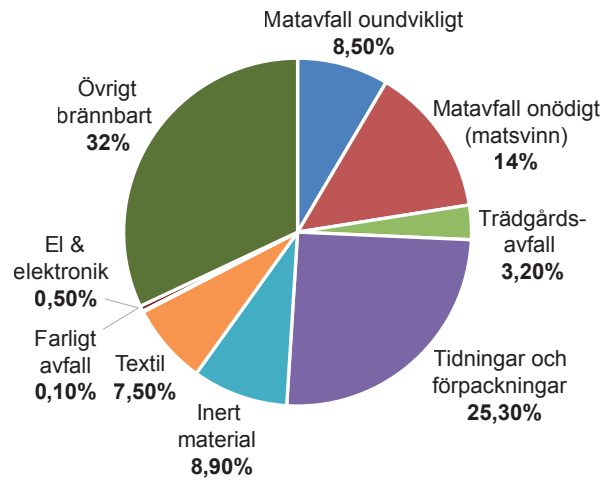
Figur 29. Insamlad mängd hushållsavfall per invånare i Östersunds kommun. Resultat för 2025 finns ej med i grafen på grund av eftersläpande statistik. Stapeln för 2028 visar avfallsmängderna för de olika fraktionerna som kan förväntas om vi håller samma minskningstakt som vi haft sedan 2016.

Innehåll i matavfallspåsen och restavfallspåsen

Under hösten 2025 genomfördes en plockanalys av Östersundsbornas mat- och restavfall, se **Figur 30**. Cirka hälften av restavfallspåsen är rättssorterad vilket innebär en positiv trend vid jämförelse med tidigare plockanalyser. Exempelvis har andelen felsorterade förpackningar och tidningar minskat över tid och andelen farligt avfall ligger fortfarande på en låg nivå. Trots den positiva trenden finns stor möjlighet till förbättringar genom bättre utsortering av förpackningar och matavfall.

Resultaten för matavfallet visar att det allra mesta är rättssorterat, endast någon procent var felsorterat. Matsvinnet har minskat något och de flesta använder rätt sorts påse, det vill säga papperspåse. Plastförpackningar är lätta och får en låg procentuell andel i plockanalysen, men foton visar att plasten fortfarande behöver minska.

Innehåll i restavfallspåsen 2025

Figur 30. Restavfallspåsens innehåll i viktprocent år 2025.

Detta har hänt

Avfall VA blir inte bolag

I november 2025 upphävde kommunfullmäktige beslutet att bolagisera Avfall VA. Anledningen var att inga medel för att bilda bolag var avsatta i den kommunala budgeten eller i Östersunds Rådhus AB.

Sopsmart AI

Sopsmart AI är ett pilotprojekt där Östersunds kommun testar AI-teknik i två sopbilar för att förbättra sorteringen av matavfall. Kommunen blir därmed världsledande inom användning av AI i avfallsinsamling.

Eftersom allt insamlat matavfall används till biogasproduktion är korrekt sortering avgörande. Felsorteringar, som plast i matavfallet, leder annars till kostsam eftersortering eller att avfallet inte kan tas emot.

Med hjälp av AI-kameror i sopbilarna samlar kommunen in data om hur ofta och vilken typ av felsorteringar som sker, samt mäter vilka informationsinsatser och åtgärder som ger bäst effekt. Projektet startades upp under 2025 och befinner sig nu i en test- och utvärderingsfas och har inledningsvis endast omfattat matavfall. Under 2026 kommer projektet även att omfatta restavfall.

Projektet styr mot bättre sortering, minskad förbränning och potentiellt lägre kostnader för våra medborgare.

Test för avpaketering av livsmedel

Kommunen genomförde ett pilottest under perioden maj 2024 till augusti 2025. Syftet var att undersöka behovet av en kommunal tjänst för avpaketering av kasserat livsmedel från livsmedelsbutiker. Totalt deltog åtta butiker och cirka 40,6 ton matavfall avskildes från sina förpackningar. Matavfallet skickades till biogasproduktion och förpackningarna till materialåtervinning.

Butikerna visade initialt ett intresse och var över lag mycket nöjda med möjligheten att lämna paketerat livsmedelsavfall till kommunen. Efter några månader höjdes priset på tjänsten för att uppnå självkostnad. Majoriteten av butikerna valde då att i stället avpaketera själva, vilket visade att efterfrågan är känslig för kostnadsnivån. När testet avslutades var det endast två butiker som fortfarande nyttjade tjänsten.

Hämtning av fast och flytande livsmedelsavfall

Framåt kommer kommunen att fortsätta erbjuda hämtning av både fast och flytande matavfall, men livsmedelsbutikerna får själva avpaketera.

Regeringen har tagit fram ett förslag till ändrad avfallslagstiftning som om förslaget går igenom innebär att detaljhandeln får eget ansvar för sitt kommunala avfall från och med 1 juli 2026. Butikerna ska själva ordna godkänd hämtning och behandling av allt sitt avfall. I dagsläget är det dock svårt att bedöma hur en sådan förändring kan komma att påverka kommunens insamlingsuppdrag.

Insamling av textil

Under 2025 samlade Östersunds kommun in över 150 ton textilavfall. Insamlingen startade i januari 2025 på Odenskogs återvinningscentral i enlighet med ny lagstiftning och väckte stort intresse i media, både lokalt och nationellt. Många invånare ville göra rätt men var samtidigt osäkra på vad som fick lämnas in.

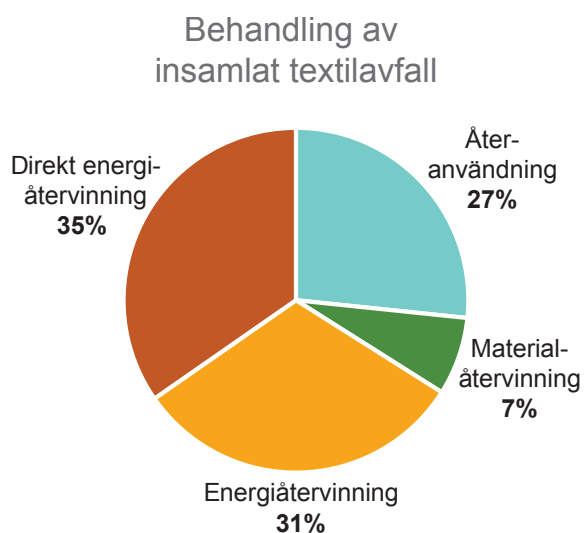
På grund av en omogen marknad, låg efterfrågan på återvinna textilfibrer samt höga transportkostnader i norra Sverige har det varit utmanande att hitta mottagare för textilierna. Genom samarbete mellan kommunerna i Jämtlands län har ett avtal med entreprenör kunnat tecknas.

Av de textilier som samlades in under 2025 skickades 27 procent vidare till försäljning på andrahandsmarknaden, främst inom Europa, cirka 9 procent gick till materialåtervinning och resterande gick till energiåtervinning.

Enligt gällande bestämmelser ansvarar kommunen för insamling av kommunalt textilavfall från hushåll och verksamheter samt för informationsinsatser om resurseffektivitet och avfallsförebyggande.

Ett utökat producentansvar för textilier ska införas senast den 17 april 2028 enligt EU-beslut. Hur det kommer att påverka kommunens roll är ännu inte bestämt.

65 procent av insamlad textil på Odenskogs återvinningscentral skickades till en sorteringsanläggning i Södertälje där hälften sorterats ut för att återanvändas eller materialåtervinnas (**Figur 31**).

Figur 31. Behandlingsmetod av insamlad textil på Odenskogs återvinningscentral under 2025.

Högre krav på rent matavfall när biogasbolaget startade

Inför att biogasbolaget startade upp rötning av matavfall för att göra fordonsgas och biogödsel behövde mängden plast i matavfallet minska. En period rensade personalen ut plast manuellt, ett dyrt och arbetskrävande moment. Parallellt fick kunder felsorteringsavgifter för dåligt sorterat matavfall. För att göra det enklare att göra rätt finns det nu matavfallspåsar i många livsmedelsaffärer. Åtgärderna har gett effekt och matavfallet blev tillräckligt rent.

Foto: Alicia Mårtensson

Uppskattad insamling av trädgårdsavfall på Frösön

Under växtsäsongen 2025 hade kommunen insamling av trädgårdsavfall vid Lövestabadet på Frösön. Anledningen var ett initiativärende från Teknisk nämnd.

Syftet med insamlingen var att öka tillgängligheten och servicen för kommunens invånare, minska trycket på återvinningscentralen i Odenskog, korta transportererna för kunderna och få korrekt omhändertagande av trädgårdsavfall.

Insamlingen var uppskattad av Frösöborna. Totalt samlades 20 ton trädgårdsavfall in. Som jämförelse samlades 1 800 ton in totalt i hela kommunen.

Framtida utmaningar och kommunens fortsatta arbete

Avfallsområdet är i stor förändring och kraven på kommunernas uppdrag kring avfall ökar.

Här nedan presenteras några av de utvecklingsarbeten som pågår.

Brunflo återvinningscentral - i fortsatt behov av utveckling

Återvinningscentralen i Brunflo är trång vilket innebär risker för både anställda och besökare. En fördjupad förstudie för en ny återvinningscentral i Brunflo skulle ha genomförts under 2025 men genomfördes inte eftersom resurser saknades.

Behov av ny återvinningscentral kvarstår

I slutet av 2024 beslutade kommunfullmäktige att lägga ned planerna på en Kretsloppspark. Det var en prioritering utifrån hårt investeringsstryck.

Under 2025 har arbetet i stället övergått till att planera för en ny återvinningscentral. Målet har varit att skapa en säker och modern anläggning som uppfyller lagkrav, ger en säker arbetsmiljö och gör det enklare att hantera avfall enligt avfallshierarkin.

Under året har dock förutsättningarna förändrats. I dagsläget saknas resurser för att driva projektet vidare, vilket gör att det är oklart när en ny återvinningscentral kan bli verklighet.

Den befintliga återvinningscentralen i Odensskog uppfyller inte kraven för dagvattenhantering. De trånga ytorna innebär dessutom en stor risk för olyckor.

Sveriges och EU:s mål är att 60 procent av det kommunala avfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas senast 2030.

Med anläggningens nuvarande struktur och utformning är det svårt att skapa förutsättningar för att nå 60 procent-målet. Exempelvis saknar anläggningen helt möjligheter att förbereda avfall för återanvändning.

Foto: Alicia Mårtensson

Två kärl för papper- och plastförpackningar

Under 2025 beslutades om insamlingssystem för fastighetsnära insamling av förpackningar. Det innebär att papper- och plastförpackningar ska samlas in fastighetsnära. Villor och fritidshus får därför två extra avfallskärl på tomten utöver de befintliga mat- och restavfallskärlen. Det valda systemet uppfyller inte fullt ut lagkraven för separat insamling av samtliga förpackningsslag, separat insamling av glas och metallförpackningar behöver därför utredas.

Projektet för genomförande av valt insamlingssystem har under året fokuserat på planering inför driftsättning hösten 2026 och omfattar bland annat upphandling av kärl och fordon, förberedelser för nya körrutter, inventering av gemensamma uppsamlingsplatser samt utveckling av IT- och systemstöd.

Införandet av fastighetsnära insamling innebär en stor förändring för både hushåll och verksamheter och kommer att kräva omfattande informations- och kommunikationsinsatser under 2026.

Sortering av förpackningar på offentliga platser blir verklighet under 2026

Under året har kommunen gjort förberedelser inför det nya lagkravet att erbjuda sortering av förpackningsavfall på torg, parker och andra platser där det blir mycket sådant avfall. Under våren 2026 kommer sorteringsutrustning att sättas upp i Badhusparken och Österängsparken. Där blir det möjligt att sortera pappers- och plast- och metallförpackningar, färgat och ofärgat glas samt restavfall. Kärlens utformning och placering samt insamlingsmetod kommer att utvärderas och justeras under året. Ytterligare platser som omfattas av lagkraven kommer utrustas med sorteringsstationer kommande år, under förutsättning att investeringsmedel beviljas.

Foto: Göran Strand

Fortsatta utmaningar med PFAS i avloppsslam

Utmaningarna med PFAS i kommunens avloppsslam kvarstår. Under året har Östersunds kommun genomfört utökade provtagningar av slammet för att skapa en tydlig bild av problematiken och utrett olika möjligheter för att hitta avsättning för slammet. Ett av spåren är att undersöka om slammet kan användas för sluttäckning av gamla deponier. Det skulle vara en tillfällig men inte långsiktig lösning på problematiken med avsättning av avloppsslam.

Under 2025 genomförde fastighetsägare åtgärder på sitt ledningsnät för att minska inläckage av PFAS-förorenat vatten till ledningarna. Fortsatt arbete med åtgärder för minska tillförseln av PFAS är av största vikt för att slammet ska kunna nyttjas på bästa sätt ur resurssynpunkt. Kommunen deltar också i ett nätverk för hela norra Sverige där man tillsammans arbetar för att hitta bra sätt att ta hand om slammet.

Kommande lagstiftning om avloppsslam kommer sannolikt innebära krav på återvinning av fosfor. Det finns ingen tidpunkt för när dessa krav kommer att träda i kraft men kraven kommer troligen innebära dyrare behandling och på sikt en höjd taxa för vatten och avlopp.

Ny lagstiftning på gång under 2026

I slutet av 2025 presenterade regeringen förslag på lagändringar som påverkar kommunens ansvar för avfall. Propositionen "Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning" ska behandlas av riksdagen och lagändringarna föreslås börja gälla den 1 juli 2026.

Förändringarna innebär i korthet att fler verksamheter får ansvar för sitt eget avfall. Till exempel föreslås att detaljhandeln ska ta över ansvaret för det avfall som räknas som kommunalt avfall och som kommunen i dag ansvarar för. Alla verksamheter föreslås också få ansvar för sitt förbrukade matfett, kontorspapper och returpapper.

Ett förenklat system för dispenser ska göra det möjligt för fler verksamheter att själva ta hand om sitt kommunala avfall.

Samtidigt föreslås att kommunen i vissa fall ska ha ett så kallat andrahandsansvar. Det innebär att kommunen kan behöva ta över ansvaret om det behövs.

En annan förändring är att kommunen inte längre ska granska att den egna organisationen följer avfallslagstiftningen. Förslaget är att tillsynsansvaret i stället flyttas till länsstyrelsen.

Kommunerna ska fortfarande ha avfallsplaner, men kraven på planernas innehåll förenklas. Ekonomisk särredovisning föreslås då det gäller det kommunala avfallsansvaret enligt Miljöbalken.

Cirkulär ekonomi

Cirkulär ekonomi är ett verktyg för att minska resursanvändningen och skapa ett mer hållbart samhälle. Det utgör en central strategi i EU:s och Sveriges ambitioner att skapa ett hållbart samhälle och nå klimatneutralitet. I nuläget är den svenska ekonomin bara cirkulär till 3,4%. Det kan jämföras med exempelvis Nederländerna som är cirkulära till 24,5%⁹.

Östersunds kommun har valt att integrera sitt arbete med att ställa om till en cirkulär ekonomi i relevanta styrdokument som tas fram för exempelvis klimat- och energi, avfall, näringsliv samt inköp- och upphandling.

I klimat- och energistrategi 2024–2027 finns bland annat utvecklingsområdet Konsumtion med åtgärder för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Exempel på åtgärder är att utveckla interna reparationstjänster samt prioritera att laga, hyra, samnyttja varor eller inhandla återbrukade varor i stället för nyinköp.

Revideringen av kommunens avfallsplan har återupptagits efter en paus under 2025. I det arbetet finns en tydlig inriktning som gynnar cirkulär ekonomi då avfallsplanen ska innehålla mål och åtgärder för att förebygga avfall.

För att nå ett klimatneutralt Östersund 2030 och kunna bidra till de globala miljömålen så behöver arbetet utvecklas ytterligare:

Samtliga förvaltningar behöver involveras i arbetet. Det kan till exempel handla om;

- Upphandling och inköp
- Implementera cirkulär ekonomi i verksamhetsspecifika styrdokument
- Förebyggande av avfall och minska svinn
- Börja mäta – både inköp och avfall
- Främjande av tjänster för att låna, hyra och dela

Nedan beskrivs ett urval av de aktiviteter kommunen arbetar med. Många av initiativen handlar om återbruk i olika former.

⁹ Källa: Circular Gap Report Sweden 2022

OM CIRKULÄR EKONOMI – MOTSATSEN TILL SLIT OCH SLÄNG

I en cirkulär ekonomi värnar vi vår planet och jordens resurser genom att minimera utvinning av råvaror, utsläpp och avfall. Vi visar också våra medmänniskor omtanke och bryr oss om varandras hälsa, välmående, tid och pengar. Med dessa synsätt får det vi konsumerar ett större värde.

I praktiken innebär cirkulär ekonomi att vi tar hand om våra saker och nyttjar det som producerats så länge det går. Vi lagar och reparerar i stället för att slänga. Vi skänker eller säljer vidare, vi återbrukar och återvinner. Vi delar med oss, lånar och hyr för att på så sätt maximera nyttan med det som producerats.

Köpa nytt gör vi bara när det inte finns några andra alternativ. Vid köp är vi medvetna konsumenter som tar hänsyn till hela livscykeln. Vi köper i första hand sådant som tillverkats av förnybara och giftfria material och under vettiga arbetsförhållanden. Det vi köper ska hålla länge, gå att underhålla och reparera, samt kunna brytas ner av naturen eller vara möjligt att återvinna.

Varvet och Inredningsavdelningen

Varvets och Inredningsavdelningens arbete med återbruk har lett till besparingar motsvarande drygt 9 miljoner kronor. Samtidigt har utsläppen minskat med cirka 250 ton koldioxidekvivalenter och mängden avfall har minskat med omkring 100 ton.

Varvet

Varvet har under året arbetat för att möta en ökad efterfrågan på återbrukade komponenter som storsköksutrustning, diskbänkar och torkskåp.

Genom att få tillgång till ritningar för nybyggnationer och större renoveringar i ett tidigt skede har Varvet kunnat föra en mer effektiv dialog med arkitekter och projektledare, vilket har lett till ökat återbruk i byggprojekten.

Mot slutet av året testades även försäljning till privatpersoner av material som inte kunnat återbrukas internt, ett initiativ som väckte stort intresse hos både allmänhet och media.

Inredningsavdelningen

Under 2025 har Inredningsavdelningens verksamhet etablerats. Dit lämnar kommunens verksamheter överblivna möbler och inventarier. Samtidigt som den erbjuder stöd i inredningsfrågor, allt från hjälp med enstaka möbler till färdiga helhetslösningar för hela miljöer. Syftet är att fler möbler ska återbrukas och att mängden avfall ska minska.

Ett showroom har byggts upp för att inspirera till återbrukat inredning. Tillsammans med studiebesök, föreläsningar och uppmärksamhet i media har detta ökat intresset, även från andra kommuner.

I samarbete med arbetsmarknadsgruppen och kommunens återvinningscentraler har Inredningsavdelningen renoverat ett stort antal möbler och även utvecklat egna produkter av återbrukat material, till exempel ljudabsorbenter, skärmväggar och eldkorgar.

Sammanlagning av verksamheterna

Under 2025 fattades beslut om att Varvet och Inredningsavdelning kommer att samorganiseras och samlokaliseras under en egen enhet. Genom flytten skapas bättre förutsättningar för effektiviseringar i form av resursdelning, ökat samarbete och utveckling för att nå ett ökat återbruk som kan ersätta nyköp. Flytten planeras att genomföras under våren/sommaren 2026.

Biogas

I början av 2025 startade Biogas i Jämtland Härjedalen AB upp sin produktion av biogas och biogödsel. Anläggningen tar emot och förädlar matavfall från flera kommuner i länet men också nötgödsel från lokala lantbrukare och bi- och restprodukter från lokala livsmedelsindustrier. Biogödsel återförs sedan till lantbrukarnas marker och planen är att biogasen framöver uppgraderas till flytande fordonsgas. Satsningen är ett bra exempel på cirkulär ekonomi. Läs mer om biogasanläggningen under avsnittet **Energi**.

Projekt för att utveckla masshantering

Östersunds kommun behöver förbättra hur man hanterar massor som uppstår i bygg- och anläggningsprojekt. Tidigare användes stora mängder material, som jord och torv, för att täcka deponin i Gräfsåsen, men den är nu färdigställd. Därför finns ett växande överskott av material samtidigt som flera nya exploateringsprojekt är på gång.

Massorna kan dock bli resurser om de tas om hand på rätt sätt, till exempel vid återställning av torvmarker eller som material i nya projekt. Kommunen har avsatt en yta nära Gräfsåsen för återbruk, men för att fungera fullt ut krävs bättre planering, tydligare ansvar och gemensamma arbetssätt. Det behövs en masshanteringsplan där frågor som mottagning, kvalitet, digitalisering och kontroll ingår. Hösten 2025 startade ett projekt med fokus på detta.

Återbruk av sjukvårdsmaterial

Hemsjukvården och Vård och Hälsa inom Vård- och omsorgsförvaltningen har samlat in överblivet och oanvänt sjukvårdsmaterial och skickat det till Ukraina, där kriget har lett till stor brist på sjukvårdsmaterial.

Materialet består av hela och oöppnade förpackningar, till exempel förband, handskar, sondnäring och inkontinensskydd. Enligt svenska regler får material inte återanvändas i vården om det har funnits i en medborgares hem eller där förbrukningsdatum passerat. Tidigare har det därför slängts och gått till förbränning.

Insamlingen pågick under 2025 i samband med flytten till Österäng och är nu avslutad. Materialet har hämtats för vidare transport till Ukraina. Planer finns på att genomföra liknande insamlingar i framtiden.

Materialbanken – ett uppskattat testprojekt

Materialbanken drevs som ett testprojekt under fem månader. Där kunde kommunala verksamheter kostnadsfritt hämta material som textilier, trä och metall, men även andra typer av spill och prylar som kan passa för undervisning, remake-projekt eller kreativa aktiviteter.

Materialbanken är ett koncept med en bredare målgrupp än många andra kommuner med liknande funktion. Verksamheten var uppskattad av verksamheter inom skola och förskola, men också inom äldreomsorg, daglig verksamhet och allmänna mötesplatser som exempelvis bibliotek.

Materialet samlades in från kommunens återvinningscentraler, lokala företag, organisationer och kommunens egna verksamheter och var sådant som annars skulle ha kastats. Det är ett effektivt sätt att använda kommunens resurser ansvarsfullt, främja cirkulär ekonomi och minska mängden avfall.

Möjligheterna för att kunna öppna upp Materialbanken igen utreds.

Återbruk i kommunens parkförvaltning

Parkförvaltningen tar ibland initiativ till återbruk genom att dela ut lökar och knölar från vår- och sommarplanteringar till allmänheten. Det skapar positiv uppmärksamhet och är uppskattat av kommuninvånare.

Sten, anläggningsmaterial och utrustning från lekplatser, sparas och används igen i andra projekt så länge de är hela och fungerar.

Plantskola med potential att utveckla återbruk

Från 2023 har en liten plantskola etablerats av parkförvaltningen på en grönyta intill järnvägen i Göviken. Här odlas till exempel björk för användning i kommunala planteringar. Syftet är framför allt att få snabbare tillgång till ett robust och klimatanpassat växtmaterial och minskade transporter. En trädspade har införskaffats som kan flytta träd upp till en stamdiameter om cirka 15 cm. Det är en viktig resurs som gör att kommunen kan ta tillvara och flytta mindre träd i olika sammanhang. Att flytta små tallar är särskilt gynnsamt, eftersom tallar som odlas i partiplantskolor i södra Sverige är svåra att få att etablera sig i Östersund.

Vid plantskolan i Göviken finns potential för att lagra och återbruka växtmaterial som kan tas tillvara vid olika anläggningsprojekt, exempelvis träd och buskar som behöver flyttas. Utveckling av verksamheten i den riktningen skulle kräva insatser i form av skötselpersonal och maskintid samt införande av rutiner och arbets sätt för samordning och hantering.

Återbruk av sopsand

Under våren 2025 startade Östersunds kommun ett pilotprojekt för att kunna återbruka sopsand. 2900 ton sorterades och ungefär hälften användes ut på gatan igen denna vinter. Resterande användes som skyddsfyll, exempelvis som fyllnadsmaterial runt rörledningar. Nu planeras det för att optimera sorteringen för att kunna återbruka större delen av vår sopsand.

Avfallscharter

I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Spilloteket Utbildningscenter arrangerade Klimatneutrala Östersund 2030 en charterresa till Gräfsåsens avfallsanläggning utanför staden. Målet var att testa ett nytt sätt och format på folkbildning för att nå ut med kunskap och öka medvetandet om konsumtion och avfallshantering. Med på resan fanns representanter från politik, näringsliv, skola, media och allmänhet.

Foto: Linnéa Davinder

Hållbara måltider

Måltiders miljöpåverkan beror mycket på vilka val man gör. Det gäller att ha ett helhetsperspektiv för att undvika målkonflikter. Östersunds kommun, genom Måltidsservice, mäter tre viktiga miljöaspekter; matsvinn, livsmedelsinköp och klimatpåverkan. Måltiden ska ge ett mervärde, ge den näring och energi som behövs och bidra till ett bättre liv. Måltidsservice vill laga så mycket mat som möjligt från grunden, där sensoriska värden tas tillvara. Smak, doft, konsistens och utseende är viktiga aspekter som är svåra att mäta direkt, men de kommer indirekt i uttryck via både lokala och centrala matråd samt återkoppling från verksamheter inom Vård- och omsorg.

Matsvinn

Två typer av matsvinn mäts inom skola och förskola, serverings- och tallrikssvinn. Serveringssvinn är tillagad mat som blir över efter servering och måste kastas.

Tallrikssvinn är den mat som gästerna kastar. Mat som blir över efter servering och kan tas om hand är inte svinn. Det är rester och går att återanvända.

Svinnet mäts dagligen i alla kök. Störst svinn finns på serveringskök. Där tillagas ingen mat och där är svårt att exakt beräkna och tillaga rätt antal portioner. Serveringsköken är ofta dessutom små och dåligt utrustade så möjligheten att ta vara på rester är väldigt begränsad.

Minst svinn finns på mindre tillagningskök, framför allt på förskolor.

Inom äldreomsorgen mäts, varje dag, kökssvinn. Det är det svinn som uppstår runt matlagningen. Ett arbete har gjorts för att optimera portionsstorlekarna som ett led i att minska svinn. Framför allt är det portionsstorleken på potatis som minskats. Utvärdering planeras under kommande år.

Matsvinnet mäts som ett politiskt nyckeltal och genomsnittet för 2025, för Måltidsservice alla verksamheter, landade på 56 g/port.

Måltidsservice erbjuder svinmatlådor i samtliga förskola och skolmatsalar, där gäst med egen matlåda köper överbliven mat från dagens bufféserving.

Livsmedelsinköp

Under 2023 antog Kommunstyrelsen en förändring i kommunens riktlinjer för måltider inom äldreomsorg och skola/ förskola. Ändringen bestod av att i lika delar följa följande kategorier, under ett helhetsbegrepp "Hållbara livsmedel": ekologiskt, MSC-märkt fisk, livsmedel producerade i Jämtland och svenska viltkött, istället för att enbart siffersätta ett av målen, det ekologiska.

Av de totala livsmedelsinköpen som gjordes 2025 utgjorde cirka 43 procent hållbara livsmedel. Detta är en ökning med två procentenheter sedan föregående år.

När det gäller svenskt så har inköpen varit runt 70 procent av totala livsmedelsbudgeten de senaste åren. För 2025 låg inköpen av svenska livsmedel på 67 procent av budgeten. Detta är en ökning med tre procentenheter sedan föregående år.

Särskilt fokus ligger på att köpa svenskt kött och fågel, där andelen svenskt ligger så nära 100 procent man kan komma.

Livsmedelsupphandling är ett viktigt verktyg för livsmedelsinköp och mycket arbete har under året lagts ned tillsammans med övriga kommuner i regionen för att vässa kommande upphandling ur ett hållbarhetsperspektiv. I kravställningen för inköp ingår även viktiga delar som djurskydd och livsmedelssäkerhet. Krav som naturbeteskött, icke snabbväxande raser av kyckling samt grönlisterade fisksorter ställs som kompletterande positioner för att höja ambitionsnivån. Som komplement till ordinarie avtal med grossist används Dynamiskt Inköpssystem (DIS) för att kunna köpa in lokala råvaror från mindre producenter. Under 2025 köptes grönsaker, sejfilé, nötfärs och charkprodukter in via DIS. Dessa produkter köptes in för att uppmärksamma evenemang som offentliga måltidens dag, Jämtlandsveckan och julhelgerna. En del grönsaker köptes även "till vardags" i utvalda delar av verksamheten under skördetid. Förfrågningar skickades också ut på sylt, bär och honung men inga anbud lades från producent. Totalt handlades lokala livsmedel för 200 000 kr mer under 2025 än 2024.

Med målet att öka de lokala inköpen har ett arbete påbörjats under 2025 för relationsskapande med lokala producenter. I samarbete med näringslivskontoret bjöds lokala producenter in till en träff i december för att prata om kommande år och potentiella affärsmöjligheter via DIS. Även nyfikna producenter som inte är anslutna bjöds in. Under året har också dialogmöten med LRF:s lokal-förening hållits i samarbete med näringslivskontoret. Förutom bättre relationer har det också givit oss bättre förståelse för producenternas utmaningar. Exempel på detta är logistik, eftersom producenterna själva har svårt att köra ut till flera leveransställen utanför stan.

Inköpen styrs utifrån matsedel. På skolans och gymnasiet matsedel finns minst två rätter per dag varav minst en är vegetarisk. Hållbara måltider innebär att öka andelen vegetabilier och vara ännu mer noggrann med vilket kött, fågel och fisk som köps in, tillagas och serveras. Under året har flera kompetenshöjande satsningar gjorts i linje med detta. All personal i skola, förskola och gymnasium deltog på utbildningar i näringslära och klimat. Under hösten genomfördes praktiska workshops med fokus på svenska gryner, rotsaker och vegetabiliska protein.

För de kockar som ville fanns möjlighet att genomföra en examination i form av en planerad veckomatsedel för sin målgrupp. Matsedeln skulle följa gällande riktlinjer, det vill säga vara näringsriktig och klimatsmart. Efter godkänd examination gavs möjlighet att själv planera maträtter åt sin skola/förskola vid tio tillfällen under hösten. En del i projektet var även att dela recept och erfarenheter med andra kockar. Från projektet har vi sedan kunnat utveckla den centrala matsedeln med nya populära, klimatsmarta och näringsriktiga recept.

Klimatpåverkan

Livsmedelsinköpen klimatpåverkan via CO₂-utsläpp har följts upp sedan 2021. Värdet för 2025 landade på 1,78 kg CO₂e per kg livsmedel. Under 2024 var värdet 1,8. Den reella minskningen är större men maskeras av verksamhetsförändringar. Vi tillhandahöll tidigare butiksverksamhet riktad mot särskilda boenden, där frukost- och mellanmålsvaror samt fika kunde handlas. Det var alltså stora volymer cerealier, mejeri och socker som har ett lågt klimatavtryck och därmed hjälpte till att minska det genomsnittliga klimattalet. Justerat för detta har alla verksamheter minskat sitt klimattal under 2025.

Foto: Sofie Mårtensson

Klimatberäkning av måltider

Måltidsservice på Östersunds kommun har lyckats minska klimatpåverkan från livsmedelsinköpen genom att införa klimatberäkningar i menyerna på skolor och förskolor. Målet i kommunens klimatstrategi är att nå 1,65 kg CO₂e per kg livsmedel.

För att minska klimatavtrycket har en del förändringar gjorts i menyerna, bland annat:

- Minskad mängd kött och att det kött som serveras håller hög kvalitet, som exempelvis viltkött.
- Nötfärs blandas ut med hälften vegetabilier, exempelvis rostad blomkål.
- Köksgräddor ersätts med havrealternativ för bättre näringsinnehåll.
- Traditionella köttbaserade rätter har omvandlats till växtbaserade alternativ.
- Ris har ersatts med bulgur och svenska spannmål såsom havreris och matvete.

Dessa förändringar har fått stor effekt. Klimattalet för enbart skola och förskola låg 2024 på 1,68 kg CO₂e/kg, motsvarande siffra 2025 landade på 1,58 kg CO₂e/kg. Till en början skapade förändringarna stort engagemang hos såväl eleverna som i lokal och nationell media. Detta har nu lagt sig och kökspersonalen får mer positiv återkoppling från matgästerna.

Under 2025 började ett intensivt arbete med att öka elevernas delaktighet, ett samarbete mellan Barn- och utbildningsförvaltningen och Måltidsservice. Sedan flera år tillbaka har centrala matråd varit en form för delaktighet. Formen för de centrala matråden gjordes under hösten om till en trendspaning med tillhörande smakprov och diskussion med framåtanda för högstadieelever. Det resulterade i en ny maträtt till matsedeln, som ska provas i alla matsalar under första delen av 2026. I diskussionerna mellan eleverna framkom att lokala livsmedel är något de vill se mer av.

Miljöpris 2025

Östersunds kommun delar varje år ut ett miljöpris på 10 000 kronor till företag, privatpersoner, organisationer eller andra som gjort en insats för hållbar utveckling i Östersunds kommun.

Vinnare av Miljöpriset 2025 var Åre Östersund Airport för deras arbete med att minska fossila koldioxidutsläpp från den egna verksamheten på Frösön. Vinnare av kommunens interna miljöpris, Årets miljöinspiratör inom kommunkoncernen, delades mellan Johanna Leymann och Lisa Esseen för deras arbete inom cirkularitet, bland annat genom Inredningsavdelningen och Materialbanken.

ÅRE ÖSTERSUND AIRPORT

– motivering:

”I en bransch med enorma miljöutmaningar arbetar Åre Östersund Airport aktivt för en mer hållbar utveckling och för att ta ett större miljöansvar som flygplats. De har arbetat bort sina fossila koldioxidutsläpp från den egna verksamheten på Frösön. På flygplatsområdet finns ytor med såväl rödlistade, fridlysta som sällsynta växter som också presenteras för besökare i miniparken Den gröna oasen. De var först ut av Swedavias flygplatser att vara testarena för elflyg och är partner i projektet Green Flyway. Åre Östersund Airport har dessutom genom lokala samarbeten med destinationer och arrangerar även varit en drivande kraft för att främja hållbart flygbränsle.”

JOHANNA LEYMANN och LISA ESSEEN

– motivering:

”Genom sina innovativa idéer och att, med drivkraft och förmåga, också gå från tanke till handling visar Johanna och Lisa på ett klimatledarskap som är modigt, nytänkande och resurseffektivt. Genom pilotprojekt, tester och analys har de visat på potential men också vidareutvecklat och skalat upp initiativ som Inredningsavdelningen och Materialbanken som både sparar pengar och minskar kommunens miljö- och klimatpåverkan. Deras arbete ökar kommunens förmåga att använda sina resurser ansvarsfullt och främjar cirkulär ekonomi. Lisa och Johanna inspirerar också andra genom att sprida resultaten till andra och på så sätt accelerera lärandet och förverkligandet av klimatsmarta initiativ. De visar att det går att göra skillnad, på riktigt.”

ORDLISTA

Avfallstrappan

Ett EU-direktiv som är antaget i den svenska miljöbalken som visar avfallshierarkin och styr hur avfallet ska tas om hand. Avfallstrappan har fem nivåer: minimera, återanvända, återvinna, utvinna energi och deponera.

Dagvatten

Regnvatten och smältvatten från tak och andra hårda ytor i stadsmiljöer eller tillfälligt framträngande grundvatten. Det sköljer med sig föroreningar och kan orsaka översvämningar. Under naturliga förhållanden tas regn- och smältvatten upp av växter, eller renas när det rinner genom marken innan det når sjöar eller grundvattnet.

Ekosystemtjänster

De tjänster och den nytta samhället får gratis från naturens ekosystem. Ekosystemtjänster brukar delas in i fyra grupper: Försörjande (mat, bränslen, mm.), Reglerande (luft- och vattenrening, pollinerings, mm.), Kulturella (hälsa, friluftsliv, mm.), och Stödjande (fotosyntes, vattnets kretslopp, mm.).

EMAS

Eco Management and Audit Scheme. EU:s miljöstyrnings- och miljörevisionsordning.

Energieffektivisering

Att få tillgång till mer energi utan att öka energiproduktionen genom att effektivisera befintlig energiomvandling antingen genom att få ut mer nytta av befintlig energianvändning eller genom att minska energianvändningen.

Farligt avfall

Hette tidigare "miljöfarligt avfall". Det är avfall som kan skada människor eller miljö om det lämnas på fel ställe. Det får inte hamna bland övrigt avfall eller spolas ner i avloppet utan ska lämnas till särskild insamling.

Fossila bränslen

Energikällor i form av kolväten som återfinns i geosfären, främst naturgas (mest metan), petroleum (råolja) och kol. Fossila bränslen ger nettotillskott på kol i biosfären och atmosfärens kolcykel till skillnad från förnybara bränslen som naturligt återfinns i detta kretslopp.

GHG-protokollet

Ett internationellt standardramverk för att mäta, beräkna och rapportera utsläpp av växthusgaser. Det delar in utsläpp i tre kategorier (Scope 1, 2 och 3) och används som grund för företags och organisationers klimatredovisning.

Scope 1 omfattar direkta utsläpp från egna fordon, maskiner och fastigheter, scope 2 indirekta utsläpp från köpt energi och scope 3 övriga indirekta utsläpp, både uppströms och nedströms, från inköp av varor och tjänster, tjänsteresor, arbetspendling m m.

Grova partiklar, PM 10

Partiklar mindre än 10 mikrometer.

HVO

Biodiesel som framställs genom hydrering (vätebehandling) av vegetabiliska oljor och/eller animaliska fetter och som kan blandas i diesel eller användas i stället för diesel i dieselmotorer då den är nästintill kemiskt identisk med fossil diesel.

ISO 14001

Internationellt accepterad standard som utgör grunden för fastställande av miljöledning.

Kalkbarrskog

Kalkbarrskogar är gran- och talldominerade skogar som uppkommit genom naturlig föryngring på kalkrik mark.

Koldioxidekvivalent (CO₂-e)

Mått på utsläpp av växthusgaser som tar hänsyn till dess olika förmåga att bidra till växthuseffekten. Koldioxid-ekvivalenter anger hur mycket koldioxid som skulle behöva släppas ut för att ge samma verkan på klimatet.

Kontinuitetsskog

En skog som har naturvärden vars förekomst förklaras av att det under lång tid funnits lämpliga skogsmiljöer och substrat i just denna skog eller i dess närhet.

Kvävedioxid

Giftig gas som bildas vid förbränning eller oxidation av kväveoxid, som i sin tur bildas vid förbränning i luft. Utsläppen kommer huvudsakligen från vägtrafik och förbränning.

Källsorteringsgrad

Andelen utsorterat matavfall av den totala mängden matavfall (i matavfallskärlet samt restavfallskärlet).

Köldmedier

Kemikalier som ska transportera kyla, till exempel propan, ammoniak och olika freoner. Köldmedier skadar och tunnar ut ozonskiktet samt fungerar som växthusgaser.

Laddhybrid

Fordon med två motorer, en förbränningsmotor och en elmotor. Laddhybrider har ett batteri som likt rena elfordon kan laddas via elnätet. Laddhybrider har kortare räckvidd än elfordon vilket gör att de utöver el tankas med bensin eller diesel.

Länshållningsvatten

Inträngande grundvatten, regnvatten eller processvatten som behöver avledas eller pumpas bort från byggarbetsplatser.

Miljöaspekt

De delar av verksamheten, produkter och tjänster som kan påverka miljön.

Miljöbyggnad nivå Silver

Miljöbyggnad är ett svenskt system för miljöcertifiering av byggnader. För att nå nivå Silver krävs det mer av byggnaden än att bara följa lagkrav – bland annat måste solskyddet, ljudmiljön och ventilationen vara mycket bättre.

Miljöfarlig verksamhet

Verksamheter med olika grad av miljöpåverkan som styrs av miljöbalken och tillhörande förordningar. Miljöfarlig verksamhet delas in i A-, B-, C- eller U-anläggningar beroende på verksamhetens miljöpåverkan och omfattning.

A-verksamhet tillståndsprövas av mark- och miljödomstolen, B-verksamhet av länsstyrelsen och C-verksamhet anmäls hos kommunen.

Miljö kvalitetsnorm

Föreskrift om lägsta godtagbara miljö kvaliteten inom ett geografiskt område.

Miljöledningssystem

Verktyg för att effektivisera och rationalisera företags och organisationers miljöarbete. Kan certifieras.

Miljö tillsyn

Myndighetsutövning i form av tillsyn enligt miljöbalken.

Normalårskorrigerering

Ett mått som justerar energianvändning eller energiproduktion efter vad som kan förväntas under ett genomsnittligt klimatår. Syftet är att göra jämförelser mellan olika år mer rättvisande genom att minska påverkan från ovanligt kalla eller varma perioder.

PFAS

Förkortningen står för poly- och perfluorerade alkylsubstanter. Det är högfluorerade ämnen som är smuts- och vattenavstötande och som inte återfinns naturligt i miljön. De är hormonstörande och svårnedbrytbara och används som ytbehandling i exempelvis kläder, stekpannor, brandskum, skidvalla och skönhetsprodukter.

Restavfall

Tidigare kallat "brännbart avfall". Det som blir kvar efter att avfallet källsorterats, alltså när farligt avfall, elavfall, grovavfall, tidningar, förpackningar och matavfall har sorterats ut. Då är det bara den lilla resten kvar.

Skelettjord

Anlagd jord som ger en bra rening av både fasta och lösta föroreningar samt är en bra växtmiljö för träd.

RME

Rapsmetylester är en biodiesel som görs av rapsolja eller andra vegetabiliska oljor och är till skillnad från HVO inte kemiskt identisk med fossil diesel.

Tätting

Ett tättslutande lock som används i skyddande syfte för att förhindra att farligt läckage rinner ut i dagvattnet.

Växthuseffekten

Uppvärmning av jordytan som sker när värme som strålar ut från jordytan värmer upp luften i atmosfären. Växthuseffekten påverkas av mängden växthusgaser i atmosfären.

Växthusgaser

Naturliga och konstgjorda gaser som utgör grunden till växthuseffekten genom att absorbera och utstråla infraröd strålning.

Återvätning av mark

Återvätning innebär att grundvattennivån på en plats höjs för att minska utsläppet av växthusgaser. Det är en klimatåtgärd som också har positiva effekter på den biologiska mångfalden.

BILAGOR

Bilaga 1. Miljöaspektsregister 2025

Med miljöaspekt avses verksamhet, aktivitet, produkter eller tjänster som kan påverka miljön utifrån ett livscykel-perspektiv. Kommunen gör varje år en kvalitativ värdering i en skala från 0-3 och de miljöaspekter som bedöms vara viktigast prioriteras och utgör ett underlag i budgetprocessen och verksamhetsplaneringen. 2025 var miljöaspekterna bedömda enligt **Tabell 3**.

Tabell 3. Miljöaspekter, prioritering och värdering.

Punkt	Miljöaspekt	Värdering	Prioriterad
Direkta miljöaspekter			
BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN			
1.1	Utsläpp av växthusgaser	3	Prioriterad
1.2	Energianvändning	3	Prioriterad
FRISK LUFT			
2.1	Luftföroreningar i staden	3	Prioriterad
BARA NATURLIG FÖRSURNING			
3.1	Mänsklig påverkan på försurning	1	
GIFTFRI MILJÖ			
4.1	Avfallshantering och deponier	3	
4.2	Förorenad mark	3	
4.3	Förorenat vatten	2	
4.4	Exponering för miljö- och hälsostörande ämnen	3	Prioriterad
SKYDDANDE OZONSKIKT			
5.1	Köldmedieanvändning	1	
SÄKER STRÅLMILJÖ			
6.1	Skydd mot farlig strålning	1	
INGEN ÖVERGÖDNING			
7.1	Utsläpp av näringsämnen	1	
LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG			
8.1	Storsjön som resurs	3	
8.2	Säkert dricksvatten från ytvatten	3	
8.3	Tillgängliga stränder	2	
GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET			
9.1	Säkert dricksvatten från grundvatten	2	
9.2	Föroreningar i grundvatten	2	
MYLLRANDE VÅTMARKER			
11.1	Förändringar av naturmiljön i våtmarker	2	
LEVANDE SKOGAR			
12.1	Skogen som resurs för friluftsliv och rekreation	3	Prioriterad
12.2	Hot mot biologisk mångfald i skogen	2	

Tabell 3. Miljöaspekter, prioritering och värdering. (fortsättning)

Punkt	Miljöaspekt	Värdering	Prioriterad
ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP			
13.1	Förutsättningar för mångfald i odlingslandskapet	2	
13.2	Skydd av kultur- och landskapsmiljöer	1	
GOD BEBYGGD MILJÖ			
15.1	Hållbart samhällsbyggande	3	Prioriterad
15.2	Avfallshantering	3	
ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV			
16.1	Hot mot arter och värdefulla biotoper	3	
Indirekta miljöaspekter			
17.1	Upphandling	3	
17.2	Utbildning	3	
17.3	Brand och olycka	2	
17.4	Tillsyn	2	

Bilaga 2. Klimat- och energistrategi 2024–2027

Östersunds kommuns beslutade klimatmål

Östersunds kommun har genom Klimatprogrammet, Klimatkontrakt 2030, Översiktsplan 2020–2040 samt Klimat- och energistrategin fastställt följande mål:

- De fossila koldioxidutsläppen ska minska med 100 procent till år 2030 i Östersunds kommun som geografiskt område.
- De fossila koldioxidutsläppen ska minska med 100 procent i kommunorganisationen under år 2025.
- Östersunds kommunkoncern ska vara klimatneutral till år 2030.
- Östersunds kommun ska vara klimatpositiv till år 2040 i kommunen som geografiskt område.
- Energianvändningen ska minska med 40 procent till år 2030 i Östersunds kommun som geografiskt område och med 30 procent i kommunorganisationen.
- Färdmedelsfördelningen i Östersunds tätort ska vara 40 % bil, 20 % kollektivtrafik och 40 % aktiva transporter, cykel och gång, år 2030.
- Östersunds kommun ska verka för att hushållens konsumtionsbaserade utsläpp halveras till 2030 samt uppgår till högst 1 ton koldioxidekvivalenter/person och år 2050.

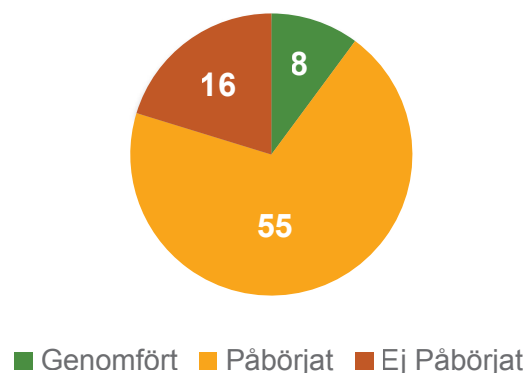
**SKÄRPTE MÅL
– VI ÖKAR TAKTEN!**

Klimat- och energistrategin vägleder kommunorganisationens arbete med att minska utsläppen av växthusgas och energianvändningen i den egna organisationen och i samhället.

Strategin innehåller 7 utvecklingsområden med 79 åtgärds punkter som ska vägleda kommunkoncernens arbete för minskad klimatpåverkan och energianvändning. Åtgärderna är kopplade till berörda processgrupper i kommunorganisationen och ska utgöra underlag till budgetarbete och verksamhetsplanering.

Status för åtgärderna redovisas årligen i kommunens miljöredovisning. Vid utgången av 2025 bedöms 55 åtgärder vara påbörjade, 8 genomförda och 16 ej påbörjade (Figur 32). Nedan listas strategins 79 åtgärder.

Status för klimat- och energistrategins 79 punkter

Figur 32. Status för genomförande av Östersunds kommuns Klimat- och energistrategi för perioden 2024–2027.

● Genomförd aktivitet ● Påbörjad eller planerad aktivitet ● Ej påbörjad aktivitet >> Detta är klart

Punkt	Åtgärder – Organisation och styrning	Status
1	Genomför utbildningsinsatser för kommuninvånare samt alla medarbetare och förtroendevalda inom områdena klimat och energi. Syftet är att öka kunskap och förståelse för klimatomställningen.	●
2	Årligen se över, och vid behov uppdatera, ägardirektiv för de kommunala bolagen som rör minskad miljö- och klimatpåverkan. >> <i>Det finns ett fungerande arbetssätt med en årligen återkommande översyn av ägardirektiven.</i>	●
3	Utred och definiera Översiktsplanens mål om ett klimatpositivt Östersund 2040.	●
4	Utred en definition av målet Klimatneutralt 2030 för kommunkoncernen som tas upp för beslut under 2024.	●
5	Utveckla organisation och arbetssätt inom kommunorganisationen som stödjer en effektiv och snabb klimatomställning.	●
6	Genomför åtgärder inom de områden där Östersund har fått låga poäng i miljörankningar och benchmarking. På detta sätt kan utsläppen minska samtidigt som kommunens miljöprofil stärks.	●
7	Utveckla det strategiska arbetet med upphandling för att skapa bättre förutsättningar att ställa klimatkrav samt förbättra uppföljningen av dessa.	●

Punkt	Åtgärder – Transporter, resande och arbetsmaskiner	Status
8	Tillsätt en förvaltningsöverskridande samordning av trafikstrategiskt arbete med representation från KLF, SB och TF. Syftet är att skapa ett effektivt och långsiktigt arbetssätt som styr mot hållbar mobilitet och målbilden om färdmedelsfördelning 2030.	●
9	Ta fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen inom hållbar mobilitet som styr mot målen om färdmedelsfördelning 2030 samt fossilbränslefritt och energieffektivt 2030.	●
10	Utred behov och möjligheter att införa fler gång- och cykelfartsområden i Östersunds centrum.	●
11	Minska antalet tjänstebilar i kommunorganisationen genom till exempel bilpooler, elcyklar, bussåkning, taxitjänst och samåkning.	●
12	Utveckla prova på-koncept för att stödja arbetspendling med hållbara och aktiva transportsätt. (Exempelvis testa vintercykling, lastcyklar, kollektivtrafik). >> <i>Flera aktiviteter är genomförda för testresenärer inom vintercykling, bussåkning och sommarcykling. Även insatser på nya gångkartor och skyltning.</i>	●
13	Initiera och samordna gröna resplaner för arbetsplatsområden eller större arbetsplatser i kommunen, där syftet är att stödja hållbar arbetspendling och tjänsteresor. >> <i>Arbetet med gröna resplaner har påbörjats på Campus och i Lit genom projektet Greppet – Gröna resplaner med fokus social hållbarhet för mikroföretag och tätorter på landsbygden, med delfinansiering från Formas. Projektet har utvecklat metod för att flera mikroföretag, särskilt på landsbygden, kan delta och göra hållbar omställning. Informationsträffar och träffar med enskilda företag har genomförts..</i>	●
14	Utveckla och genomför kampanjer för barn och ungas aktiva resor (gång och cykel) till skolan. Syftet är att främja barn och ungas hälsa samt minska klimatpåverkan. >> <i>Östersunds kommun har under tre år genomfört kampanjen Aktivitetspeppen – för aktiva och hållbara resor till och från skolan. Aktivitetspeppen riktar sig till elever i låg- och mellanstadiet och är en återkommande utmaning under våren.</i>	●
15	Utred hur kommunorganisationen kan stödja anställda till aktiv arbetspendling. Detta genom exempelvis utökad friskvård, kampanjer samt arbetsplatsers förutsättningar för cykelpendling. Implementera åtgärder från utredningen under strategiperioden.	●

● Genomförd aktivitet ● Påbörjad eller planerad aktivitet ● Ej påbörjad aktivitet >> Detta är klart

Punkt	Åtgärder – Transporter, resande och arbetsmaskiner	Status
16	Genomför en årlig resvaneundersökning bland kommunanställda med avseende på arbetspendling. Samt genomför återkommande resvaneundersökningar mot kommuninvånarna. Syftet är att följa trender i resvanor och utvärdera satsningar. <i>>> Resvaneundersökning som riktar sig mot kommunanställdas arbetspendling och som kan återupprepas årligen är framtagen och genomförd under oktober 2025. Projekt Greppet har under 2025 arbetat med att forma resvaneundersökningar mot företag och arbetsplatsområden i kommunen, som del i arbetet med Gröna resplaner.</i>	●
17	Ta fram och kommunicera en positiv framtidsvision för Östersunds färdmedelsfördelning 2030. Detta för att främja beteendeförändringar till mer aktivt resande. Åtgärden bör genomföras i dialog med destinationsbolag och näringsliv.	●
18	Utveckla kommunorganisationens tjänstecykelpooler för att möjliggöra och underlätta för alla kommunanställda att välja cykel för sina tjänsteresor. Detta inkluderar tillgängliggörande, underhåll, utbildning och kommunikation om tjänstecyklarna.	●
19	Ställ och följ upp krav på förnybara bränslen vid alla upphandlingar inom transporter, energi, bygg och anläggning med ambitionshöjningar under avtalstiden. Detta för att möjliggöra en fossilbränslefri kommun år 2030.	●
20	Upprätta intern snabbaddstation för tunga och lätta fordon för att skapa förutsättningar för inköp av eldrivna fordon och arbetsmaskiner inom kommunorganisationen.	●
21	Kartlägg och synliggör lämpliga platser för etablering av laddinfrastruktur och vätgastankstationer i den geografiska kommunen. Detta för att kunna möta etableringsförfrågningar från externa parter.	●
22	Genomför åtgärder som främjar delade varutransporter och ruttoptimering för att minska antalet tunga transporter i kommunen.	●
23	Utveckla standard för driften av kollektivtrafiken, både sträckor och hållplatser, för att öka driftsäkerheten. Detta för att öka busstrafikens tillförlitlighet.	●
24	Utred standard och platser för laddstationer runt Storsjön, i den del som omfattas av Östersunds kommun, för elektrifiering av båttrafik.	●

● Genomförd aktivitet ● Påbörjad eller planerad aktivitet ● Ej påbörjad aktivitet >> Detta är klart

Punkt	Åtgärder – Samhällsplanering och byggande	Status
25	Utred hur kommunorganisationen når en klimatneutral bygg- och anläggningsprocess. Ta fram aktiviteter och styrdokument som leder mot detta. Åtgärden bör genomföras under 2025.	●
26	Tillsätt en förvaltningsöverskridande samordning av processen kring arkitektur och klimatsmart byggande från planering till genomförande och förvaltning. Detta för att skapa ett effektivt och långsiktigt arbetssätt som styr mot klimatneutralt byggande.	●
27	Arbeta för att uppnå miljöbyggnads silverkrav som minimum vid alla kommunorganisationens ny- och ombyggnationer. Minst en nybyggnation certifieras för Silver under strategiperioden 2024–2027, för att kvalitetssäkra processen.	●
28	Kartlägg kommunorganisationens befintliga resurser av anläggningsmaterial och skapa förutsättningar för återanvändning av dessa. Exempelvis gatsten, asfalt, grus, jord, med mera.	●
29	Arbeta med insatser för att öka kunskapen inom hela kommunorganisationen avseende klimatneutralt byggande, samt vilka möjligheter som finns att minska klimatpåverkan genom hela plan- och byggprocessen. Kompetenshöjning ska i synnerhet omfatta byggprojektledare och beställare av byggprojekt.	●
30	Utred och inför metod för klimatkalkyler som används vid investeringsbeslut för bygg- och rivningsprojekt. Metoden bör innefatta livscykelkostnadsperspektiv som speglar kostnad över tid. En merkostnad initialt kan innebära en besparing över tid.	●
31	Digitalisera bygg- och anläggningsprojekt för att stödja minimering av spill, resurseffektiv materialanvändning, produktion och logistik.	●
32	Genomför minst en funktionsupphandling i ett byggprojekt för att dra nytta av marknadens innovationskraft för resurs- och klimateffektiva lösningar. Dra lärdomar utifrån ekonomiska och klimatmässiga parametrar.	●
33	Ta fram och inför modell för upphandling av bygg- och anläggningsprojekt som inkluderar utvärderingskriterier för klimatpåverkan.	●
34	Inkludera krav på vilka material som ska återvinnas och återbrukas vid upprättande av rivnings- och kontrollplaner.	●
35	Använd stadsrumsanalyser som verktyg för att planera för en stad med närhet och tillgänglighet, som främjar gång och cykel.	●
36	Vid tecknande av markanvisningsavtal ska minskad klimatpåverkan och/eller ökad biologisk mångfald uppmannas bland annat genom att grönytefaktor bör vara en del av avtalet.	●
37	Ta fram ett styrdokument kring arkitektur och byggande som vägleder mot klimatsmarta byggmaterial, effektiv energiprestanda, hållbar lokalisering samt Översiktsplanens målsättning om en klimatpositiv kommun 2040.	●
38	Samverka med privata fastighetsägare kring cirkulära och klimatsmarta lösningar i samband med etablering av nya kvarter och byggnationer.	●
39	Revidera parkeringspolicyn för Östersunds kommun och säkerställ att den stödjer kommunens mål inom klimat och mobilitet.	●
40	Utred och planera det undre luftrummet samt skapa förutsättningar för drönare i den fysiska planeringen och infrastrukturplaneringen. Verka för utökad drönanvändning inom kommunen.	●

● Genomförd aktivitet ● Påbörjad eller planerad aktivitet ● Ej påbörjad aktivitet >> Detta är klart

Punkt	Åtgärder – Energi	Status
41	Ta fram en fördjupad energi- och effektplan för Östersunds kommun tillsammans med de kommunala bolagen.	●
42	Bedriv ett strategiskt forum och samarbetsorgan för energifrågor tillsammans med de kommunala bolagen. Detta för att överbygga/minska målkonflikter och möjliggöra och underlätta omställningen mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun.	●
43	Utred och ta fram åtgärder för att minska läckage från dricksvattenssystemet samt minska läckage till avloppssystemet. Detta för att minska energianvändning i systemen.	●
44	Genomför utredning om värmeåtervinning av rötslammet i avloppsreningsverket i Göviken. Utredningen bör inkludera möjliga tekniska lösningar inklusive kostnader och energibesparingspotential.	●
45	Utred och implementera energieffektiva alternativ till att använda dricksvatten för bevattning. Exempelvis genom utnyttjande av regn- eller dagvatten och renat spillvatten.	●
46	Kartlägg kommunorganisationens fastighetsbestånd med avseende på energiprestanda och ta fram energieffektiviseringsåtgärder som höjer energiprestandan samt kapar effektoppar. Detta i syfte att hitta kostnadseffektiva åtgärder med hög effektiviseringspotential.	●
47	Utred och inför modell eller metodik för energieffektivisering av kommunorganisationens fastighetsbestånd.	●
48	Beräkna och inkludera energianvändning från hyrda fastigheter i kommunorganisationens energiuppföljning.	●
49	Utred vilka kravställningar kring energiprestanda och energieffektivisering som ska gälla när kommunorganisationen hyr lokaler externt. Implementera dessa i kommande hyresavtal.	●
50	Genomför åtgärder för AI-styrning i lämpliga fastigheter i kommunorganisationens fastighetsbestånd. Syftet är att minska energianvändningen och kapa effektoppar.	●
51	Genomför åtgärder för flexibilitet och lagring av el i lämplig fastighet i kommunkoncernens fastighetsbestånd. Till exempel batterilager, Vehicle to grid/home eller andra innovativa lösningar.	●

● Genomförd aktivitet ● Påbörjad eller planerad aktivitet ● Ej påbörjad aktivitet >> Detta är klart

Punkt	Åtgärder – Konsumtion	Status
52	Följ upp kommunorganisationens klimatpåverkan från inköp/konsumtion årligen.	●
53	Ta fram handlingsplan för resurseffektiv, cirkulär och fossilfri plastanvändning inom kommunorganisationen.	●
54	Genomför kommunikationsaktiviteter som syftar till att minska hushållens konsumtionsutsläpp.	●
55	Arbeta för ökad delningsekonomi i kommunen. Exempelvis genom att stödja initiativ som delningstjänster för bilar, verktyg, kläder m.m.	●
56	Säkerställ att krav avseende klimatpåverkan och minskad resursanvändning tas med i kommande styrdokument för upphandling och inköp.	●
57	Inför obligatorisk utbildning inom hållbar upphandling för upphandlare och beställare.	●
58	Utred och ta fram förslag för klimatväxling vid inköp av utvalda varor och tjänster.	●
59	Utred hur kommunorganisationen kan förlänga livscykeln för IT-utrustning samt utred behov av IT-utrustning i relation till tjänsteutövning. Utifrån resultatet ta fram åtgärdsförslag för minskad klimatpåverkan. <i>>> Utredning gjord. Utbytestiden på datorer är fyra år, men byts oftast på det femte året. Mobiler byts på tre år, det går det inte att förlänga mer på grund av högt slitage.</i>	●
60	Utred effekter på transportarbetet från införandet av LOV (Lagen om valfrihet) inom vård- och omsorg, samt ta fram åtgärdsförslag för minskad klimatpåverkan.	●
61	Minska klimatpåverkan från den mat kommunorganisationen tillagar och serverar till 1,65 kg koldioxidequivaler (CO ₂ e) per kg livsmedel under 2027. (Värde 2023: 1,87 CO ₂ e per kg livsmedel).	●
62	Verka för att all mat som kommunorganisationen som arbetsgivare bekostar ska vara vegetarisk eller producerad i Jämtlands län (avser ej boenden/skolor/förskolor).	●
63	Öka andelen leverantörer från Jämtland/Härjedalen vid kommunorganisationens inköp av livsmedel. Med hjälp av DIS (Dynamiskt inköpssystem) kan även mindre leverantörer leverera varor.	●
64	Genomför åtgärder för att minska köks-, serverings- och tallrikssvinn och sträva efter årlig minskning.	●
65	Engagera barn och unga i miljö- och klimatfrågor för att skapa förståelse för en hållbar livsstil och minska klimatoro.	●
66	Utveckla interna reparationstjänster för kommunorganisationen för att förlänga livslängden på befintliga resurser.	●
67	Minimera kommunorganisationens inköp av engångsprodukter.	●
68	Utred och genomför samordning av inköp för att minska antalet godstransporter och enskilda inköp i butik.	●
69	Ta fram arbetssätt, verktyg och rutiner så att medarbetare på Östersunds kommun prioriterar att laga, hyra, samnyttja varor eller inhandlar återbrukade varor i stället för nyinköp.	●

● Genomförd aktivitet ● Påbörjad eller planerad aktivitet ● Ej påbörjad aktivitet >> Detta är klart

Punkt	Åtgärder – Kolsänkor	Status
70	Ta hänsyn till potentialen för kolinlagring i processen för fysisk planering. Detta för att skapa ett effektivt och långsiktigt arbetssätt med tydlig ansvarsfördelning som styr mot en hållbar markanvändning, klimatneutralt byggande och hållbar tillväxt.	●
71	Ta fram och implementera en metod för ekologisk kompensation vid exploatering av naturmark, parkmark och grönområden för att kompensera för ökade växthusgasutsläpp, minskad kolinlagring, förlust av rekreationsyta och försämrade resiliens mot klimatförändringar.	●
72	Utred om återvätning är lämpligt som klimat- och biodiversitetsåtgärd i Östersunds kommun. Om så är fallet, peka ut vilka typer av marker och områden på kommunal mark som lämpar sig bäst och genomföra återvätning på dessa marker.	●
73	Bevara och utveckla mängd och diversitet av grönytor och träd i Östersunds kommuns tätorter i syfte att lagra mer koldioxid, stärka biologisk mångfald och resiliens mot klimatförändringar. Till exempel genom att arbeta efter 3-30-300-regeln.	●
74	Identifiera kommunala mark- och vattenområden med hög potential som kolsänka. Utred åtgärder för att bevara och utveckla utpekade områden.	●

Punkt	Åtgärder – Gröna finanser	Status
75	Utveckla arbetet med att synliggöra klimatpåverkan som en del av budgetarbetet inom kommunorganisationen.	●
76	Ta fram en klimatinvesteringsplan med kostnadsberäkningar och tydligt ansvar för att nå klimatmålen.	●
77	Emittera gröna obligationer och synliggör dessa i kommunorganisationens budgetarbete. >> <i>Gröna obligationer emitterade och effektrapporter gjorda årligen och publicerade på kommunens hemsida. I budgetarbetet har investeringar som kan emitteras som gröna obligationer och investeringar som bidrar till fossilfrihet synliggjorts.</i>	●
78	Säkerställ att kommunorganisationens kapitalplaceringar är fossilbränslefria. >> <i>Alla placeringar är fria från bolag med prospektering, exploatering, utvinning eller produktion av fossila bränslen. Finns dock 0,26 % omställningsbolag där en viss del energiproduktion kan vara fossil.</i>	●
79	Utveckla en ekonomisk modell för investeringsbeslut, som synliggör drift- och underhållskostnader över tid. Extern part inom akademi eller näringsliv bör involveras i utvecklingen av modellen.	●

ÖSTERSUNDS KOMMUN

Telefon 063-14 30 00. www.ostersund.se

ÖSTERSUNDS
KOMMUN
STAAREN TJÆLTE